

Gen.

Van Spaen

106re

2287c

HISTORIE

DER

HEEREN VAN AMSTEL,
VAN YSSELSTEIN en VAN MYNDEN.

LIST OF

THE LITERATURE OF
THE AMERICAN REVOLUTION

H I S T O R I E

D E R

HEEREN VAN AMSTEL,

VAN YSSELSTEIN en VAN MYNDEN,

TOT OPHELDERING VAN

W A G E N A A R,

D O O R

W. A. RIJKSVRIJHEER VAN SPAEN.

I N D E N H A A G,

BIJ IMMERZEEL & Comp.

1 8 0 7.

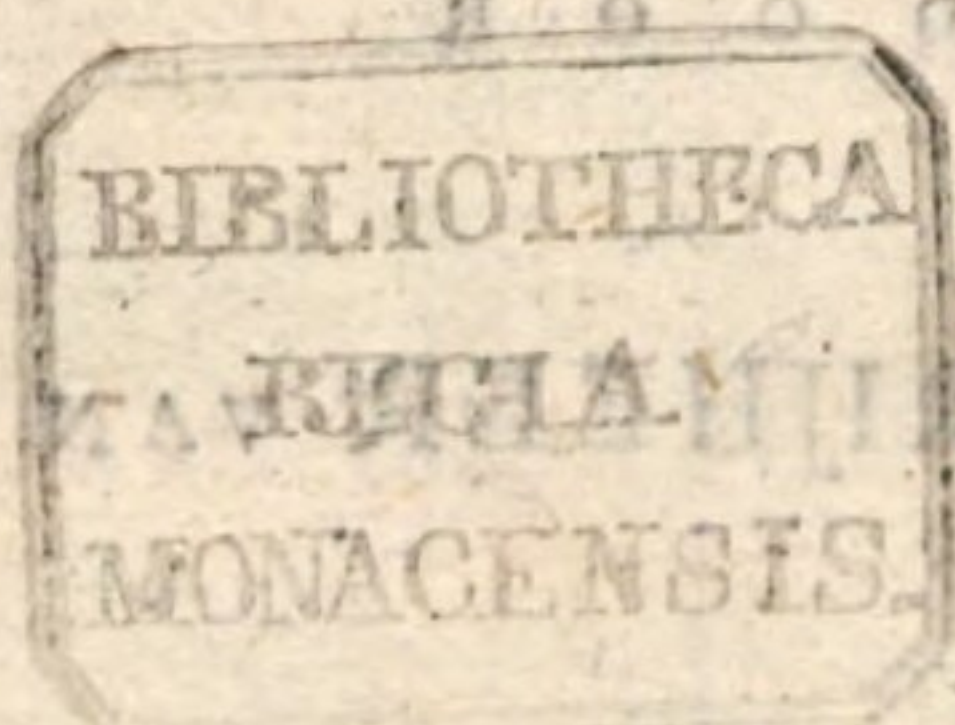
1850

HEEREN VAN AMSTER

VAN YSSELSTEIN en VAN NUYDEN

TOT OPRECHTING VAN

W. A. O. E. N. A. R.

IN DEN HAAG

DE IMMERZEE & CO.

1850

VOORBERICHT.

Bijkans de meeste Schrijvers hebben in hunne werken over de Geschiedenissen, het Staatsgestel en de Oudheden van ons Vaderland, het ware middelpunt der betrekkingen van de Landvorsten tot de Ingezetenen gemist. Zij hebben of de Graven te hoog verheven, of aan de Staten groote rechten toegekend, tijdens 'er nog geene Staten waren. In mijne Oordeelkundige Inleiding tot de Historie van Gelderland, heb ik getracht deze duistere stof eenigzins optehelderen, maar mijne zwakke pogingen zijn verre overtroffen, door de voortreffelijke Historie der Hollandsche Staatsrege-
* ring,

ring, die wijlen de Hoogleeraar A. Kluit onlangs heeft uitgegeven; voor welk kostelijk kleinood, men den grootsten dank aan den geleerden Schrijver verschuldigd is. Aldaar zal men niets dan wezenlijkheid en daadzaken aantreffen; aldaar zal men de gronden, die naderhand het Staatsgebouw gedragen hebben, leeren kennen. Welke vooroordeelen men uit vroeger onderwijs, uit eerezucht, of uit eigenbaat ook koestere, dezelve moeten voor de onuitbluschbare fakkel der waarheid verdwijnen. Nu zullen wij, helaas! geene leerlingen, geene verlichting meer van dien braven man ontvangen! Hij deelde in het ontzettend ongeval dat Leyden te beurt viel: puinhoo-
pen bedekten hem; en zijn grijs, zijn eerwaardig hoofd werd verpletterd. 't Is hier de plaats niet zijn' lof te vermelden; alleen wijde ik eene traan aan de gedachtenis van dien beminnesswaardigen man, van dien gul-
len

len vriend , en laat aan de dankbare nakomelingschap over , zijnen roem te vereeuwigen , en zijn naam te rangschikken tuschen de onsterfelijke namen van Grotius , van Hooft , van Bynckershoek , van Wagenaar , en van andere doorluchtige mannen , daar Nederland eer op draagt. — Zijne asch ruste in vrede !

Om het oogmerk , dat ik bij het beërbeiden dezer bladeren gehad heb , aan den Lezer te doen kennen , is het noodig eenige zaken , die tot den ouden staat van 't land behooren , hier kortelijk te doen voorafgaan ; mij daarbij alleen tot Holland bepalende. Met stilzwijgen ga ik voorbij de aloude Batavieren en Kennemers , de Franken , het Rijk der Friezen : alleen moet ik aanmerken , dat bij de verovering dezer landen door de Groothofmeesters , dezelve een gedeelte van 't Rijk der Franken geworden zijn. Hertogen en Graven voerden toen aldaar het bevel ; sommige goe-

deren zijn waarschijnlijk den eigendom der oude bezitters, der edele Friezen gebleven, terwijl anderen aan Frankische Edelen gekomen zijn, en een groot gedeelte aan de Koninklijke schatkist gebragt, werden door die Vorsten, als Grafelijke soldijgoederen, of als Rijksleenen, *beneficia*, aan hunne gunstelingen geschonken. De Heerbans Graven, als Keizerlijke Ambtenaars, stonden aan het hoofd der Edelen en Vrijen, maar zij hadden geen bewind over zoodanige eigenhoorigen, die onder hunnen bijzonderen Heer stonden, en niet tot het volk gerekend werden. Het verval van het Keizerlijk aanzien vernietigde die groote Graaffschappen, en de verdeeling in gouwen: toen werd, om zoo te zeggen, het schip van Staat gesloopt, en een ieder behield het stuk, waarvan hij zich had weten meester te maken. Hiervan daan komt dat onnoemelijk aantal van kleine Graaffschappen en

en van Heerlijkheden, die, onafhankelijk van elkanderen, ieder met een Leen en Dienstmanschap voorzien, onmiddellijk onder den Keizer en het Rijk stonden. Het duurde niet lang, of de magtigsten dezer Heeren, zochten hunne verspreide bezittingen aan een te hechten, en binnen bepaalde grenzen te brengen. Hiertoe was noodig, de kleine, in dien omtrek gelegene Heerschappen, te veroveren, of tot den Leenband te dwingen. Op deze wijze zijn de Graaffschappen van Gelre, van Holland, van Zeeland en anderen gevormd.

Een heerlijk middel om die Edele Heeren te verkleinen, was eigenhoorigen te vrijen, en tot den staat van welgeboren Dienstmannen te verheffen; ook aan vlekken en dorpen stadsrechten te verleenen. Toen verminderde de magt der Heeren, in evenredigheid dat de steden, door haren rijkdom, door hare bevolking, en vooral door den geest van eenin-

ge (a), die aldaar heerschte, het hoofd begonnen te verheffen. Deze omstandigheden noodzaakten de Vrije Heeren, verbonden onder zich en met de Leen- en Dienstmannen te sluiten. De steden, bezeggende dat zij als eenlingen niet bestand waren, het toenemend gezag der Vorsten te wederstaan, traden mede in deze verbindtenissen, en alzoo ontstonden de Landstenden, of Staten van het land. Inlandsche beroerten, vooral verschillen over de opvolging of minderjarigheid der Vorsten, waren gewenschte voorwendsels, voortgelijke verdragen te bewerkstelligen, die allenskens, door de verkwisting der domeinen, en door de vermeerderde behoeften der Vorsten, welke

(a) Mij dunkt, de uitdrukking *esprit de corps*, niet beter dan door dit verouderd woord te kunnen vertalen. Eeninge, Eyninge, *Unitas*, beteekent de vereeniging van eenige leden tot één lighaam. In dien zin dragen de gilden veeltijds dezen naam.

hen noodzaaken geld van hunne onderzaten te verzoeken, (welk geld zij buiten hunne toestemming niet bekomen konden), het voortdurend aanwezen van dit nuttig lighaam van erfelijke en stedelijke vertegenwoordiging bewerkten. Van welk lighaam, helaas! niets anders dan eene roemruchtige gedachtenisfe, door de invoering van metaphysische rechten van den mensch, tegenwoordig overig gebleven is!

Het is derhalve de moeite waardig nauwkeurig te onderzoeken, en stap voor stap te volgen, op welke tijden en door welke middelen, de Vorsten hun gezag uitgebreid en de naburige vrije Heeren te ondergebragt hebben. De vroegste pogingen en de eerste behaalde voordeelen der Graven van Holland, schuilen achter een' donkeren sluier: echter ik durf gissen, dat hunne oudste bezittingen alleen te zoeken zijn in Zuidholland omtrent

Dordrecht , in een gedeelte van Kennemerland , mogelijk in streken langs de zee en in vele van elkanderen afgescheidene Dorneinen. Haarlem en Delft zijn de eersten daarbij gekomen ; en ik twijfel geenszins of het edel geslacht van Haerlem , dat reeds in het midden der twaalfde eeuw luisterrijk genoemd wordt , in het bezit der plaats was , die naderhand aan de Graven , hoe , weet ik niet , gekomen zijnde , stadsrechten ontving. Iets later vindt men gewag van een geslacht van Delft gemaakt. Gouda had bijzondere Heeren ; men zegt , dat *SOPHIA van der Goude* getrouwd was met Heer *JAN van Renesse* , 's Graven gezworen vijand , die in 1304 bij Bosinchem in de Leck verdronk , en dat toen Gouda aan den Graaf verviel. De rang , volgens welke deze drie steden in de Vergadering der Staten plagten te zitten en te stemmen , is overeenkomstig het tijdperk , dat zij

uit

uit het juk van bijzondere Heeren, onmiddellijk onder de Graven gekomen zijn. Dan volgt Amsterdam, die het voorwerp van dit mijn werk is, wiens rang, ten opzichte van Gouda, niet altijd bestemd was, maar in latere dagen vóór dezelve zitting had.

Omtrent den tijd dat het huis der Hollandsche Graven met J A N den I. uitgestorven is, waren nog de meeste naburige Heerschappen aanwezig, die geheel buiten Holland lagen, en waarover den Graaf geen het minste gezag toe kwam; als Amstel, Woerden, Arkel, Heusden, Voorn, Putten, Stryen enz., die allen naderhand voor overmagt hebben moeten bukken, en op verschillende wijze in Holland werden ingelijfd. De lotgevallen van ieder derzelven zijn overwaardig in 't bijzonder behandeld te worden.

Nog moet ik met één woord gewagen van de drie geslachten van Brederode, van Eg-

VI VOORBERICHT.

mond en van Wasfenaer , die altijd aan het hoofd der Hollandsche Ridderfchap geftaan hebben. Het laafte bloeit nog in den jongeren tak van Duivenvoorde , die den ftamnaam van Wasfenaer voor twee eeuwen weder aangenomen heeft ; terwijl de hoofdtak , en de takken van Polanen en der Graven van den Berg uitgefiorven zijn. Deze drie geflachten , hoe groot haar luifter ook moge geweest zijn , kan ik geenszins tufchen de naburige vrije Heeren rangfchikken : zij zijn mij nooit anders voorgekomen , dan als Hollandsche groote Edelen , *Nobiles terræ*. Brederode was een jonger tak der Heeren van Teilingen , niet voor het midden der dertiende eeuw genoemd ; en indien waar is , dat deze Heeren , uit echten bedde , of immers uit een ongelijk huwelijk , van de Hollandsche Graven afftammen , zullen de goederen die zij bezeten hebben , van de Grafelijke Domeinen afgefcheurd

ſcheurd zijn, en zij hebben die van den Graaf ontvangen. De oorsprong der Heeren van Egmond is bekend; zij waren Ondervoogden der Abdij van Egmond, en hielden hun regtsgebied van de Abten. Een gelukkig huwelijk met de Erfdochter van Arkel, bragt het Hertogdom Gelre en andere aanzienlijke goederen in hun bezit: echter zij behoorden niet tot de oude naburige Dynasten, en waren Hollandsche Edelen. Met de Heeren van Wasfenaer ſchijnt het eenigzins anders geſteld te zijn, want waarſchijnlijk zijn zij, immers voor een gedeelte, Heeren van Rhynland, dus, naar allen vermoede, onafhankelijk van den Graaf geweest. De Banne van Wasfenaer is zeker daarvan een overblijffel, hoewel naderhand leenroerig aan de Grafeſſchappelijkheid. Of de Borchgraven van Leyden, die ik geenszins vermeene van denzelfden ſtam als de Heeren van Wasfenaer geweest te zijn, hun

hun Slot en bediening van de Keizers , van de Bifchoppen van Utrecht , of van de Graven van Holland hielden , dat is , of zij 's Rijks dan wel 's Lands Ambtenaars waren , is mij onmogelijk tot nu toe te beftemmen , hoewel ik tot het eerfte gevoelen niet ongenegen ben.

De geheele Historie der vrije Heerlijkheden die met Holland vereenigd zijn , uit dat oogpunt befchouwd , is nog voor vele ophelderingen vatbaar. Alle de befchrijvingen der fteden , zijn met een geheel ander doel gefchreven. Dergelijke ontwikkelingen zijn noodzakelijk , om de oude vooroordeelen , noemens de uitgebreide magt der Graven buiten hunne Domeinen , aan den eenen , en noemens het hoog gezag der Staten , aan den anderen kant , tegen te fpreken. In zijne Domeinen , in zijn Rechtsgebied , was de Graaf Heer en Meester , en daarenboven het hoofd
van

van zijne Leen- en Dienstmanschap: maar de bijzondere Heeren genoten dezelfde voorrechten in hunne, wel is waar, kleinere Heerschappen; evenwel met eene erkende onderwerping aan den Keizer.

Dit heeft mij bewogen, tot eene proeve, de Historie der Heeren van Amstel uit te geven, en daarbij de geslachtlijsten der Heeren van Ysfelstein en van Mynden te voegen. Meer wil ik van mijn werk niet zeggen, dan dat ik het voordeel geniet, hulpmiddelen te bezitten, die den uitmuntenden Wagenaar onbekend zijn gebleven. Dit heeft mij in de ongelukkige noodzakelijkheid gesteld, dien Heer, voor wien ik in alle opzichten den grootsten eerbied gevoele, in sommige stukken te moeten tegenspreken; maar ik vertrouw zulks met zoodanige bescheidenheid gedaan te hebben, die men den achtbaren Vaderlandschen Geschiedschrijver verschuldigd is.

is. Zelf vleije ik mij, dat, hadden wij het geluk, hem nog in ons midden te mogen zien, hij mijne verbeteringen, waarvan ik hem als dan hulde gedaan had, met zijne goedkeuring zou vereerd hebben, dewijl zijn edel karakter, uit zijne schriften kenbaar, niets dan waarheid zocht. Vele gebeurtenissen, die hij breedvoerig in zijne Historie van Amsterdam verhaalt, heb ik eenigzins verkort, terwijl ik elders breeder heb moeten uitweiden. Soms heb ik de vrijheid genomen zijne eigene woorden te gebruiken, dewijl ik onbekwaam was gepaster uitdrukkingen te kiezen.

Daarenboven onze standplaats is verschillende: hij beschouwde den geheelen omvang der groote koopstad Amsterdam, en ik vergenoegte mij, een luchtig tafereel van de betrekkingen der Heeren van Amstel, zoo tot Holland als tot het Sticht van Utrecht, te schet-

VOORBERICHT ix

schetsen, en daarbij de lotgevallen, van hunne tot nu toe onbekende nakomelingen aan den weetgierigen Lezer aan te bieden. Alles wat de Oudheid van eene zoo zeer beroemde Stad aangaat, kan hare inwoners, en hare landgenooten niet onverschillig zijn. Ik achte derhalve een aangenaam geschenk aan Amsterdam en aan Nederland te doen; waartoe, ik kan het niet ontveinzen, de goedkeuring, die een ander mijner werken bij de Letterkundigen en in verscheidene dagbladen ontvangen heeft, mij sterk aanmoedigde, mijne krachten, ook tot voorwerpen der geschiedenis buiten Gelderland, te beproeven.

Het zou mij niet moeilijk geweest zijn, een groot aantal bewijsstukken, als bijlagen, hier achter te doen drukken, maar een viertal der voornaamsten schein mij toereikende te zijn. Eenige oude onuitgegevene zegels
der

xvi VOORBERICHT.

der Heeren van Amstel, heb ik waardig geacht in plaat daarbij te voegen, vooral dewijl een daarvan eene diplomatische zeldzaamheid is.

BELLEVUE bij CLEVE,

den 1. Februarij 1807.

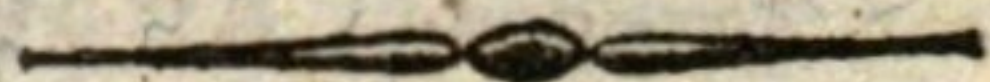
HIS-

HISTORIE

DER

HEEREN VAN AMSTEL

§. 1.

De regter arm des Rhijns verdeelde zich van ouds in twee takken, waarvan de eene westwaarts vlietende, zijnen ouden naam behield, en omtrent Katwijk zich in de zee ontlastte: de tweede, die naar 't noorden liep, thans de Vecht zijnde, viel in het meer *Flevo*, en hervattede naderhand zijnen loop, tot dat hij, na eenige eilanden gevormd te hebben, zijn water, door het *Flevum ostium*, in zee bragt. De Amstelstroom is zeker een der talrijke armen van die groote Rivier, en besproeide een eiland, naderhand *Amestelle*, *Amstel*, *Amstelland* genoemd. Het is niet mogelijk iets bepaald deswegens vast te stellen, dewijl de gedaante van het land, door het inbreken der Zuiderzee, door 't verbreedten van 't Y, door het vergrooten van het Haarlemmermeer, aan den eenen kant, en door het bedijken en het bevolken dezer streken, aan den anderen, dusdanig veranderd is, dat zelfs gisfingen onmogelijk worden.

A

De

De weinige woorden , die men bij de Romeinsche Schrijvers , over den alouden staat dezer landen , aantreft , zijn zoo ontoereikende , en niettemin zoo menigmaal , ja tot walgens toe , herhaald , dat wij ons vergenoegen te verklaren , dat men daarvan zeer weinig weet ; met bijvoeging , dat in volgende eeuwen , alles wat benoorden de Maas en de Waal lag , tot Friesland behoorde.

Bij de Friezen , even als bij alle andere Germaansche Volken , was ieder Vrijman , ieder *Wehre* , Heer in zijn eigen huis , en hij oefende het rechtsgebied over zijne huisgenooten en knechten. Die knechten genoten , onder bepaalde voorwaarden van diensten en schattingen , het gebruik van zekere landerijen en woningen ; zij waren gehecht aan den grond , en werden daarmede verkocht , geërfd , vervreemd : hun staat was zeer verschillende van de Romeinsche slavernij ; zij stonden onder het opzicht van eenen ambtenaar , meestal bij den naam van *Villiens* , *Meyer* bekend. Hoe aanzienlijker en rijker iemand was , des te meer knechten en woningen werden door hem bezeten , of eerder , de rijkdom bestond in het groote aantal van knechten. Maar die knechten , die woningen lagen alom verspreid , en niet binnen eenen bestemden kring , om een zamenhangend gebied te vormen ; dus moet dat rechtsgebied meer *personeel* als *reëel* beschouwd worden , doordien men het recht op zijnen knecht behield , waar die zich ook mogt bevinden. Door
vrij-

vrijlatingen, kwam eene nieuwe foort van menschen in den Staat te voorschijn, die meer of min verknochtheid aan hunnen Heer bleven behouden, naar mate der verdragen. Van dit huishoudelijk rechtsgebied, zijn naderhand de Heerlijkheden en Gerichten ontstaan, toen een ieder middel vond, zijne bezittingen binnen grenzen te besluiten (1). De omstandigheden en 't geluk, veelal de overheersching en 't geweld hebben alles beslist, zonder dat die gebeurtenissen een gevolg waren van een te voren uitgedacht plan, of van regels *à priori*.

Het is overeenkomstig met de natuur der zaken, dat in een land, van stroomen en wateren doorsneden, en welkers bevolking reeds van ouds aanzienlijk, in evenredigheid van deszelfs grootte schijnt geweest te zijn, de Gerichten, (dit woord in eenen algemeenen zin gebruikende) eerder bepaald zijn geworden, dan in het overige van Duitschland, in onbebouwde, boschachtige en woeste oorden. Naauwe betrekkingen tot Vlaanderen en Frankryk, alwaar nog sporen der oude Romeinsche wetten en beschaving meer of min waren overgebleven, alwaar Bisdommen en Abdijen bloeiden en eenig licht ver-

(1) Alle deze gronden hebben wij reeds in onze *Oordeelkundige Inleiding tot de Historie van Gelderland* gelegd, en wij hopen dezelve nog nader in de *Historie der Veemgerichten* te ontwikkelen.

verspreidden, hebben medegewerkt, de gesteldheid, die men later in de Overrijnsche landen aantreft, in Holland vroeger te doen stand grijpen.

De verovering van Friesland door de Frankische Koningen en Groothofmeesters, bragt eene aanmerkelijke verandering in het aloude staatsgestel te wege, dewijl de meeste bezittingen der ingezetenen een eigendom en roof der Overwinnaars werden. Echter eenige Friesche Heeren en Vrijen zullen waarschijnlijk in het bezit hunner goederen gebleven zijn: maar, naar alle gedachten, heeft zulks meer in die streken, welke nog eigenlijk Friesland genoemd worden, dan elders in de landen die tot de Maas toe, van ouds daartoe behoorden, plaats gehad, dewijl in Friesland het Leenstelsel is onbekend gebleven, en het oude Duitsehe staatsgestel aldaar nog kennelijk is. Een grooter aantal Franken zullen, in de overheerschte landen, Eigendom en Leenen bekomen hebben: zeer weinige narigten daarvan zijn tot ons gekomen, maar men kan daaruit van het bijzondere tot het algemeene besluiten, en vele Franken tot stichters van Edele geslachten in Holland aannemen.

§. 2.

Of de Heeren van Amstel, wier Historie wij gaan beschrijven, tot de oude vrije Friezen behoorden, dan wel of zij als Franken, een *lot*, *sors* of een gedeelte landerijen ontvingen, is onmogelijk te be-

beslissen: alleen men kan als eene zekere waarheid aannemen, dat zij, even als andere Edele en Ridderlijke geslachten, den naam van hunne oudste en aanzienlijkste bezitting ontleend hebben. Dus gaf het land den naam aan den Heer, en niet de Heer den naam aan het land. Eerst in het begin der twaalfde eeuw, werd het gebruik der toenames algemeen: vóór dien tijd was geen ander onderscheid tusfchen personen, dan alleen doopnamen, fomtijds met bijvoeging van 's vaders naam. Hoe veel duisterheid en willekeurige rangfchikking hierdoor, in den oorsprong en de opvolging der geslachtlijsten voortgebracht wordt, is niet moeilijk te beseffen: zelfs dit hulpmiddel uit Kerken en Abdijen gehaald, komt zeer fchaars voor, en weinige doorluchtige huizen, kunnen twee of drie *generatien* hooger opklimmen, door giften aan de Geestelijkheid, die bij de nakomelingen werden bevestigd, en waarbij wordt gewag gemaakt van eenen Vader of Grootvader, alleen door zijnen doopnaam bekend. Van deze duisterheid heeft men weten een heerlijk gebruik te maken, om aan de inbeelding den teugel te vieren, ten einde den hoogmoed en de ijdelheid van sommige Edelen te streelen, en hun eene lange reeks van naamlooze voorouders te bezorgen. Men moet nogtans deswegens niet op de gedachten vallen, dat die edele geslachten, bij het aannemen van toenames, eerst begonnen zijn. Hier over kan nagezien worden het gene door ons elders gezegd

is (2), en men zal zich verzekerd houden, dat personen, die toen als Vrijen voorkomen, hunne vrijheid, volgens de Duitsche beteekenis van dat woord, van alle tijden herwaarts genoten hadden.

§. 3.

Wanneer men de lijst der Leenmannen van den Bisfchop van Utrecht, die tot het jaar 1021 en den tijd van Bisfchop ADELBOLD gebragt wordt, als verdacht of valsch verwerpt, is er geen vroeger narigt der Heeren van Amstel te vinden, dan op het jaar 1105, dat WOLFGERUS, *Schultetus van Amestelle*, dat is, Schout van Amstel, met andere *Servientes* of Dienstmannen der Kerk van Utrecht, getuige is bij de gifte, die Bisfchop BURCHARD, van de Kerken van Bockholt, Havefche en Axel en van de Kapel van Hulst, aan 't Kapittel van Oudmunster deed (3). Het woord *Serviens* is gelijknamig met *Ministerialis*, en beteekent een Dienstman, een man aan eenen Heer verknocht of onderhoorig, niet alleen tot het oefenen van den krijgsdienst, maar voornamelijk tot het bekleeden van Hof- en Burgerlijke bedieningen. Een Vrijman verwerkte zijne vrijheid, vernederde zijn Heerschild, wanneer hij eenen dienst op zich nam, wanneer hij zich

(2) Oordeelk. Inl. tot de Hist. van Gelderl. Tom. III. 64. Tom. IV. p. 238.

(3) HEDA p. 146.

zich, behalve door den leenëed, aan eenen anderen verbond. Hiervan was evenwel de dienst aan eenen Heiligen uitgezonderd, ook de Rijksdienst; men schaamde zich niet, uit bijgeloof, somwijlen uit eigenbelang, eenen Heiligen, wiens Kerk en Kerkdienaars rijk en magtig waren, tot Heer aan te nemen; zelfs Vorsten en Graven rekenden het niet beneden hunne eer en waardigheid te zijn, zich der Kerken te onderwerpen. De Bisfchop of Abt, als ftaadhouder en plaatsvervanger van dien Heiligen, oefende, wel is waar, zijne rechten; en door deze dienstmanschap is de magt der Geestelijkheid merkelyk uitgebreid. Hier van daan komen de S. Maartensmannen te Utrecht, de Petermannen te Keulen, de Paulusmannen te Munfter, en anderen elders. Dit voorbeeld is naderhand door de wereldlijke Heeren gevolgd; de dienstmanschap verhief zich naast de leenmanschap, en werd ook een eerftaat. Het is aanmerkelijk, dat in dezen brief van 1105, WOLFGERUS, even als AMFRIDUS, Schout van Muyden (*Muthen*) vóór de vrije mannen, *liberi homines*, gerangfchikt ftaan. Dit bewijft dat zij zeker tot de Vrije, zoo al niet tot de Edele Dienstmannen behoorden.

Uit dien hoofde is het niet geloofelyk, dat WOLFGERUS alle zijne bezittingen, als Dienstman, van de gunst der Kerk hield. Veelëer komt het ons zeker voor, dat hij eigendommelyke goederen, *hereditas*, *praedium* bezat, en dat hij daarbij zal ge-

HISTORIE DER

voegd hebben, de *Villicatio*, Meijersplaats, of Schoutsambt der Kerk van Utrecht, over zoodanige eigenhoorige luiden, als haar in die streken toebehoorden. Dit is duideijk uit eenen brief omtrent 't jaar 1172 gegeven, waarin men ziet dat **EGBERT van Amstel** het *Officium Villicationis* ontving. Het blijkt ook dat de Heeren van Amstel elders aanzienlijke goederen en gerichten bezaten; terwijl andere Heeren, binnen de Heerschap van Amstel, en zelfs te Amsterdam, huizen en landerijen in handen hadden; als Heer **JOHAN Persyn Ridder**, zulke van den Bisschop van Utrecht in 1282 ter leen hield. Nog meer, dezelfde **WOLFGER** was in 1126 tweemaal getuige van Bisschop **GODEBOLDUS**, en staat tusfchen de Dienstmannen, *Servientes*, der Kerk; maar van zijne bediening als *Scultetus* geschiedt geen gewag meer (4).

§. 4.

De bewijzen ontbreken, of **EGBERT van Amstel** en **GODEFRIED van Amstel**, die in 1131 getuigen van Bisschop **ANDREAS** geweest zijn, als zoons van **WOLFGER** kunnen aangenomen worden; echter het is waarschijnlijk (5). Van **GODEFRIED** wordt niets meer gevonden, maar **EGBERT** is meer bekend. In 1143 was hij getuige van

(4) *HEDA* p. 153, 155.

(5) *Ibid.* p. 161.

van Bisschop HERIBERT; in 1145 van Keizer KONRAD (6). Reeds ten tijde van Bisschop HERIBERT, had hij verschil met 't Kapittel van S. Marie te Utrecht, 't welk naderhand weder levendig gemaakt zijnde, werd een verdrag deswegens in 1156 gesloten. Volgens den brief, door Keizer FREDERIK toen gegeven, leefde ENGBERT Dienstman, *Ministerialis* van S. Maarten, in onëenigheid met het Kapittel van S. Marie, over het Rechtsgebied, de thinzen en tienden van zekere nieuw aangemaakte landen, die, hoewel door wijlen Bisschop HERIBERT aan 't Kapittel toegewezen, evenwel door EGBERT aan zich getrokken waren. Hij werd verplicht daarvan afstand voor den Keizer te doen, en men bepaalde de grenzen van deze *novalia*, van *Brunthesloithe* tot aan het land van WILLEM van Velsen, tot Waltershuis, en tot aan den dijk; van daar tot *Hursceldrecht* of *Hursfeldrecht*, het gebied of bijvang (*terminus*, niet *banne*) van *Wesep*, en tegen den stroom, tot aan de plaats daar kromten zijn, *Kui* genoemd. Ook behield het Kapittel het rechtsgebied, de thinzen en tienden van *Retsfelt*, en aan de andere zijde des strooms *Sidwende* of *Sidubbinde*, tot aan het meer *Vuermere*; ook te *Curtevenne* (7).

§. 5.

(6) MIERIS *T. I. p. 94, 96.*(7) WAGENAAR *Beschr. van Amsterdam II. 84.*
MIERIS *I. 103.*

§. 5.

EGBERT was ook getuige van Keizer FREDERIK, bij den brief die deze Vorst in 1165, over het graven van eene waterleiding aan de Noode gaf (8). Van meer belang zijn de klagten van Bisfchop GODEFRIED tegen hem, wegens de na-deelen, die hij aan S. Maartens-kerk toebragt, door aan zich te trekken alle dienften en dienstgel-den, die de Kerk van Utrecht in Amftel, en in de omgelegene gerichten toekwamen, waarover hij eerst in den kerkelijken ban was gedaan, en nader-hand, voor den Keizer gedagvaard zijnde, de Rijks-acht op zich geladen had. Edoch door bemidde-ling van PHILIP, Aartsbisfchop van Keulen, heeft de verzoening plaats gehad, fchier onder dezelfde voorwaarden, als welêr bij een verdrag met Bisfchop HERIBERT waren bedongen. Derhalve had dit verfchil reeds lang geduurd, zijnde zeker een gevolg der rechten, die hij als *Scultetus* of Schout van S. Maartens eigenhoorigen in Amftel-land vermeende te hebben. EGBERT moest af-stand doen van alle die rechten, die hij beweerde hem ten leenrechten toe te behooren, maar hij ont-ving die van den Bisfchop, *in officium villicatio-nis*, als Meijer, Ambtman, of eerder als bezolding en voordeelen wegens de bediening van Meijer, voor

(8) HEDA p. 181.

voor zich, en na zijnen dood voor zijnen zoon GYSBRECHT (9). Hij gaf ook over aan den Bisfchop het veen Bedemelbroek, en de halve tienden van Wefep. Deze bijzonderheden vermeent men uit eenen brief van Keizer FREDERIK, die, hoewel zonder dagteekening, tusfchen de jaren 1169 en 1174 behoort, dewijl alle de daarin genoemde personen alleen in dat tijdperk te gelijk leefden. PHILIP is eerst in 1167 tot Aartsbisfchop van Keulen verkoren: de Domproust ARNOLD, de Domdeken ARNOLD, LAMBERTUS, Proost van Oudmunfter, die in dezen brief als getuigen voorkomen, bekleedden deze waardigheid in 1169, maar niet meer in 1174. (10) Dus wij ons bij het gevoelen van den Heer Wagenaar, die dezen brief tusfchen 1172 en 1176 ftelt, niet kunnen voegen. Integendeel wij zouden het jaar 1172 liefst bestemd aannemen; en dat EGBERT met zijnen zoon HENDRIK, eerst na de verzoening in 1172 zullen getuigen geweest zijn van den Bisfchop, waar zij als eerste Dienstmannen, maar na de Vrijen, geplaatst ftaan. (11).

§. 6.

(9) Over dat foort van Dienstgeld of *Servitium*, ziet onze *Oordeelk. Inl. T. IV. p. 211.*

(10) DRAKENBURG *p. 10, 50, 88.*

(11) MATTH. *de Nob. p. 525.*

§. 6.

De stichting van een Slot te Amstel, wordt door overlevering aan dezen **EGBERT** toegeschreven. Men kan bij den Heer Wagenaar de redenen na- zien, die hem doen vermoeden, dat dit Slot bin- nen Amsterdam, aan de Westzijde des Amstels, tusfchen de Oude- en Papenbrug gestaan hebbe. An- deren plaatsen het liever te Ouderkerk aan den Am- stel. Indien wij eene gisfing zouden durven wa- gen, vinden wij beide gevoelens niet tegenftrijdig, en zij zijn zonder moeite overeen te brengen. De Moederkerk van Amstelland was te Ouder- amstel of Ouderkerk, waarvan de Kerk van Amsterdam eerst in 1334 gefcheiden, en tot een Kerspelkerk verhe- ven is. Kan het oude Slot, door **EGBERT** ge- bouwd, en in 1204 door de Kennemers verwoest, niet bij die Kerk gestaan hebben? dit komt geenszins onwaarschijnlijk voor. Toen de Heeren van Am- stel, na die verwoesting een nieuw Slot gebouwd hebben, zullen zij daartoe eene andere plaats, dig- ter bij den mond des Amstels, verkoren hebben; dewijl mogelijk aldaar meer woningen waren, en de gelegenheid beter tot verfterking en verdediging zal geweest zijn. Dit tweede Slot is de woning door Wagenaar opgegeven, en waarvan de grondfla- gen in 1564 zijn gevonden: hiervan kan men ook den eigendom der Graven van Holland aan dien grond, afleiden. De Heeren van Amstel zullen daar
bij

bij eene Kapel gesticht hebben, die naderhand, toen het vlek eene stad was geworden en in bevolking toenam, de Kerspelrechten verkreeg. Het is onzeker of dit Slot, of een ander binnen Amsterdam, omtrent het jaar 1282, in handen van Heer JAN *Perfyn* geraakte; ook of hetzelfde begrepen werd in de afbreking der bruggen en vesten te Amsterdam, door Graaf JAN den II. in 1304 bevolen. Daar de kundige Wagenaar bij alle plaatselijke kennis en hulpmiddelen, hierin niet verder heeft kunnen doordringen, zal men ons wel willen verschoonen, dat wij ons met eene enkele gissing vergenoegen.

S. 7.

Twee zoons van EGBERT zijn bekend. GYSBRECHT, die na zijns vaders dood het Meijerschap van S. Maarten zou ontvangen, en HENDRIK, die met zijnen vader in 1172 getuige was. Van dezen laatsten weet men niets meer, maar GYSBRECHT komt in 1176 tweemaal tusschen de Stichtsche Dienstmannen voor, eens als getuige van den Proost van St. Marie, en andermaal als getuige van den Proost van S. Jan (12); dus was zijn vader toen waarschijnlijk reeds overleden. Insgelijks was hij in 1178 getuige van Bischof GODFRIED, bij de bevestiging der tienden van Thri-

(12) *Geld. Charterb.* p. 222, 223.

Thrile , Giesen en Waldrichem aan de Kerk van Oudmunster (13).

Het is zeer twijfelachtig , of deze GYSBRECHT dezelfde is , die met zijne broederen in het begin der dertiende eeuw voorkomt , en met denwelken de geslachtslijsten meer klaarheid bekomen. Tusschen 1178 en 1200 , ontbreken alle narichten , dus men het waarschijnlijkste moet aannemen ; en dan vermoeden wij , dat GYSBRECHT in 1278 , en GYSBRECHT in 1200 , twee personen zijn geweest , en wel vader en zoon. GYSBRECHT en zijn broeder HENDRIK waren in 1172 reeds bij jaren van onderscheid , doordien zij als getuigen gemeld worden , derhalve kan GYSBRECHT omtrent 1150 geboren zijn. De tweede GYSBRECHT leefde nog met zijne vrouw in 1224 , en hij werd in den slag bij Coeverden gevangen ; is dit van eenen bijna tachtigjarigen grijs te veronderstellen ? SIMON van Leeuwen meldt , wel is waar , dat hij omtrent 't jaar 1210 getrouwd is , maar hij brengt geene bewijzen bij. Het stilzwijgen gedurende die twee en twintig jaren geeft ook eenig vermoeden , dat GYSBRECHT , die wij den eersten noemen , vroeg overleden zij , en jonge kinderen nagelaten hebbe. Buchelius is in dezelfde gedachten , want hij stelt den verkoren Bisschop GOOSWYN , zoon van EGIDIUS , die een broeder was van GYSBRECHT den II , Heer van

van Amstel (14); dus hij den volgenden als den tweeden van dien naam ook beschouwd.

§. 8.

GYSBRECHT de II. was met zijne broeders EG-BERT EN EGIDIUS in 1200 getuige van THEO-DERICUS, Bisschop van Utrecht, bij de bevestiging der stichting van 't Klooster Bethlehem, in 't Graaffschap Zutphen (15). Beide laatste broeders zullen wij nader behandelen, en aangaande GYSBRECHT hier kort melden het gene bij Wage-naar uitvoeriger te vinden is. Ter gelegenheid der verschillen over de opvolging in Holland, na doode van Graaf DIRK den VII, tusfchen zijne dochter ADA, door hare moeder ALEID aan LODEWYK *Graaf van Loon* uitgetrouwd, aan de eene, en zijnen broeder WILLEM, aan de andere zijde, heeft GYSBRECHT eene treffelijke hulp aan vrouw ALEID, en aan den Graaf van LOON, die zich te Haarlem bevonden, om den maandelijkschen lijkdienst voor den afgestorven Graaf te Egmond te gaan bijwonen, en in gevaar waren, door de Kennemers overvallen te worden, bewezen, door hen te fcheep naar Utrecht te voeren, terwijl ADA de wijk op den Borch van Leyden nam. Hoewel het niet blijkt, dat de Amstels eenig verder

deel

(14) BEKA p. 83. not. a.

(15) LINDBORN *Hist. Epif. Dav.* p. 514.

deel genomen hebben aan den Hollandschen tweespalt, waren echter de Kennemers over de bewezene hulp aan het Graaflijk huisgezin verbitterd, en deden in 1204 eenen inval onder *Wouter van Egmond* en *Albert Banjart* binnen Amstelland: zij staken den Dijk door, dus de lage landen onder water geraakten, en plunderden en brandden alom. Zelfs het slot van *Gysbrecht* en zijne daarbij gelegen boomgaard, werden door de vlammen verteerd. Van daar trokken zij naar Muiden, Wesep en langs de Vecht tot Breukelen toe, die allen schijnen onder *Gysbrechts* Rechtsgebied gestaan te hebben. Men moet daarbij opmerken, dat *Gysbrecht* bij deze gebeurtenissen als een Stichts Edelman moet beschouwd worden, en dat hij zeker in dienst van den Bischof, die den Graaf van *Loon* in alles behulpzaam was, zal gestaan hebben; weshalve de Hollandsche geschillen hem eigenlijk niet aangingen.

Kort daarop werd de vrede tusfchen den Bischof en *Willem* Graaf van Holland in 1204 gesloten, en het is te gelooven, dat bij die gelegenheid de Kennemers vijfhonderd ponden wegens den inval in Amstelland hebben moeten boeten (16). Warenaar heeft den waren zin van dit verdrag niet wel begrepen, door de algemeene stelling: „ dat „ de stedehouders (*Villui, Meijers*), eerst hunne „ amb-

„ ambten van den Bifchop, en daarna van den
„ Graaf zouden komen ontvangen, en den eed van
„ getrouwheid aan beiden afleggen (17).” Hij
trekt daaruit het gevolg, dat de Heer van Amftel,
als Stedehouder van den Bifchop, ingevolge van
dit verdrag, in eenige afhankelijkheid van den Graaf
van Holland geraakte. De woorden van dit ver-
drag zijn al te duidelyk, dat eene vergifing daarbif
kan plaats hebben. Na eene algemeene fchikking
over de wederzijdsche Ridders, Dienftmannen en
Knechten, wordt bepaald: dat de Bifchop en de
Graaf, gezamenderhand eenen Graaf in Friesland
zullen zenden, om dat land te regeren. De Munt-
meesters, Tollenaars, Schouten, Meijers en Leen-
mannen in dat Graaffchap, te weten in Friesland,
zullen hunne leenen en ambten eerst van den Bis-
fchop, en daarna van den Graaf ontvangen enz.
Deze maatregel had alleen betrekking tot Friesland,
en geenszins tot het geheele Sticht; alzooging dit
den Heer van Amftel niet aan, als zou men hem
als *Villicus* of Meijer van den Bifchop willen be-
fchouwen. Dit was hij zeker niet, die post was
te laag voor hem; hoewel hij het *officium villi-*
cationis, dat is, zeker laag rechtsgebied, over de
eigenhoorigen van 't Sticht bezat, dat hij door bij-
zondere Meijers, *Villici*, zal hebben laten bedie-
nen, waarvan hem de aanftelling toekwam. Even
als

(17) WAGENAAR I. c. II. p. 10.

als nu een Ambachtsheer, zijnen Boeren-Schout heeft, en zelf zijn rechtsgebied van den Landsheer houdt of verworven heeft.

§. 9.

Meermalen vindt men dezen GYSBRECHT als getuige gemeld. Van Bisschop DIRK omtrent 1205; van Bisschop OTTO omtrent 1212; van ALBERT, Heer van Kuyk in 1220 (18). Hij en zijne bloedverwanten bezaten goederen te Buskescop, of Boskoop, in pandschap, en de Graaf van Holland gaf in 1222 honderd ponden aan de Abdij van Rhynsburg, om die Pandschap van Heer GYSBRECHT *van Amstel* af te lossen, terwijl de Abdij nog daar boven vijftig ponden aan de Zonen van Heer EGBERT *van Amstel* moest uitreiken. Daar beide broeders den titel van Heer vóór den doopnaam voerden, waren zij zeker Ridders. Of door G. *Miles de Amstel*, die op den dag van Scolastica 1233, nader in de aflossing van die Pandschap bewilligde, mits daarvoor honderd en vijftig ponden ontvangende, hij of zijn zoon moet verstaan worden, is twijfelachtig, hoewel wij tot het laatste overhel-

GYS-
(18) KLUIT *Hist. Crit. Cod. Dipl. Geld. Charterb.*
p. 311. BARINGET *Bes. van Grave* p. 75.

(19) MIERIS I. p. 180, 210.

GYSBRECHT *Miles*, dat is, Heer van Amstel genoemd wordende, beloofde dat zijne vrouw en zijne zoons zouden vertijen, aan de goederen in Naardingerland, die hij van de Abdisfe van Elten hield, en dat na zijnen dood dezelve geen recht daarop zullen blijven behouden, dan alleen uit de vrije bewilliging, *ex gratia* der Abdisfe: dit geschiede te Utrecht, in tegenwoordigheid van verscheidene getuigen, in 't jaar 1224 (20). Men vindt dat hij gemeenschappelijk met Heer HENDRIK *van de Velde* de gerichten van Muiden en Diemen, met al haar toebehooren, in erfpacht van het Sticht hield. HENDRIK deed in 1225 afstand van zijn gedeelte, waarop GYSBRECHT de geheele Erfpacht om dertig Utrechtsche ponden 's jaars van den Bisschop ontving. Zijn broeder EGIDIUS *van Amstel* was getuige van deze handeling (21).

In dat zelfde jaar was hij ook getuige, nevens denzelven zijnen broeder EGIDIUS, van EVERT *van Wilp*; en het volgende jaar was hij Zegsman van Stichtsche zijde, over de verschillen tusschen den Bisschop en den Graaf van Gelre; ook bezegelde hij voor den Bisschop de verdragen met den Graaf van Holland en met den Graaf van Gelre (22).

In

(20) MIERIS p. 193.

(21) MATTH. *de Jure Gl.* p. 424.

(22) *Ibid.* M. S. No. 2. *Geld. Charterb.* p. 341, 355.

In de Archiven van S. Jan vindt men eenen brief van den 14. December 1226, waarbij GYSBRECHT, *Heer van Amstel*, afstand deed van het Leenheerschap over Slagmaat, die de broeders GYSBRECHT, FREDERIK en GERARD *van Vechte* van hem hielden, en die zij aan 't Kapittel van S. Jan verkocht hadden, welk goed hij zelf van den Bisfchop ter leen bezat. De Bisfchop bevestigde dit bij eenen brief, waarvan GYSBRECHT, *Heer van Amstel*, en zijn zoon GYSBRECHT getuigen waren (23). Nevens zijnen broeder EGIDIUS, en staande de eerste der Dienstmannen, vindt men hem getuige van Bisfchop OTTO in 1226 (24). Hij deelde ook mede in

(23) *In de Bijlagen No. 1.*

(24) Deze brief is bij HEDA p. 202. verkeerd op 1228 gedagteekend. Bisfchop OTTO werd den 1. Augustus 1227 gedood; dus kan hij in 1228 geenen brief gegeven hebben. FREDERIK was den 22. November 1220 tot Keizer gekroond, derhalve begon het zevende jaar zijner regering met den 22. November 1226. Paus HONORIUS was verkoren den 21. Julij 1216, derhalve begon het elfde jaar van zijn Pausdom den 21. Julij 1226. Hij stierf den 28. Maart 1227. Deze brief moet uit dien hoofde tusfchen den 22. November 1226 en 28. Maart 1227 gegeven zijn. In 1227 gebruikte men de elfde Indictie, maar dewijl die met September 1226 een aanvang nam, kan men deze brief zeker tot het einde van 1226, of het begin van 1227 stellen. Ook het afschrift uit 't oorspronkelijke, dat wij bezitten, draagt het jaartal 1227.

in den ongelukkigen slag van den eersten Augustus 1227 bij Coeverden, alwaar Bisfchop OTTO sneuvelde: want hij werd met vele andere Heeren en Edelen aldaar gevangen. Hoe lang hij in hechtenis heeft moeten zitten, en op welke wijze hij geslaakt werd, is niet tot onze kennis gekomen, edoch gelooven wij dat hij niet lang daarna overleden zij.

§. 10.

Nu geraken wij wederom in eene nieuwe onzekerheid, veroorzaakt door den naam van verscheidene opëenvolgende GYSBRECHTS, die de een van den anderen, bij gebrek van duidelijke bewijzen, niet te onderscheiden zijn. Is deze GYSBRECHT de II., die sedert 1200 gemeld wordt, dezelfde als die nu staat te volgen? Ziet hier de redenen van onze twijfeling. In 1226 is GYSBRECHT, *Heer van Amstel*, met zijn zoon GYSBRECHT getuige van den Bisfchop van Utrecht, als boven aangetoond is. Men kan niet veronderstellen, die zoon toen nog een kind geweest te zijn; te meer daar zijne drie volle neven, zoons van Heer EGIDIUS *van Amstel*, te weten GOOSWYN in 1225 reeds Proost van S. Jan was, en EGIDIUS en GYSBRECHT in 1235 met de Ridderlijke waardigheid bekleed waren; derhalve, hij de zoon van den oudsten broeder zijnde, is het niet te denken, dat hij zoo merkelyk jonger dan de anderen was; alzoo kan

deze GYSBRECHT, de zoon, onmogelijk de beroemde GYSBRECHT geweest zijn, want dan zou hij tijdens den moord van Graaf FLORIS den V. den ouderdom van ten minste negentig jaren bereikt hebben. Hier komt nog bij, dat Heer GYSBRECHT, *Heer van Amstel*, den 11. Non: Maji, of 6. Meij 1235, met het Kapittel van S. Marie een verdrag sloot, over de grenscheiding tusfchen de tienden van Cortenhoven en de tienden van Durschinnevene. Hier van waren getuigen op zijne zijde, Heer EGIDIUS *van Mynden*, Ridder, en Heer GYSBRECHT *van Amstel de jonge*, Ridder, zoons van Heer EGIDIUS *van Mynden*, Ridder, EGBERT *van Amstel*, WILLEM *van Amstel* en WILLEM *van Mynden*, en in den brief geschied geen het minste gewag van zijnen zoon GYSBRECHT (25): hierdoor wordt het vermoeden bevestigd, dat GYSBRECHT de II. toen dood was, en dat GYSBRECHT, die wij de derde noemen, de gene is, die in 1226 als zoon voorkomt, en in 1235 met het Kapittel van S. Marie in onderhandeling trad. Het kan zijn dat GYSBRECHT de II. aan wonden, in den slag van Coeverden gekomen, gestorven zij, en dat alles wat men sedert van eenen GYSBRECHT geboekt vindt, tot zijnen zoon gehoord. Hoe het zij, het is buiten twijfel, dat tusfchen GYSBRECHT den II. en den beroemden

(25) *In de Bijlagen No. 2.*

den GYSBRECHT eene *generatie* moet geleefd hebben. Dit wordt ook door Drakenburg aangenomen, dewijl hij stelt dat EGIDIUS oudoom geweest is van GYSBRECHT, die Graaf FLORIS vermoord heeft (26).

§. II.

Alle deze omstandigheden te zamen genomen, doen ons hier GYSBRECHT den III. plaatsfen, die wij vermeenen in 1230 en 1232 Ridder zijnde, getuige van Bisfchop WILLIBALD te zijn geweest. In 1231 Heer van Amstel genoemd, droeg hij op, zijn steenen huis te Utrecht aan den Graaf van Holland, en ontving het wederom van hem erfelijk ter leen; echter zou de Graaf daarvan gebruik kunnen maken, wanneer hem zulks goeddacht. Dit is de eerste band, voor zoo veel wij weten, die tusfchen Holland en de Heeren van Amstel geknoopt werd, maar eigenlijk geene betrekking tot de Heerlijkheid van Amstel, maar tot eene andere bezitting had (27). Uit denzelfde hoofde vermeenen wij, dat de afstand van de Pandfchap van Boskoop in 1233, en de fchikking met 't Kapittel van S. Marie in 1235, door GYSBRECHT den III. gedaan zijn.

WIL-

(26) DRAKENBURG *p.* 184.(27) MATTH. *M. S. No. 2. Archiven van Bedbur.*
MIERIS I. *p.* 208.

WILLEM, Graaf van Holland, tot Roomsche Koning verkoren zijnde, was GYSBRECHT een der Nederlandsche Edelen die hem volgden en in zijn leger dienden; ten minste in 1248 bevond hij zich voor Keizersweerd (28). Het schijnt echter dat hij niet diep in 's Konings gunst was, want de verkiezing van zijnen bloedverwant, GOOSWYN *van Amstel*, tot opvolger van OTTO *van Holland*, als Bisschop van Utrecht in 1249, mishagde WILLEM ten hoogste. Het is noodzakelijk de bijzonderheden daarvan te melden.

Bisschop OTTO was den 27. Maart overleden, en toen vielen de stemmen op GOOSWYN *van Amstel*, die een oprecht, eenvoudig, goedaardig man was, maar onbekwaam den last der regering op zijne schouders te dragen. Dit was den Koning, zoo wel als den Aartsbisschop van Keulen, ten hoogste onaangenaam, het zij uit afneiging tegens GOOSWYN, het zij uit de begeerte van den Aartsbisschop, om zijnen bloedverwant, den Keulschen Domproost HENDRIK *van Vienne of Fianden*, tot den zetel van Utrecht te bevorderen. Om dit oogmerk te bereiken verbonden zij zich met den Pausfelijken Legaat PETRUS *Cappochi*, bekend onder den titel van den Cardinaal S. GEORGII *ad velum aureum*. De Kronijkschrijvers verhalen, dat, na dat GOOSWYN een of twee jaren zijn ambt bekleed

(28) TESSCHEMAKER *Cod. Dipl. p. 5.*

kleed had , hij tot de regering onbekwaam werd bevonden , en de Opzienders der Kerk een algemeen Kapittel bij een riepen , op het welk de Koning , de Legaat en de Aartsbisfchop van Keulen tegenwoordig waren ; dat *Amstel* hier genoodzaakt werd afstand van zijne waardigheid te doen , en dat de Legaat , op voorstel van den Aartsbisfchop , toen bevolen heeft , dat HENDRIK *van Vienne* in den zetel geplaatst wierd (29) ; dus eigenlijk hier van geene verkiezing of benoeming gesproken wordt , maar alleen van het bezitnemen , het welk aan eene verdeelde ftemming tufchen GOOSWYN en HENDRIK zou doen denken , en dat de Legaat de verkiezing van den laaften , als wettig zal goedgekeurd hebben , terwijl de eerfte gedwongen werd , van zijne rechten aftezien. De Heer Meerman , volgens zijne gewone fchranderheid , heeft zeer wel opgemerkt , hoe onnaauwkeurig dit verhaal is , te meer daar uit een echt ftuk hem gebleken is , dat HENDRIK , als Eleët van Utrecht , den 12. Julij 1249 te

(29) *Cathedrari juffit* , is de uitdrukking van BEKA , p. 83. *Cathedrari dicuntur Episcopi , cum ad Cathedram Episcopalem promoventur , in Ecclesiae cathedra collocantur , in eaque sedentes palam ab aliis Episcopis efferentur*. Dat is , in de Bisfchoppelijke Kerken bevindt zich een verheven Stoel of Troon , waar op de nieuwe Bisfchop , door de aanwezende Bisfchoppen geplaatst wordt , als een teeken van bezitneming ; enkel van deze plegtigheid wordt door BEKA gesproken.

te Mentz getuige was der Huwelijksgifte, die de Koning aan zijne zuster MARGRIET, met HERMAN, Graaf van Henneberg trouwende, gaf (30). Hij besluit daaruit, dat het niet te denken is, dat tusfchen den 27. Maart, toen OTTO ftierf, en den zoo evengenoemden dag, dat is binnen de vier maanden, GOSEWYN zou verkoren zijn, het Bisdum tot een' merkelyken ftaat van verval hebben doen dalen, de Opzienders genoodzaakt hebben om een Kapittel uitteschriven, op het welk de Koning uit Duitchland komen moest, en HENDRIK verkoren zijnde, de reize naar Mentz zoude volbragt hebben; weshalve hij de een- of tweejarige regering van GOOSWYN in twijfel trekt.

Het doet ons leed hierin van dien kundigen Heer te verschillen, dewijl wij die regering zeer wel met den bovengemelden brief van den 12. Julij kunnen overëenbrengen, door te ftellen, dat eene dubbele verkiezing te Utrecht plaats greep, fommige Kanonniken hunne ftem aan GOOSWYN, en anderen aan HENDRIK gegeven hebbende; dat de Stichtfche ingezetenen zich voor GOOSWYN verklaarden, en hem het wereldlijk gebied in handen gaven; waarmede hij flecht huishoude. Dergelijke fcheuring was in Utrecht en elders niet ongewoon. HENDRIK zal bij den Keizer hulp gezocht hebben, die hem

(30) MEERMAN *Hist. van Kon. WILLEM I.* p. 337, 347, 353.

hem erkende, en daarom komt hij als getuige in den brief voor, alwaar hij *Electus*, verkoren Bisschop, en niet *Postulatus*, benoemde Bisschop, genoemd wordt; anders zou men aan eene benoeming door den Paus kunnen denken. Die titul van *Electus* draagt hij nog in brieven van 1250 en 1251, en eerst in 1252, wordt hij Bisschop, *Episcopus*, genoemd. Dit doet mij gelooven dat het generaal Kapittel, alwaar GOOSWYN afstand moest doen, eerst in 1250 gehouden zij. Hierin worden wij bevestigd, door eenen brief in 1250, bij den Domproost GOBERTUS gegeven, over zaken waarvan doorgaans de Bisschoppelijke bevestiging vereischt werd; die is alleen met zijn zegel voorzien, hoewel in den brief van andere zegels gesproken wordt: hij zal tusfchen de beide Mededingers geen partij hebben willen kiezen. Geen brief van GOOSWYN is voorhanden, en de eerste van HENDRIK, dien wij kennen, is den 1. December 1250 gedagteekend.

§. 12.

Hoe het zij, het is denkelijk dat Heer GYSBRECHT, gevoelig aan den hoon zijn huis aangedaan, den Roomsch-Koning geen goed hart toegedragen, en waarschijnlijk troost bij de Gravin van Vlaanderen, die met WILLEM in onmin leefde, gezocht zal hebben. Immers men vindt hem en eenige andere Ridders, als Leenmannen van Gravin MARGARETHA, en haar getuigen bij het Vredes-

ver-

verdrag, dat zij den 19. Meij 1250 met den Roomsch-Koning sloot, en tusfchen dezelve staat hij de tweede in rang, na Heer ARNOLD van Diest; alzoo was hij een der oudften (31). Het duurde niet lang of hij zocht zich met eigen krachten te wreken, en de heerschezucht van den Bifchop tegentegaan; hoe zeer men ook voorgeven moge, dat die Leenmannen de rechten van zijn floel in alles krenkten. Men merkt op geene enkele plaats, dat Beka de zaak der Geestelijkheid altoos in het fchoonfte daglicht ftelt: wat ook de reden van den oorlog moge geweest zijn, en op welke zijde het recht was, GYSBRECHT verbond zich met den Graaf van Gelre, met HERMAN van Woerden, en met de Heeren van Goor, van Voorst en van Almelo, en na eenige ftrooperijen, werd eenen dag bepaald, om door eenen befliffenden ftrijd de zaak afte doen. De bijzonderheden daarvan, de komst van den Koning, het waarlijk niet zeer menschlievend gedrag van den Aartsbifchop van Keulen, zijn door den Heer Meerman zoo uitvoerig befchreven, dat wij den lezer gerust derwaarts wijzen kunnen (32).

Het gevecht viel voor den 16. Junij 1252, niet verre van de ftad Utrecht, met een' zeer nadeeligen uitflag voor den Heer van Amftel; hij werd na

(31) KLUIT *l. c.* Tom. II. p. 585.

(32) MEERMAN *l. c.* II. p. 69.

eenen bloedigen slag overwonnen , en nevens den Heer van Woerden gevangen. De Bifchop liet hen binden , en aan elke zijde van het paard waarop hij reed er eenen als in zegepraal leiden. Echter op verzoek van den Koning en van den Aartsbifchop werden zij losgelaten , en eene bevrediging was daarvan het gevolg. Toen viel de Bifchop in de Veluwe , en de rijke buit die hij van daar haalde , ftelde hem in ftaat , het flot Vredeland , om de Heeren van Amftel in toom te houden , nog dat zelfde jaar te bouwen.

§. 13.

Het zij aan de bekomen wonden , het zij uit hartzeer wegens de geledene nederlaag , Heer GYSBRECHT overleefde deze gebeurtenis niet lang , want den 22. November daaraanvolgende was zijn zoon reeds Heer van Amftel.

Behalve het gezegde van *Simon van Leeuwen* , dat GYSBRECHT van *Amftel* omtrent 't jaar 1210 met *BERTRADE* , Erfdochter van *JAN* , *Heer van Ysfelstein* , trouwde , die hem deze Heerlijkheid ten huwelijk bragt ; 't welk op geene bewijzen ftleunende , niet volvaardig kan aangenomen worden , te meer daar *Ysfelstein* eene nieuwe naam is , en die plaats welëer *Achtersloot* heette ; behalve dit , zeggen wij , zijn geene Vrouwen der Heeren van Amftel , zelfs bij doopnamen bekend , en in geen brief wordt van haar gewag gemaakt dan

al.

alleen in dien van 1224; maar de naam staat niet uitgedrukt, dus het gene men daarvan zou mogen stellen eene latere uitvinding is. Alleen uit eene verklaring, door *FLORIS van Oostgeest* in 1364 gegeven, verneemt men, dat de *Heer van Amstel* en zijn broeder *WILLEM*, Proost van S. Jan, moeije kinders waren van zijnen vader Heer *WILLEM van Oostgeest*, Ridder (33); derhalve is waarschijnlijk de vrouw van *GYSBRECHT* den III, uit het geslacht van Oostgeest gesproten. Deze Heer liet drie zonen na, *GYSBRECHT*, die staat te volgen, *ARNOUT*, Heer van Ysfelstein, die wij nader zullen behandelen, en Heer *WILLEM*, Proost van S. Jan te Utrecht, van wien men eenige narigten bij Drakenburg vindt (34). Hij bekleedde deze waardigheid van 1267 tot 1291, en hij stierf in 1292. Men kan hier bijvoegen, dat men hem in verscheiden brieven van 1269, 1276, 1288 en 1290 als getuige aantreft. Ook op de jaren 1267, 1275, 1278, was hij borge van zijnen broeder Heer *ARNOLD*, en zegelde met hem. In 1276 gaf hij in eigendom aan het Kapittel van S. Jan, eenige goederen te Mydrecht gelegen, die wijlen *Heer DIRK van der A*, Ridder, toebehoorden, en door den dood van *GERHARD*, genoemd *Weldegem*, die dezelve ter leen hield,

(33) *MIERIS* III. 172.

(34) *DRAKENBURG* p. 185.

hield, weder aan hem gekomen waren (35). Met zijne broeders geraakte hij in onmin met den Graaf van Holland, en uit het verdrag van vrede, in 1285 gesloten, blijkt, dat hij mede in hechtenis was gehouden, gelijk hier onder zal gezien worden. Hij hing ook zijn zegel aan een' brief van Heer GERHARD *van Weremale, Ridder*, die over sommige goederen in 1290 een verdrag met het Domkapittel sloot (36). Aan verscheidene dezer brieven hangt nog zijn zegel, dat langwerpig is, en een geestelijk perfoon met eene roede in de hand verbeeldt; daaraan wordt noch geslachtwapen, noch tegenzegel gevonden. Wij hebben het niet ondienftig geacht het zelve in koper te laten snijden, en hier achter onder No. 1. uitgegeven.

Behalve deze drie broeders, is ons, uit aantekeningen der zestiende eeuw, nog eene zuster opgegeven BA..., dat zeker BADELOCH beteekent, met HERMAN *van Woerden* getrouwd. Uit de naauwe vriendschap, die tusfchen de huizen van Amstel en Woerden, als bekend, plaats had, is dit huwelijk niet onwaarschijnlijk, en wij flaan daar meer geloof aan, dan dat BADELOCH *van Woerden* de vrouw van Heer GYSBRECHT *van Amstel* zou geweest zijn.

§. 14.

(35) *Arch. van S. Jan. Copia mihi, en Bijlagen hier achter No. 3.*

(36) *Arch. van den Dom. Lade 31.*

Nu komen wij eindelijk aan den laatsten Heer van Amstel, den ongelukkigen GYSBRECHT *derz IV.* Hij wordt de eerste maal gemeld als *domicellus*, Jonkheer van Amstel, op S. Cecilia-dag, of 22. November 1252, dat hij getuige was van de gebroeders GYSBRECHT en WALTER *Uytengoye*, en met hen zegelde. Hiertoe gebruikte hij een rond zegel, vertoonende een' jongman ten voeten uit, in een lang hemd gekleed, het hoofd, de armen en voeten ontblood, zijn regterhand achter den rug houdende, en op zijn linkerhand zit een vogel, naast hem staat een hond. Het randschrift is: *Sigillum . . . . . berti de amestelle* (37). Een jongmans zegel te paard wordt menigwerf gevonden; maar wij be- kennen, dit het eenigste zegel te zijn van eenen jongman te voet, dat wij ooit, het zij in 't oorspronkelijke het zij in gedrukte werken, aangetroffen hebben. Het is dus eene ware diplomatische zeldzaamheid. Zelfs het is niet gemeen, gewapende Heeren op zegels te vinden, en doorgaans zijn die van vroegere eeuwen; als van ROBERT, *Hertog van Bourgondien*, in 1054; van ADAM *van Herefort* en van ADAM *van Soligné* in de tweede helft der twaalfde eeuw (38). Dit jongmans zegel is op de Plaat onder No. 2. te vinden.

Der-

(37) *Arch. van S. Marie te Utrecht*,(38) *Nouveau Traité de Diplomatie*, Tom. IV, p. 531.

Derhalve was GYSBRECHT in 1252 Heer van Amstel, en zijn vader was overleden. Echter men zou eene zwarigheid kunnen opperen, die wij buiten staat zijn op te lossen, te weten: of de Heer van Amstel, die op den 16. Junij, door den Bisschop gevangen werd, de Vader of de Zoon zij geweest? In 1250 leefde zeker de Vader nog, want hij komt bij het verdrag van Vlaanderen, als Ridder te voorschijn, en de Zoon was in 1252 nog Knape. In die onzekerheid zijn wij meer genegen, dit den Vader toe te schrijven als den Zoon, die nog te jong schijnt geweest te zijn, eene zoo groote onderneming te durven wagen.

§. 15.

Eenige jaren daarna geraakte de Roomsche-Koning WILLEM in oorlog met den Bisschop en 't Sticht van Utrecht, waarbij de Heeren van Amstel zijne zijde hielden, mogelijk uit ouden wrok, en om dat zij door het leenjuk van den Bisschop te zeer gekneld waren; mogelijk ook dat zij kans zagen hunne bezittingen ten koste van het Sticht te vergrooten; hiertoe hadden zij de hulp der Hollandsche Graven noodig, die hen naderhand zeer duur te staan kwam. Wat daarvan ook wezen moge, FLORIS, Momboir van den minderjarigen zoon des overleden Konings, zettende den krijg voort; maar door tusschenspreken van GUYDO, Graaf van Vlaanderen, en van OTTO, Graaf van

E

Est

Gelre, werd de Vrede op S. Odulfsdag, of 12 Junij 1257, te Bodegraven gesloten. Uit dat verdrag verneemt men dat GYSBRECHT van *Hamestelle* en Heer G. van *Hamestelle*, Ridder, bondgenooten van FLORIS waren. De eerste was geen Ridder, maar vóór den tweeden genoemd wordende, merkt men in den geheelen brief, dat hij als hoofdperfoon handelde, derhalve hij ontwijfelbaar de Heer van Amstel was. Of G. GYSBRECHT dan wel GERHARD beteekent is onzeker, hoewel wij geneigd zijn het laatste te vermoeden, dewijl Heer GERHARD in dien tijd meer voorkomt, en dat Heer GYSBRECHT de jonge, van wien men sedert 1240 niets vindt, schijnt dood geweest te zijn. Uit hoofde van deze verzoening, moest GYSBRECHT en de zijnen een duizend ponden betalen, die echter door den Bisfchop uitgenade werden kwijtgescholden. Voorts zagen Heer GYSBRECHT *Uitengoye*, Ridder, en GYSBRECHT van *Amstel* met hunne vrienden, ten getale van vijf honderd, zich onder de verpligting gebragt, bloodvoets en in wolle kleederen, den Bisfchop op den volgenden Zondag, knielende om vergiffenis te komen bidden. Beiden moesten ook den eed van getrouwheid aan dien Kerkvoogd afleggen of vernieuwen (39).

§. 16.

(39) MIERIS I. p. 319.

§. 16.

Niet lang daarna heeft GYSBRECHT den Ridderflag ontvangen, en, niettegenstaande het vorig verdrag, verbond hij zich op nieuw tegen den Bisschop, met OTTO, Graaf van Gelre, ten minste volgens de uitspraak, die de Graaf van Cleve den 25. Julij 1261 tusschen den Bisschop en den Graaf van Gelre deed, werd Heer GYSBRECHT, *Heer van Amstel* en zijne bloedverwanten, als bondgenooten van den Graaf, bij alle goederen en rechten, die zij in 't Sticht bezaten, bevestigd. In het jaar 1265 werd hij van de Utrechtsche zijde tot Zegsman benoemd over de verschillen, die tusschen het Sticht en Gelderland mogten ontstaan; alzoo had hij het vertrouwen van den Bisschop wederom erlangt; hij moet ook in gunst bij den Graaf van Holland gestaan hebben, want in 1266 bewerkte hij bij FLORIS de voorrechten die aan de Burgers van Leyden vergund werden (40).

Getuige zijnde van zijnen broeder Heer ARNOLD *van Amstel*, zegelde hij met hem in 1267 en 1275. Het zegel dat hij toen gebruikte, en dat wij ook aan verscheidene andere brieven gevonden hebben, verbeeldt een Ridder te paard, met het wapen van Amstel, zijnde vier balken en een geruit S. Andrieskruis

(40) Geld. Charterb. p. 552, 572. MIERIS I. p. 344.

kruis daar boven, op schild en paardendeken. Het randschrift is: *S. guisberti militis dni: de amstel.* Op het tegenzegel staat een schild met het zelfde wapen, en daar om: *S. guisberti de amstel.* Het wapen van zijn' broeder, Heer ARNOLD, komt daarmee overeen, uitgenomen dat hij als *brisure* maar éénen balk, in plaats van vier, gebruikte, 't welk ook het wapen der Heeren van Ysfelstein gebleven is; hij zegelde echter nimmer te paard, en hij gebruikte altijd een enkel schild: Van zijn' zoon GYSBRECHT vindt men Ridderlijke zegels, als wij bij het Geslacht van Ysfelstein zullen aantonen. Van deze beide broeders zal men de zegels onder No. 3 en 4. hier achter vinden. Oudere zegels, behalve het Jonkheers-zegel van 1252, zijn, voor zoo veel wij weten, tot nu toe onbekend; dus vervalt de geheele redenering van den Heer Crommelin, over het aannemen van 't Kruis van Ysfelstein, en alle de gevolgen daarvan, als volstrekt onbewezen, gelijk ook een gedeelte der wapenkaarte door hem uitgegeven (41). Geen ander wapen van Amstel wordt gevonden; ook is het zelve bij den tak van Amstel van Mynden altoos behouden, die geen het minste recht tot Ysfelstein bezat. Met dat zelfde zegel bekrachtigden Heer GYSBRECHT en zijn

(41) CROMMELIN *Beschr. van Amst. Tom. I.*
p. 127.

zijn broeder Heer ARNOLD, in 1268 eenen brief van hunnen neef OTTO van *Amstel*, Heer Egberts zoon.

§. 17.

Omtrent het jaar 1268 geraakte onze GYSBRECHT in nieuwe ongelegenheid, toen de Kennemers zich met de Westfriezen en Waterlanders vereenigden, om 'slands Edelen de loef af te winnen en te vernederen. Verscheidene adellijke sloten in Kennemerland werden ingenomen en verwoest. Toen vielen zij in Amstelland, en GYSBRECHT, buiten vermogen om wederstand te bieden, vond voorzichtiger met hen eene lijn te trekken, dan den ondergang van zijne goederen te wagen. Hij liet zich tot hunnen Hoofdman aanstellen, en zij volgden hem willic. Deze gelegenheid kwam hem gewenscht voor, om zijn aanzien te vergrooten, en zijne vijanden uit het Sticht te verjagen. Hij trok eerst voor het slot Vredeland, dat, om hem te beteugelen, door den Bisschop gebouwd was, maar hij stiet daar voor het hoofd. Toen voerde hij de Kennemers voor Utrecht, en bewerkte aldaar eene verandering in de Regering, waarvan het bannen der Edelen uit de stad, en een onderling verbond van vriendschap het gevolg was. De Bisschop riep den Graaf van Gelre te hulp, maar wegens het groot aantal der vijanden, dorst hij geen' slag wagen; door toedoen der Utrechtsche Burgers verdelgde GYSBRECHT ten

gronde toe, de sloten van GYSBRECHT van *Abcoude*, van WILLEM van *Ryzenburg* en van HUBRECHT van *Vianen*, die zijne bijzondere vijanden waren. Daarna keerde hij de wapenen tegen Haarlem, waar de meeste Kennemer Edelen geweken waren; maar hij werd gedwongen het beleg op te breken, en de Kennemers keerden naar huis (42). De Heer Wagenaar vermoedt, dat GYSBRECHT zich toen met den Bisschop zal bevredigd hebben, en dat hij bij die gelegenheid het slot Vredeland in pandschap verkreeg; ten minste in 1279 was hij daarvan in bezit, als wij onder zien zullen. Echter wij vermeenen, dat het verdrag later gesloten is, na dat Heer ZWEDER van *Bosinchem* twee jaren daarna de stad Utrecht wederom ingenomen en de gebannen Edelen te rug gebragt had, waardoor de binnenlandsche onlusten ten hoogsten top stegen, en duurden tot dat de stad door Heer NICOLAS van *Catz*, Momboir van den jongen Graaf van Holland, overrompeld werd, die de rust herstelde. Toen eerst zal waarschijnlijk de vrede met GYSBRECHT gevolgd zijn.

§. 18.

In vele brieven wordt gewag van hem gemaakt: hij zegelde in 1271 met ERNST van *Wulven*; in 1275 met Heer JAN *Persyn*, Ridder, en nevens zijn

zijn' broeder, Heer ARNOLD, in 1273 met DIRK *van de Velde*. Hij oefende ook milddadigheid jegens het Duitſche Huis te Utrecht, door aan het zelve in 1276 te ſchenken het goed Schonevelt, dat Vrouw WOLSENDIS, Weduwe van Heer WILLEM *Wolf*, Ridder, van hem ter leen hield, om dat na haren dood te bezitten (43). Hij deed nog eene gifte aan dat zelfde huis, van hoeven buiten de ſtad Utrecht, zonder dat men het jaartal weet.

Gedurende dien tijd had hij wederom verſchil met den Biſſchop, en hij vond zich geſterkt door den bijſtand der ſtad Utrecht. De Graaf van Holland ſloekte heimelijk daaronder, en als een gevolg daarvan moet men beſchouwen de twee brieven van den 25. Julij 1274: bij den eenen verbonden zich Schout, Schepenen, Raden en gemeene Burgers van Utrecht, en bij den tweeden, de Raad en gemeene Gezworens, *Concilium & univerſitas conjuratorum*, van Muiden, Amſtel, Mydrecht en Loenen, aan FLORIS. Dit was eigenlijk tegen den Biſſchop gericht, en de Heer van Amſtel zal die verbindtenis zijner onderzaten, ten zijne behoefte gemaakt, goedgekeurd hebben, hoewel hij in den brief niet genoemd wordt. Zulks kan men beſluiten uit het gedrag

(43) *Arch. van 't Dom Cap. Lade 66. MIERIS I. 380. S. Marie Lib. Pil. fol. 84. MATTH. M. S. No. 15.*

drag van den Bisschop, die den 19. September daaraanvolgende zijne twistzaken met Heer GYSBRECHT, en met de Mannen der Stad en Lande van Utrecht, aan de uitspraak des Graven van Holland opdroeg (44): hierdoor worden zeker bovengemelde verbonden en andere soortgelijken, beëogd.

§. 19.

De Heeren van Amstel waren Leenmannen en Dienstmannen van 't Sticht; een gedeelte der Gerichten binnen zijne Heerschap, bezat hij alleen in Meijerschap, in *officium villicationis*, van den Bisschop. Mogelijk wierd in die gedeelten het hooge Rechtsgebied hem betwist, volgens den aangenomen stelregel: dat in het Sticht, de bloedban alleen den Bisschop en den Proost van S. Jan toebehoorde: zulks zal hem verdrotten hebben; hij zocht die banden te ontknoopen, en vond geen beter middel dan zich naauwer aan den Graaf van Holland te houden. Dit gelukte hem in 't eerste, maar hij werd eerlang het slagtoffer zijner staatkunde. De beide grootere magten verstonden zich, en de zwakkeren werden ingezwolgen. Een schouwtooneel dat ten allen tijde, en nog meermalen in onze dagen, hernieuwd is. Graaf FLORIS van zijnen kant verzuimde niet in de regeringszaken van 't Sticht te dringen: Bisschop

(44) MIERIS I. 375, 376.

fchop JOHAN *van Nassau* was een zwak Vorst, en hij werd genoodzaakt den 3. Maart 1277 een verdrag integaan, waarbij de Graaf beloofde hem in alles behulpzaam te zijn, mits dat hij zich gedroeg naar den raad van Heer JAN *van Kuyk* en van Heer GYSBRECHT *van Amstel*, die *Edele en Bescheiden Mannen, viri nobiles & discreti*, genoemd worden. Die twee Heeren ontvingen ook de verzekering in alle gevallen, door hem schadeloos te worden gehouden: voorts verbonden zich de Bisfchop en de beide Heeren, den Graaf tegen de Graven van Hene-gouwen behulpzaam te zullen zijn (45). Echter de Graaf, toen het hem gelegen kwam, liet spoedig het vertrouwen, dat hij op die twee Heeren stelde, varen.

Wil men het gedrag der Graven naar waarheid beoordeelen, kan men den voortreffelijken Kluit raadplegen, en men zal verwonderd staan, hoe duidelijk en ontegensprekelijk hij alles daar gesteld heeft (46). Dan zal men zich overtuigen, dat het Graaffchap van Holland zeer klein was; dat verscheidene groote Edelen binnen de grenzen van hetzelfde zijne Leenmannen waren en onder hem stonden; als de Heeren van Teilingen, Egmond, Brederode, Wasfenaer en anderen: terwijl in de streken die

(45) MIERIS I. 388, 389.

(46) A. KLUIT in het vijfde deel der Historie van de Hollandsche Staatsregering.

die tegenwoordig aan Holland gehecht zijn, nog verscheidene onafhankelijke Heerschappen lagen, daar de Graaf niets te gebieden had, en die onder hunne eigene Heeren stonden; bij voorbeeld, Heusden, Arkel, Voorn, Putten, Stryen, Amstel, Woerden enz. Graaf FLORIS de V. zag het nadeelige van die gesteldheid; hij deed zijn best de groote Edelen te kortwieken, en de omgelegene Heeren tot manschap te dwingen, of in zijne Domeinen in te lijven. Dit gelukte hem met Amstel en Woerden. Hiertoe had hij de hulp der smalle gemeente noodig; weshalve hij vele eigenhoorigen vrijdde, ja tot Ridders sloeg (tegenwoordig zou men zeggen, dat hij hen Adel-brieven gaf) en aan de opkomende steden vele voorrechten vergunde, om zich door de Burgerijen te sterken. Dit gedrag, naar ons inzien, was de voornaamste oorzaak der zamenzwering tegen hem, die men, uit hoofde der gewoonte en van den geest, die in die tijden heerschte, niet te streng beoordeelen moet. Wat was het gevolg hiervan bij zijne Opvolgers? Alle de groote Edelen, de naburige Heeren werden Vassallen, Onderzaten: maar de Landvorst gewon niet veel daarbij, de kaart was veranderd, en hij, zoo wel als de Edelen, geraakten onder 't juk van den toenemenden rijkdom, aanzien en geweld der steden en van hare gewapende Burgerijen, tot dat eindelijk eene staande en befoldigde krijgsmagt aan alles eene andere gedaante gaf. Nogtans hebben de steden, door haren bloeienden koop-

han-

handel, door hare Aristocratische Regeringsvorm, de zeer nieuw verkregene of aangematigde rechten, beter weten te handhaven dan de Edelen, die binnen hunne Heerlijkheden, voor zoo veel zij bezitters daarvan zijn gebleven, of hunne opvolgers, de oude en wettige rechten allengskens verminderd, en eindelijk geheel vernietigd hebben moeten zien.

§. 20.

Maar om weder tot GYSBRECHT, die wij een oogenblik verlaten hebben, te rug te keeren; hij bezat het slot Vredeland in pandschap van den Bischof, en hij vond goed aldaar eenen tol te heffen, waardoor de ingezetenen van 't Sticht zeer bezwaard werden. De Bischof, om daarin te voorzien, bood hem de teruggave der verschoten pandpenningen aan, die, om verscheidene bijgebragte redenen, geweigerd werden. Toen viel de Bischof met een leger in Amstelland; maar GYSBRECHT, gesteekt door de hulp van HERMAN van Woerden, trok hem te gemoete, versloeg hem te Zoesterenge, en vervolgde hem tot bij Amersfoort. HERMAN werd doodelijk verwond, en aan des Bischofs zijde sneuvelden STEVEN en FREDERIK van Zuilen. Beka en Heda plaatsen dit voorval ten onrechte onder de Bischoppelijke regering van JAN van Zirck, die JAN van Nassau eerst in 1285 opgevolgd is: maar Melis Stoke stelt naar waarheid, dat alles vroeger gebeurd is. Wagnaar neemt te recht het
jaar

jaar 1278 *Jan* (47). Deze slag kan niet voor het midden des zomers van 1278 voorgevallen zijn, want den 6. April verzoende Bisfchop *JAN* zich met de stad Utrecht, en toen zegelden met hem zijne getrouwen, Heer *JOHAN*, *Heer van Kuyk*, Heer *GYSBRECHT*, *Heer van Amstel*, en Heer *ARNOLD van Amstel*, Ridders (48); derhalve stonden die Heeren nog in goede verstandhouding met den Kerkvoogd. Deze was van geen langen duur, want eerlang was de Bisfchop wederom met den Graaf van Holland verbonden. Immers den 28. Augustus, sloten eenige Stichtfche Edelen, aan hun hoofd hebbende Heer *ZWEDER van Zuilen*, zeker door de nederlaag van zijne bloedverwanten opgebracht, een verdrag met den Graaf van Holland, om hem tot het bemagtigen der stad, toen zeker met Heer *GYSBRECHT* heulende, behulpzaam te zijn. Dat dit een goed gevolg had, verneemt men uit een verdrag van vriendschap, dat de Graaf korte dagen daarna, en wel den 5. September, met de stad Utrecht sloot, waarbij hij beloofde, binnen dezelve alles te zullen beschikken, volgens den raad van sommigen Edelen, juist dezelfden als die zich aan hem den 28. Augustus verbonden hadden (49).

De

(47) *WAGENAAR l. c. T. II. p. 23.*

(48) *Arch. der stad Utrecht lade M. 2.*

(49) *MIERIS l. 397, 398.* De Heer Mieris heeft de datum des laatsten briefs, *Manendach vor onser Vrouwen*.

De Graaf zag meer voordeel, Utrecht in handen te hebben, en met hulp van sommige Stichtſche Edelen, de Heeren van Amſtel en Woerden, wiens bezittingen hem zeer gelegen waren, te beteugelen, dan zijne oude vrienden de hand te bieden. Ook trok hij dadelijk voor Vredeland, maar moest onverrichter zake daarvan aftrekken. Mogelijk zal men inmiddels eene verzoening beproefd hebben, als men uit de uitspraak door eenige Hollandsche Edelen, den 21. Januarij 1279 gedaan, vernemen kan. Door denzelfden werden de brieven, die GYSBRECHT wegens het huis Vredeland had, voor goed en bondig erkend; men zou hem de pandpenningen te rug geven, en na de betaling, moest de Biſſchop hem nog een jaar op het huis laten, echter voorbehoudens het recht van op- en aftogt (50). Gevolgelyk was GYSBRECHT toen nog in 't bezit van dat huis. Maar zulks duurde niet lang; FLORIS liet krijgsvolk uit Zeeland komen, om de belegering van Vre-

wen misse der lateren, niet verſtaan, en alleen het jaar 1278 aangeteekend. *Lateren* is zoo veel als de laatste, *tardior*, *posterior*; dus, door *Vrouwen dag de latere* moet verſtaan worden, de laatste der vier plegtige Vrouwen-dagen, te weten de geboorte van Maria, of den 8. September, HEILWICH *Zeitrechnung* p. 35. Dus Maandag vóór dien Vrouwen-dag, viel in 1278 op den 5. September.

(50) MIERIS I. p. 399.

Vredeland op het krachtigste te hervatten. Amstel dit vernemende, is de Zeeuwen bij Loenen aangevallen, maar werd door *COSTYN van Renesse*, die daarover het bevel voerde, geheel geslagen en gevangen genomen. Toen kon het slot geen langer wederstand bieden, en Heer *ARNOLD, Gysbrechts* broeder, die aldaar het bevel voerde, was genoodzaakt, het zelve vrijwillig over te geven. Het is niet waarschijnlijk, dat dit vóór den 25. Julij 1279 gebeurd zij, als wanneer de Bisschop de Regering en de inkomsten van 't Sticht, den Graaf van Holland in handen gaf (51); doordien uit het geheele beloop der verzoening van 1285 baarblijkelijk is, dat de ware oorzaak van den oorlog geweest was, de tegenstand der Heeren van Amstel tegen dat verdrag, en tegen het gezag, dat *FLORIS* zich uit dien hoofde in 't Sticht aanmatigde.

Na het overgaan van Vredeland, ging *FLORIS* het huis Montfoort, dat aan *HERMAN van Woerden* verpand was, belegeren: wegens de dappere verdediging der slotbewaarders, moest hij bijkans een jaar daar voor blijven liggen; eindelijk werd het huis stormenderhand ingenomen, en de Graaf was dusdanig verbitterd, dat hij de geheele bezetting, op twee na, liet onthoofden. *HERMAN* was inmiddels ten lande uitgeweken.

§. 21.

(51) *MIERIS* I. 399.

§. 21.

De juiste tijd dezer gebeurtenissen is niet wel te bepalen, dewijl de Kronijkschrijvers dezelve zeer verward geboekt hebben. De Heer Wagenaar neemt het jaar 1278 aan, wegens de gevangenis van de broeders van Amstel, die, volgens Veltheim, zeven jaren zou geduurd hebben (52). Wij bepalen ons tot het jaar 1280, dewijl een brief van Graaf FLORIS, waarbij hij de muddepenning aan die van Delft schonk, gedagteekend is *zondag voor sinte Wouburghen daeghe*, of 28. April 1280, met bijvoeging, *dit geschiede doen wij laeghen voor Vredeland* (53), dus was het slot toen nog niet over; ook schijnt het dat het beleg nog langer geduurd hebbe, want verscheidene brieven, van den 6., 13. en 18. Meij 1280, zijn *bij Vredeland, apud Vredeland*, en niet *in Vredeland*, als gebrekkig vertaald is, gegeven (54).

Indien wij zouden aarzelen met den Heer Mieris, de twee brieven van ARNOUD, *Heer van Tsfelstein*, waarmede hij alle zijne Stichtsche leenen aan den Bisfchop opgezegd heeft, op het jaar 1280 mogten plaatsen, zou het een groot gewigt aan ons gevoelen geven; maar ongelukkig ontbreekt het jaartal:

(52) WAGENAAR *l. c.* p. 24.(53) MIERIS *l. p.* 404.(54) *Ibid.* p. 405 en *sqq.*

tal : de dagteekening van den eenen is woensdag *post divisionem apostolorum*, en de tweede, *donderdag na Margrieten dag*; dus beiden in de tweede helft der maand Julij gegeven (55). Ons is geene reden voorgekomen, waarom men die eerder tot 1280, dan tot 1279 zou moeten brengen: de noot van Mieris is ontoereikende, en hij vergist zich zeer, door te verzekeren, dat ARNOUD geene kinderen naliet.

Wij kunnen niet ontveinzen, dat hiermede eenigzins schijnt te strijden, de brief van den 24. Januarij 1280, waarbij Bisfchop JAN verklaarde, den Graaf van Holland zes duizend ponden schuldig te zijn, wegens de hulp aan hem bewezen, en wegens de gekwetste en gedooode manschappen, *behalven den coste, die hij gedaan hevet vore Vredelant ende Montforde*, welke penningen hij hem bewijst aan het goed zijner vijanden; te weten, voor vier duizend ponden stelt hij hem in handen Muiden, Wefep, Diemen en Bindelemerebosch: en voor twee duizend ponden, de Ambachten van Oude-water, Woerden en Bodegraven, welke goederen hij bij vonnis van Leen- en Dienstmannen van 't Sticht, aan zich gewonnen had: derhalve waren het Stichtfche leenen (56). Het is zeer mogelijk dat de Graaf zijne hulp heeft laten betalen, eer de

twee

(55) MIERIS *l. c. p. 409, 410.*

(56) *Ibid. p. 401.*

twee floten over waren, want de brief zegt niet stellig, dat zij zich in 's Bisfchops handen bevonden.

§. 22.

De gelegenheid was te fchoon, den Heer van Amftel te onderdrukken, om niet alles bij de hand te nemen. Hij had eenige goederen in Naardingerland gekocht of verworven van de Leenmannen der Abdij van Elten: onder voorwendfel dit zonder toeftemming der Abdisfe gefchied te zijn, werden die goederen bij den Erfpachts-brief over Naardingerland, den 6. Meij 1280 erfelijk aan den Graaf van Holland overgegeven. Het is niet te bepalen of de goederen, waarvan op het jaar 1224 gewag gefchied, daaronder begrepen waren, maar buiten tegenspraak had hij rechten op Naardingerland, dewijl de Abdis, bij eenen naderen brief van den 18. Meij 1280, aan den Graaf beloofde: dat, indien Heer GYSBRECHT van *Amftel* dat land mogt te rug eifchen op betere rechten dan de Graaf die van haar in Erfpacht genomen had, zij hem van alle betaling zou kwijtschelden (57). Van die rechten moest hij in 1285 afstand doen, en in 1291 werd bij verplicht op nieuw te beloven, alle brieven, rakende de goederen in Naardingerland, die hij van den Roomsche-Koning WILLEM, den Paus en den Abt van S. Pau-

(57) MIERIS I. p. 404 *sqq.*

S. Paulus in handen had, aan den Graaf te zullen te rug geven (58).

Insgelijks had Heer JAN *Persyn*, *Ridder*, van den Bisschop, met 's Graven toestemming, eenige goederen, met huizen en vesten te Amstelredamme bekomen, die hij den 27. Junij 1282 aan den Graaf overgaf (59). Hierbij geschiedt geene de minste melding van 't Rechtsgebied, maar het zullen zeker vruchtdragende landerijen met een gevestigd slot geweest zijn, die de Heeren van Amstel te voren van 't Sticht ter leen hielden. De woorden in 't verdrag van 1285 voorkomende: *dat wij die gifte van Amstelredamme, die gegeven was Heren Jan Persynne, ende al dat daer toe behoort, als van verboerde goede, gestade sollen houden, voor ons ende onse nacomelingen*, bewijzen niets verder, als door ons gesteld wordt, dewijl zeker daar van geene Heerschap gesproken wordt. Derhalve kunnen wij geenszins het gevoelen van Wagenaar omhelzen, dat naar alle waarschijnlijkheid, de Heerlijkheid van Amsterdam aan JAN *Persyn* gekomen was, en dat door de bovengenoemde opdracht, Graaf FLORIS de V., veel vroeger dan men in 't gemeen geloofd heeft, Heer van Amsterdam schijnt geworden te zijn (60). Om dezelfde reden, komt de vraag, of *Persyn* keu-

(58) MEERMAN *l. c.* II. 397.

(59) MIERIS *l.* 423.

(60) WAGENAAR *l. c.* p. 25.

keuren aan Amsterdam gegeven heeft, zeer over-
tollig voor.

In 't voorbijgaan moeten wij nog aanmerken, dat hier, behalve in een' brief van Graaf FLORIS, waarbij hij in 't jaar 1275, aan de mannen te Amsterdam wonende, tol-vrijheid door Holland schonk, de naam van Amsterdam voor 't eerst gevonden wordt.

GYSBRECHTS vrienden moesten ook met hem boeten, onder anderen de Heer van Kuik, die in 1279 door Graaf FLORIS, met toestemming van den Bisschop aan zijne Pandschap van 't slot ter Horst, gelost werd, en die naderhand in 1282 zijn huis Tongelaar aan denzelven ter leen moest opdragen (61).

§. 23.

De drie broeders van Amstel, WILLEM, Proost van S. Jan, GYSBRECHT en ARNOLD, dus in 's Graven gevangenis geraakt zijnde, werden naar Zeeland overgebracht; hoewel zij aldaar heuschelijk behandeld zijn geworden, kregen zij echter verdriet in hunnen staat, en om de vrijheid wederom te erlangen, zagen zij zich genoodzaakt vele opofferingen te doen, als men uit de voorwaarden der verzoening, den 27. October 1285 gesloten, vernemen kan. De Heer Wagenaar heeft den inhoud daarvan
zeer

(61) MIERIS *l. c.* p. 400 en 426.

zeer naauwkeurig ontleed, dus wij volstaan kunnen in korte woorden te zeggen, dat GYSBRECHT, ten behoeve van den Graaf, afstand moest doen van zijne rechten op Naardingerland; insgelijks op Muideren, Muiderpoort, Vindelmersbroek, en het bosch daar de Reigers in broeijen, die FLORIS in 't vervolg van het Sticht ter leen zal houden. Hij verplichtte zich geene vesten te maken in zijn land, noch in het Bisdome, buiten 's Graven toestemming. Hij en zijn broeder ARNOLD beloofden nooit eenige vijandelijkheden tegen den Graaf te zullen plegen: zij droegen daarenboven al hun eigen goed den Graaf op, en ontvingen het wederom van hem ten rechten leen. Ook zouden zij de Graven van Gelre en Cleve, den Hertog van Brabant en den Bisschop van Utrecht bewegen, om schriftelijk te verklaren, dat zij die van Amstel nimmer in eenen oorlog tegen den Graaf van Holland zouden bijstaan. Eenige volgende brieven bewijzen, dat die belofte door de benoemde Vorsten werkelijk is gedaan (62).

Nogtans moeten wij bekennen, dat wij uit dit verdrag niet genoeg licht hebben kunnen scheppen, om stellig aan te nemen, dat de geheele Heerschappij van Amstel een leen van 't Sticht was: verscheidene tegenstrijdigheden doen zich op. Van een' anderen kant, zouden wij ook zwaarigheid maken die Heerschappij

fchap te begripen onder de *eigene goederen*, *allodia*, die GYSBRECHT en ARNOLD aan den Graaf ter leen opdroegen. Het waarschijnlijkste dat wij mogen gissen, is, dat sommige gerichten GYSBRECHTS eigendom waren, en andere Stichtsche leenen, terwijl wij ons oordeel opschorten over het hoog Rechtsgebied, dat toen de territoriale Hoogheid mede infloot, en die zeker den Heeren van Amstel toebehoorde. Want de uitdrukking, die men aantreft in den brief van den 29. September 1297, dat de Bisschop aan de goederen van GYSBRECHT behouden zal al het recht *ist hooghe gerechte, eyst andersins ynghe, die wyre schuldich zyn aen te hebben*, heeft alleen betrekking tot goederen die hij binnen het Sticht bezat, en wij zouden niet durven verzekeren, dat Amstel, als een Heerschap, *territorium*, beschouwd, binnen de wereldlijke grenzen van het Sticht lag.

§. 24.

Zulke nadeelige gevolgen hadden de zwakheid van Bisschop JOHAN, de heerschzucht van Graaf FLORIS, en de onvoorzichtigheid van GYSBRECHT, voor 't huis van Amstel, dat eerlang nog in een' dieperen poel van ellende gedompeld werd. GYSBRECHT op vrije voeten geraakt zijnde, was mede in 1287 een der borgen van zijnen bloedverwant en getrouwen Bondgenoot HERMAN van Woerden, die ook genoodzaakt werd, het hoofd onder de Hol-

landsche dwingelandij te buigen. In het zelfde jaar schonk hij zijne tienden te Bodegraven aan het klooster der Wittevrouwen te Utrecht, alwaar zijne dochter ELISABETH geestelijk was: welke gifte naderhand door WILLEM, *Graaf van Holland*, in 1319 werd bevestigd (63).

Een aanmerkelijke brief, die de Maagschap van 't huis van Amstel ten duidelijfste aantoon, berust in de Archiven van 't Kapittel van S. Jan te Utrecht, en is *Zondag voor Maria Reiniging*, of den 29. Januarij 1290, gedagteekend. Daarbij gaf WILLEM van Amstel, Proost van S. Jan, aan GERHARD van Veen, Knap, twee ponden en tien schellingen 's jaars, uit de goederen van Everixdorpe, als een leen ten dienstmans rechten, van den Proost van S. Jan erfelijk te houden. Van deze handeling stelde hij tot borgen Heer GYSBRECHT, *Heer van Amstel*, en JOHAN zijn Zoon; Heer ARNOLD van Amstel, Ridder, en GYSBRECHT zijn Zoon. Deze brief werd zoo wel door den Proost als door zijne beide broeders bezegeld, terwijl JAN en GYSBRECHT zich verplichteden onder de zegels van hunne Vaders.

Hoe verre de zoogenaamde S. Michiels Ridderorde, die Graaf FLORIS in 1290 gezegd wordt opgericht te hebben, en waarin Heer GYSBRECHT van Amstel mede aangenomen werd, geloof verdient,

dient, laten wij op zijne plaats gesteld. Met meer zekerheid weten wij, dat hij in 1291 verklaarde, het huis te Loenen, even als zijne andere goederen, van den Graaf van Holland ter leen te houden, en dat hij in dat zelfde jaar borge was van zijn' neef *Heer DIRK van Brederode*, Ridder, bij zijne verzoening met den Graaf. In 1293 was hij borge van den Graaf bij het verdrag van vrede met den Bischof van Utrecht (64). Volgens de Hollandfche Leenregisters bekende hij in 1294 duizend ponden schuldig te zijn aan GERHARD *de Vriese*, waarvan Graaf FLORIS en JAN *van Teilingen* borgen waren.

§. 25.

Nu zijn wij tot de tijden genaderd, toen de val van het huis van Amstel, door den afschuwelijken moord van Graaf FLORIS den V., veroorzaakt werd. Men kan deze gebeurtenis in de Historie niet zonder ijzen lezen, hoe zeer men aan bloedige tooneelen, door menschelijke driften, en door de gevolgen van heerschzucht, alle eeuwen door, in oude en nieuwe tijden berokkend, gewoon moest zijn. De omstandigheden zullen wij stilzwijgende voorbijgaan, doordien die overbekend zijn. Wij hebben reeds onze gedachten geuit over het oogmerk des

(64) MATTH. *de Jur. Gl.* p. 427. MIERIS p. 533, 551.

des Graven om de groote Edelen te vernederen; dit had hij reeds ten opzichte der Heeren van Borsfelen, van Brederode, en van Renesse uitgevoerd; de Heeren van Amstel en Woerden waren genoodzaakt geworden den Hollandschen leenband op zich te nemen, en vele leenen in 't Sticht aan den Graaf afteftaan. Kan men zich dan verwonderen, om van andere bijkomende bezwaren te zwijgen, dat die Heeren tegen den Graaf onvergenoegd waren, en eene kans zochten waartenemen, om hun aanzien weder te bekomen?

Men kan geenszins vermoeden, dat AMSTEL, die toen Overfte Raad en Vertrouweling van Graaf FLORIS was, in eenen aanflag zou deel genomen hebben, om zijnen Heer op eene verraderlijke wijze te vermoorden; het voornemen was alleen zich van zijnen perfoon te verzekeren, en hem naar Engeland over te brengen, terwijl men zijn Zoon aan 't hoofd der Regering zou plaatfen. Andere maatregelen ftreden te zeer met de toenmalige heerschende denkwijze; want een Ridder verloor zijne eer, wanneer hij eenen vijand niet alleen luipende, maar zelfs zonder voorafgaande ontzags-brieven, aanrande. Het ftooten van GERRIT *van Velfen* op een' hoop Naarders, die FLORIS kwamen verlossen, was de oorzaak van dat ongeval; mogelijk overmeesterd door zijne driften, en door de wraakzucht over het verkrachten zijner vrouw, indien dit geen sprookje is, vreezende zijne prooi te verliezen en daarbij zijn
le-

leven te boeten, ontzag hij zich niet de gruwelijke daad te begaan, den gevangen Vorst den eersten houw te geven, waarna hij met meer dan twintig wonden door de anderen afgemaakt werd. Men verzekerd echter dat GYSBRECHT, die weinig loosheid bezat, door HERMAN *van Woerden* in de zamenzwering gelokt was.

§. 26.

Deze droevige tijding door het geheele land verspreid zijnde, vereenigden zich verscheidene Edelen en de voornaamste steden, om de moorders te vervolgen, en 't bewind der Regering voor 's Graven Zoon JAN den I. te verzekeren. GYSBRECHT ruimde het land, nogtans hij en HERMAN *van Woerden*, door het gezag van WOLPHART *van Borsfelen* gerugsteund, dorsten het wagen, eenigen tijd daarna, openlijk te Veere in des jongen Graven leger te verschijnen, en hem hunnen dienst aan te bieden (65). Deze stap verwekte verontwaardiging en ongenoegen, waarvan het gevolg was, dat GYSBRECHT ten lande uitgebannen werd, en dat zijne verbeurd verklaarde goederen in andere handen kwamen. Daarover viel verschil tusschen den Bisschop van Utrecht en den Graaf van Holland; maar bij het verdrag, den 29. September 1297 te Kampvere, in Zeeland, geteekend, werd

(65) MELIS STROKE in *Jan.* I. p. 152.

werd eene schikking over de verdeeling der goederen gemaakt, niet alleen van GYSBRECHT, *die men hiet Here van Amstele*, maar ook van HERMAN van Woerden, en van allen de medepligtigen aan den moord van Graaf FLORIS. Bij eene nadere schikking, den volgenden dag gemaakt, verbonden zich de Bisfchop en de Graaf, nooit met GYSBRECHT, *die men hiet Heer van Amstel*, met HERMAN, *die men hiet Heer van Woerden*, noch met de andere moorders te zullen zoenen, ook niet te zullen gedoogen, dat zij op hun land wederkeeren (66). De gepleegde misdaad moet GYSBRECHT ook in zijne Ridderlijke eere gekrenkt hebben, want in alle die brieven mist men den eertitul *Heer* vóór den doopnaam, dus men hem niet meer als Ridder beschouwde.

Zachter ging men te werk met JAN, *Heer van Heusden*, met JAN, *Heer van Kuik*, die naast GYSBRECHT, *die men hiet Heer van Amstel*, HERMAN, *die men hiet Heer van Woerden*, en GERARD van Velsen genoemd worden in het verbond tusschen JAN, *Graaf van Henegouwen*, JAN, *Graaf van Holland*, en eenige Hollandsche en Zeeuwsche steden, den 17. October 1299 gesloten. Want hoewel zij voorkomen, als kwade verraders en moordenaars van hunnen Heer, hoewel men beloofde met hunne mannelijke nakomelingen tot

(66) MIERIS I. 587 en vervolgens.

tot in het zevende lid geen vrede te zullen maken, en hun aan lijf en goed alle mogelijke schade te zullen toebrengen, heeft men hun goed niet verbeurd verklaard, en hen den Heerlijken titul niet ontnomen; waarschijnlijk dewijl zij Leenmannen van andere Heeren waren, en men hen derhalve niet zoo gemakkelijk uitschudden kon. Ook duurde het niet lang, of de Heeren van Kuik en Heusden waren met Graaf JAN den II., onder bemiddeling van den Hertog van Brabant, verzoend (67).

Men beschouwde het gedrag van GYSBRECHT als *Felonie*, als Eedbreuk of ontrouw tegen den Leenheer, uit hoofde van 't verdrag van 1285; en deswègens zijn de Heeren, die zijne borgen bij dat verdrag geweest zijn, meer of min in zijne zaak ingewikkeld geworden, en wegens den moord van Graaf FLORIS vervolgd.

§. 27.

Inmiddels was Graaf JAN de I. in November 1299 overleden, en door JAN, *Graaf van Henegouwen*, in de Grafelijke Regering van Holland opgevolgd. Deze gaf den 21. Meij 1300 aan zijnen broeder GUY van *Henegouwen*, alle de goederen die HERMAN van *Woerden*, GYSBRECHT van *Amstel*, GYSBRECHT van

(67) MIERIS I. 613. MARTENE en DURANT
Tom. I. C. 1312, 1313.

van *Ysfelstein*, ARNOUT van *Benscop* en anderen, in 't Sticht Utrecht bezaten, uitgezonderd het Reigersbosch in het land van Amstel, en de Manschap, die hij voor zich behield (68). Dit Reigersbosch, te Bindelmerebroek, is daarna door Hertog ALBRECHT in 1363 aan den Heer van Egmond en Ysfelstein voor drie duizend ponden verzet (69); waarschijnlijk bevond het zich ter plaatse waar nu het lusthuis Reigersbosch in de Bullewijk ligt (70). Wij kunnen niet nalaten, hier een' misslag van den Heer Wagenaar, in zijne redenering aangaande dit Reigersbosch en die Manschap, op te merken. Deze Manschap was niet de leenband wegens deze goederen aan het Sticht, die in zijn geheel bleef, dewijl GUIDO die goederen als een achterleen, ingevolge het verdrag van 1297, waardoor de Graaf vermogt aldaar eenen man te zetten, om den Bisschop te dienen, ontving; maar daardoor moet verstaan worden, de Leenmannen en Dienstmannen, van de Heeren van Amstel *releverende* of afhange, altijd onder den algemeenen naam van Manschap bekend, die de Graaf aan zich behield, en niet aan zijnen broeder afstond. Dit is zeer duidelijk en overeenkomende met de gewoonte en met den geest van 't Leenstelsel. Voor 't overige kan men niet twijfelen,

(68) MIERIS II. p. II.

(69) *Ibid.* III. p. 153.

(70) WAGENAAR l. c. II. 32. X. 213.

len, dat de Heerlijkheid van Amstel onder die goederen begrepen was, als men uit vergelijking der brieven van den 29. Junij 1309 en 11. October 1311 vernemen kan (71).

Hierdoor is het geheele land van Amstel t'eene-
maal van natuur veranderd; van eene onmiddellbare
Heerschap, werd zij eene beleende en afhankelijke
Heerlijkheid van Holland. De Graaf behield het
schoonste kleinood dat daartoe behoorde, te weten,
de Manschap of de Leenheerschap, en het duurde
weinig jaren of Amstelland werd in het Graaffschap
van Holland ingelijfd, en vervolgens door Grafelijke
Ambtlieden geregeerd. De stad Amsterdam verkreeg
voorrechten en vrijheden, en niet lang daarna ver-
scheen zij nevens de andere onmiddellbare steden op
alle dagvaarden van Holland. Zij trok de grootste
voordeelen, van de onderwerping aan eenen bijzon-
deren Heer ontlast te zijn. Voor haar was de
moord van Graaf FLORIS ten uiterste nuttig; meer
dan anderen heeft zij de rijke vruchten daarvan ge-
plukt. Hadden deze gebeurtenissen geen plaats ge-
had, had Amsterdam hare eigene Heeren behouden,
zou zij zeker nooit eene der eerste koopsteden der
wereld geworden zijn. Eischt de billijkheid niet,
dat het tegenwoordig geslacht eenige blijken van ach-
ting en erkentelijkheid schenke aan de nakomelingen
van hunnen ouden Heer, van dien ongelukkigen

GYS.

(71) MIERIS II. p. 86 en 121.

GYSBRECHT, die, door de omstandigheden en het noodlot gedrongen, zijne bezittingen zocht te verdedigen, en uit zijn wettig erf verjaagd is? Ging hij te verre, waren de middelen die hij aanwende strafbaar; men moet bedenken, dat hij den Graaf van Holland alleen door dwang tot Leenheer had aangenomen, dat hij vrij geboren was, en zich in zijne rechten zocht te herstellen. Het zou waarlijk de grootste eer aan de stad Amsterdam doen, de gedachtenis van GYSBRECHT *van Amstel*, op eene of andere uitstekende wijze, in zijne nakomelingen te eerbiedigen. Het vervolg van dit werk zal aantoonen wie zij zijn.

§. 28.

GYSBRECHT gebannen zijnde, verliet deze landen: hij was reeds oud van jaren, dus men zwaarlijk gelooven kan het gene Beka wegens zijne terugkomst en het innemen van Amsterdam verhaalt. Meer vertrouwen verdient het zeggen van den ongenoemden Klerk; dat GYSBRECHT *was een oud, simpel man, wart buiten lants van zyn vrinden onthouden, zoe lange als hy leefde.* Ook Beka, die door Veldenaar gevolgd wordt, verklaart dat hij haastelijk en heimelijk uit het land reed, in armoede geraakte, dus zijne vrienden buiten 'slands hem te eten gaven. Het kan zijn dat Beka eenige narichten van eenen togt naar Amsterdam gedaan, ontdekt hebbe; maar JAN, de zoon van Heer GYSBRECHT, was

was hem onbekend gebleven, dus hij den Vader toegeschreven heeft, wat tot den Zoon gehoorde. Was GYSBRECHT in 1204 te Amsterdam geweest, zou hij, en niet JAN, in den brief van Graaf WILLEM genoemd zijn geworden.

Aangaande den bekrompen staat, waarmede hij in zijne laatste jaren te worstelen had, zullen wij ons bij zijnen zoon JAN wat breeder uitlaten, dewijl het niet denkelijk is dat alle zijne goederen zijn verloren gegaan.

Van zijn karakter wordt gezegd, *dat hy een simpel man was*, volgens den ongenoemden Klerk; *vir simplex*, een eenvoudig man, die zich door HERMAN van Woerden liet leiden, volgens Beka. Dit is eenigzins tegenstrijdig met zijne daden en beleid in vroegere dagen, met zijne waardigheid van eersten Raadsman van Graaf FLORIS, met zijn aanzien als hoofd der Stichtsche Edelen: maar het is mogelijk dat de rampen die hem te beurt vielen, de armoede en ballingschap waaronder hij zuchtte, het verval van zijn huis, mischien ook de wroeging van het geweten, zijne zielsvermogens, bij eenen tamelijk hoogen ouderdom, zullen verzwakt hebben.

Hij wordt als oud beschreven, en wij vermeen en dat hij in 1296, omtrent de zestig jaren kan bereikt hebben. In 1252 was hij Jonkheer, en gebruikte het zegel dat boven beschreven is, bij zijnen borgtocht voor de broeders UITENGOYE: hoewel het
niet

niet ongewoon is, dat kinderen in brieven als getuigen staan, is zulks hier echter het geval niet, dewijl hij eene verpligting op zich nam, en een eigen zegel bezat, 't welk nimmer bij een kind plaats greep. Derhalve moet hij toen bij jaren van onderscheid geweest zijn, en men kan zijne geboorte niet later dan 1235 veronderstellen; dit wordt nog bevestigd door het verbond dat hij in 1257 sloot, en door de Ridderlijke waardigheid, die hij in 1261 reeds erlangd had. Op deze wijze kan ook de tegenwerping over zijn' ouderdom, dat hij te paard met Graaf FLORIS ter vogeljagt, eenige oogenblikken voor zijne gevangenneming, uitreed, opgelost worden; want een man van zestig jaren, is voor een dusdanig weinig vermoeijend vermaak, niet onbekwaam. Doordien men onkundig is hoe lang hij na dien tijd nog geleefd hebbe, kan de uitdrukking; *een oud en simpel man*, niet ongepast zijn geweest.

Nog eene vraag blijft over. Naar welk vreemd land heeft GYSBRECHT de wijk genomen? Naar Pruissen, zegt Montanus; naar Pruissen, zegt de Engel Raphaël.

Zyn wil is dat ghy trekt naar 't vette lant van Pruissen,
Daer uit het Pools gebergt de Wysselftroom komt ruis-
sen —

Ghy zult in dit gewest een stadt nieuw Hollant bouwen —

Hoe

Hoe groot onze achting voor den uitmuntenden Dichter zij, die dezen Hemelbode in zoo fierlijke verzen heeft doen spreken, is een Treurspel, hoe keurig ook, voor ons geen historisch bewijs, en wij durven tegen het algemeen aangenomen gevoelen aan, vrijmoedig staande houden, dat GYSBRECHT nimmer de oevers der Weisfel zag, en waarschijnlijk naar Gelderland zich begaf: immers zijne afstammelingen bloeiden nog lang aldaar en in het naburig land van Cleve. Wij zullen de redenen, die ons tot dat gevoelen bewogen hebben, bij zijnen zoon JAN, die nu staat te volgen, voorbrengen, maar vooraf nog zeggen, dat men niet weet wie de vrouw van GYSBRECHT is geweest. Vondels dichtluim heeft daartoe BADELOCH *van Woerden* verkoren, maar nergens vindt men daarvan een zweemfel. Twee kinders zijn van hem bekend, JAN en ELISABETH, geestelijk in de Wittevrouwen te Utrecht. Goudhoveni voegt daar nog bij ARNOUT *van Amstel*, die in 1304 met den Heer van Renesse in de Leck, bij Bosfinchem, verdronk. Deze wordt elders ARNOUT *van Benscop* genoemd, en verondersteld een bastaard te zijn geweest. Dit is eene vergissing, want hij was een zoon van Heer ARNOUT *van Amstel*, Heer van *Tsfelstein*.

§. 29.

JOHAN *van Amstel* werd reeds met zijnen vader

E

in

in 1290 gemeld, als boven gezien is, en toen had hij nog niet het gebruik van een eigen zegel. Aan den moord van Graaf FLORIS heeft hij geen dadelijk deel genomen, ten minste nergens wordt van hem gewag gemaakt, hij is niet vervolgd, en in den brief van 1204 onderscheidt hem Graaf WILLEM van de overige moordenaars. Evenwel het is te denken, dat hij de vernietiging van zijn huis, en de verovering zijner goederen met geene onverschillige oogen heeft kunnen aanschouwen, en dat hij zal getracht hebben, wederom in het bezit zijner Heerschap te geraken. Daarom zal hij met Heer JAN *van Renesse*, bij den Bisfchop van Utrecht in 1301 geweest zijn, en deel genomen hebben aan den inval die Bisfchop WILLEM, mogelijk ten zijnen behoeve, in Amstelland deed. Deze Kerkvoogd, den 4. Julij 1301 in het gevecht op de Hooge Woerd gesneuveld zijnde, en GUY *van Henegouwen* tot zijnen Opvolger verkoren, zal Amstel zich bij Heer JAN *van Renesse*, wiens boezemvriend hij was, of naar Gelderland, alwaar hem goederen overgebleven waren, begeven hebben, en daarna de gelegenheid waargenomen, die de oorlog tusfchen GUY, *Graaf van Vlaanderen*, en den Graaf van Holland hem daar bood. Heer JAN *van Renesse*, aan 't hoofd der Vlamingers, behaalde groote voordeelen in 't begin van 1304. De meeste gedeelten van Holland, en zelfs de stad Utrecht, werden door hen ingenomen, en Graaf GUY begaf zich derwaarts. Zeer
ze.

zeker heeft JAN, van zijne vrienden vergezeld, zich toen binnen Amsterdam geworpen, om zijn wettig erf weder te bekomen en tegen de Henegouwers te verdedigen; maar de omwenteling, door WITTE *van Haemstede* en NICOLAS, *Heer van Putten en Stryen*, ondernomen en gelukkig volbragt, deed spoedig een' anderen keer aan de zaken nemen, en Graaf GUY werd genoodzaakt uit Utrecht, door Holland, ter fcheep naar Vlaanderen te rug te keeren. Deze verlossing van Holland uit de handen van buitenlandsche vijanden, was maar het werk van eene week, te weten, van den 26. April tot den 1. Meij (72).

Renesse bleef meester van Utrecht, en Amstel zal zich bij hem begeven hebben, dewijl het hem ondoenlijk was, bij de zoo spoedige kansverkeering, zich in zijne Heerlijkheid te handhaven. Amsterdam was het eerste slagtoffer van de wraakzucht des Graaven van Holland, want den 22. Meij gaf hij het bevel, dewijl die van Amsterdam die genen waren die JAN *van Amstel* en de moordenaars van Graaf FLORIS ingehaald hadden, dat de stad alle hare bruggen moest laten afbreken en hare vestingen flechten; daarbij werden alle hare vrijheden en markten vernietigd, en haar een dubbel gruitgeld opgelegd

(72) VAN WYN *Bijvoegs. op III. deel der Vad. Hist.*
p. 48.

legd (73). Uit den inhoud en de woorden van dezen brief is buiten tegenspraak, dat JAN zijn ouderlijke vesten niet geweldigerhand ingetrokken zijn, maar dat zijne oude onderzaten hem met open armen ontvingen: zelfs de strengheid waarmede zij behandeld werden, geeft het vermoeden, dat zij zich gedurende eenigen tijd tegen den Graaf verdedigden, dan zou men het gezegde van Beka, dat de vesten van Amsterdam door de Haarlemmers en Waterlanders geslecht zijn, maar door hem vóór den dood van Bisschop WILLEM in 1301 geplaatst, op de gebeurtenissen van 1304 kunnen toepassen, en vermeen, dat de Graaf de hulp van die naburige ingezetenen zal ingeroepen hebben, om Amsterdam weder te bemagtigen, en zijne bevelen ter uitvoer te brengen. Men weet immers dat de orde der jaren door Beka niet zeer in acht genomen is. Het kan ook zijn dat JAN in 1301, na den dood van Graaf JAN den I., zich naar Amsterdam begeven hebbe, dat hij aldaar is ontvangen en tot 1204 gebleven (74): dan is het daarop volgend verhaal van Beda, over de verwoesting van Amsterdam, alleen een verslag van den uitgang, zonder een onmiddellijk vervolg van tijd te bevatten.

§. 30.

(73) WAGENAAR *l. c. T. I. p. 1. Lit. B.*(74) BEKA *p. 102.*

§. 30.

De overwinning die de Hollandſche vloot op de Vlaamſche, den 10. Augustus daaraanvolgende, op 't Gouwe, niet verre van Ziericzee, behaalde, en het gevangennemen van Graaf GUY, noodzaakten Renesſe en zijne vrienden, waaronder HERMAN van *Woerden*, ARNOUT van *Benscoop* en JAN van der *Lede* genoemd worden, de ſtad Utrecht te verlaten, en een goed heenkomen te zoeken. Zij begaven zich naar de Leck bij Boſinchem, welke ſtroom zij daar met eene ſchouwe wilden overvaren. De meeste Heeren, wiens floten hier omtrent gelegen waren, hielden 't met hen, zoo dat zij zich veilig waanden. Maar zij werden door JAN van *Boſinchem*, Heer van Cuilenburg, op eene uiterweerd in de Leck, tegen over Cuilenburg, den 15. Augustus aangevallen en verſlagen. Sommigen melden, dat Renesſe met verſcheidene anderen in de ſchouwe gejaagd zijnde, na het omſlaan derzelve, in het water geſmoord zijn. Behalve Renesſe, zegt daarbij Wagenaar, ſneuvelden hier AREND van *Benskoop*, JAN en PILGRIM van der *Lede*, HUIBERT van *Everdingen*, HENDRIK en BERTOLD van *Schalkwyk*, Heer AREND van *Buren*, Kanonnik, en vele anderen, die op meer dan honderd begroot worden: hij voegt daarbij, dat JAN en PELGRIM van der *Lede* zoons waren van Heer

GYSBRECHT *van Amstel* (75): ter bevestiging beroept hij zich op ZWEDER *van Cuilenburg*, in *zijn Orig. Cuil.* p. 593. Maar de aangehaalde plaats opslaande vindt men: 1304. *die apsumptionis bleef in de Leck Heer JOHAN van Renesse, PELGRIM, Heer van der Lede, HUBRECHT van Everdingen, Heer ARENT van Buren, Kanonnik*, en in margine, HENDRIK en BERTOLT *van Scalwije, gebroeders*. Dus wordt daar van geen JOHAN *van der Lede* gewag gemaakt. Melis Stoke (76), dit ongeval verhalende, gebruikt de volgende woorden: *daar bleef JAN ende ARNOUT, die Here van der Leide*, waardoor, volgens de kantteekeningen van Alkemade, verstaan moet worden JAN *van Renesse*, ARNOUT *van Benskoop* en JAN *van der Lede*. Waaruit Wagenaar gehaald heeft, dat JAN en PELGRIM *van der Lede* zoons van Heer GYSBRECHT *van Amstel* waren, is ons onbewust: hoewel het zeker eene vergissing is, moet men echter bekennen, dat men eenigen grond ontdekken kan, waaruit die ontstond.

Om van de anderen te zwijgen, erkennen wij volvaardig, dat met Renesse op dien dag omgekomen zijn ARNOUD *van Benskoop* en de Heer van der Le

(75) *Vad. Hist.* III. 179.

(76) STOKES p. 253.

Lede: deze laatste droeg, wel is waar, den naam van JAN, maar hij was niet JAN *van Amstel*, Heer GYSBRECHTS zoon. Hij gehoorde tot het geslacht van Arkel, en was Heer van der Lede of Leerdam, ook van Nyenlede tegen over Renen; want in 1280 en 1284 bezat hij goederen aan de Leck, als men uit een verdrag over eene waterleiding in den Zeerik, Eng, Vuren en Everdingen, die hij nevens verscheidene andere naburige Heeren met Heer JAN *van Everdingen* floot, vernemen kan (77); ook had hij een Gericht aan de Leck, in het welk zekere knecht, WASTRAVEN genoemd, in 1301 eenig land aan 't Domkapittel verkocht (78).

Verscheidene narigten van dien JAN, *Heer van Lede*, zijn nog voorhanden; hij was zoon van JOHAN, *Heer van der Lede*, met wien en met zijn' broeder HUGO, *gezegd Bottere*, hij in een' brief van 1254 gemeld wordt (79). Voorts Ridder zijnde, was hij in 1277 getuige van Graaf FLORIS. In 1285 was hij een der borgen van Heer GYSBRECHT *van Amstel*, en in 1287 van HERMAN *van Woerden*. Uit dien hoofde, zal hij in de zaken

(77) KEMP *Besch. v. Arkel* p. 47. en MATTH. *Anal.* Tom. V.

(78) *Arch. van den Dom. Lede* 40.

(79) MEERMAN *l. c.* Tom. V. p. 171.

ken der Amstels en Woerdens betrokken zijn geworden, want volgens de Hollandsche Leenregisters verbleef hij in 1297 de uitspraak zijner breuken aan Graaf JAN. Hij zegelde in 1293 met Heer HERBEREN *van Haestrecht*, Ridder, en in 1298 was hij borge van Heer ARNOUD *van Arkel*, Ridder, bij een verdrag over 't Kasteel van Zoelen (80). Hij zegelde ook in 1299 met HENDRIK *van Ochten*, en zijn zegel vertoont het wapen van Arkel met een *lambel* (81). In 1204 viel hij in dienst van den Graaf van Vlaanderen, met een leger in de Oostelijke gedeelten van Holland, brandende en blakende al wat hem voorkwam (82). Naderhand begaf hij zich bij Renesfe te Utrecht, en vond den dood met hem, in de golven der Leck.

Zeer waarschijnlijk stierf hij zonder zoons, even als zijn broeder Heer HUGO, gezegt *Bottere*, die in 1280 reeds overleden was (83). Derhalve kan niet waar zijn het geen verhaald wordt, dat HUGO in 1302 eene kwetzure, ter gelegenheid van een gevecht bij Kortrijk, alwaar hij de Vlamingen tegen de Franschen diende, bekwam, waaraan hij stierf, en te Axel begraven werd. Sommige goederen der
bei-

(80) KEMP *l. c.* p. 52.

(81) *Mijne Geld. Inl.* IV. *Cod. Dipl.* No. 16.

(82) STOKES *p.* 215.

(83) VAN BERKUM *Besch. van Schoonhoven p.* 12.

beide broeders , te weten Lede of Leerdam en Botterflood , waren als regte Mansleenen aan den Graaf vervallen , die de Heeren van Arkel , als stamgenooten , daarmede beleende (84).

Zeer verkeerd is deze Heer van der Lede , door eenige Schrijvers , PILGRIM genoemd ; maar uit het voorverhaalde kan zulks niet waar zijn , ook wordt die naam in geen gelijktijdig stuk gevonden , dan alleen in de blijde inkomste van WILLEM van Avesnes te Kamerijk in 1292. Maar deze brief , hoewel *Carpentier* zegt , die uit de Abdij van S. Aubert te houden , komt ons , om vele redenen , zeer verdacht voor (85). Het is te gelooven , dat deze Heer van der Lede vermengd is met PILGRIM , *Heer van Leerdam en Haastrecht* , van wien , en van zijn' vader FOLPERT , in het einde der twaalfde en in het begin der dertiende eeuw , zoo vele fraaije sprookjes verhaald worden , die beter in onze hedendaagsche Ridder-romans , dan in een geschiedkundig werk behooren geplaatst te worden (86).

§. 31.

Het was derhalve niet JAN van Amstel , maar JAN , *Heer van der Lede* , die in de Leck verdronk ;

(84) KEMP l. c. p. 58.

(85) CARPENTIER *Hist. de Cambray , Preuves* p. 36.

(86) GOUDHOVEN p. 339 en 356.

dronk; en zeker leefde de eerste veel langer. Hij zal vroeger, of op eene andere wijze ontkomen zijn, en bij zijne vrienden aan de overzijde des Rhyns, mogelijk wel bij den Graaf van Cleve, eene schuilplaats gevonden hebben. Men weet dat die Vorst, door JAN, *Heer van Kuik*, aangemoedigd, in 1296 mede voor het slot Cronenburg trok, onder schijn de belegeraars te helpen, doch inderdaad, om, na 't bemagtigen van 't slot, de schuldige Edelen in zekerheid te stellen: het gelukte hem ten deele, want hoewel hij genoodzaakt was GERHARD *van Velsen* en WILLEM *van Zaanden* aan de woede van 't volk overtegeven, behield hij ARNOUD *van Benskoop*, WILLEM *van Teilingen* en nog twee anderen, die hij op het slot Kervenheim, in Cleefsland, deed voeren (87). Dewijl nu JAN *van Amstel* den 25. Maart 1318, met andere Getrouwen en Leenmannen van DIRK, *Graaf van Cleve*, getuige is geweest bij de belofte, welke de Graaf, wegens de Heerlijkheid Heusden, aan HEY, *Heer van Duffele*, en WILLEM, *Heer van Boxtel*, te Hees bij 's Hertogenbosch, deed (88), moet hij zeker eenige leengoederen van denzelven gehouden of ontvangen hebben; te meer dewijl wij zijn' zoon en zijne nakomelingen, als in dat land gegoed en gezeten, aantreffen.

Daar-

(87) *Vad. Hist.* III. p. 89.

(88) *MIRIS* II. 195.

Daarenboven bezat JAN goederen en gericht in de Betuwe, onder anderen de Heerlijkheid Nyerlede, tegen over Renen gelegen; want in 1328 verkocht hij en zijn zoon WILLEM het gericht hoog en laag, en verscheidene andere goederen tusfchen den Nyerlede en den Rhyn, aan den Graaf van Gelre (89); en eenige jaren daarna, in 1335, verkocht hij aan denzelven Graaf, zijne goederen tegen over Renen en te Oijen gelegen, onder voorwaarde, dat HUBRECHT *van Lynden* die voor zijn leven zou blijven behouden (90). Het komt niet onwaarschijnlijk voor, dat JAN *van Lede*, die als maag van WALRAVEN *van Benthem* in 't jaar 1206 aangetroffen wordt, deze JOHAN is, en dat hij den naam van Lede, naar zijn goed zal aangenomen hebben, om den toen zoo gehaten naam van Amstel te bedekken (91).

Ook had hij zijne geheele Manschap niet verloren; eenige Leenmannen waren hem overgebleven, want, volgens de Hollandsche Leenregisters, was hij in 1316 Leenheer van goederen te Lopik, en in 1317 gaf hij aan JAN *van Bosfinchem* zulk land te Schalkwijk, als Heer ARNT *van Schalkwyk* van hem ter leen had gehouden (92). Het is onzeker hoe hij

aan

(89) *Arch. der Geld. Rekenk.*

(90) *Arch. van 't huis Hemmen.*

(91) *Arch. van 't huis Ooy.*

(92) VOET VAN OUDHEUSDEN *Besch. van Cuilenburg* p. 25.

aan deze goederen gekomen zij; sommigen kunnen stamgoederen van 't huis van Amstel geweest zijn; immers GYSBRECHT was de oudste broeder, en kan eenige goederen omtrent de Leck bezeten hebben, waarvan een gedeelte, als Achterflood of Ysfelstein, aan zijn' broeder ARNOLT gekomen was. Men moet wel opmerken, dat die goederen zeker tot de *Edele goederen* behoorden, want zij bestonden in Leenheerschap, in hoog en laag Rechtsgebied; dus de Amstels zeker eenigen luister bleven behouden, en men overtuigd moet zijn dat zij hun' naam en wapen, buiten Holland en 't Sticht zich bevindende, niet veranderd hebben. Hierbij moet men nog aanmerken, dat op de kaart door Butkens, in zijne *Annales de la Maison de Lynden*, uitgegeven, zich niet verre van der Lede, eene plaats, Amstel genoemd, bevindt, en dat hij, in het werk zelf, stelt, daar welëer een Kerkdorp of Kerspel geweest te zijn. Waarschijnlijk was dat de bovengenoemde Heerlijkheid Nyerlede.

Heer JAN *van der Lede* zonder zoons overleden zijnde, is het niet onmogelijk, dat hij eene dochter gehad hebbe, die met JAN *van Amstel* getrouwd was, en hem de Heerlijkheid van Nyerlede, als eigen goed, ten huwelijk bragt. Uit de opdragten van 1328 en 1335 blijkt, dat die goederen *allodiaal* en aan niemand leenpligtig waren: wij moeten nogtans bekennen dit eene bloote gisfing te zijn.

§. 32.

In dien tijd ontstonden zware onlusten in Gelderland, tusfchen Graaf REINALD en zijnen zoon, waarbij de eerste in hechtenis geraakte. JAN van *Amstel* bemoeide zich met die verschillen, en hield de zijde van den ouden Graaf; bij die gelegenheid werd een zijner knechten, door de broeders JAN en DIRK van *Lynden*, gedood, en hij zelf gewond. Over dit voorval werd mede uitspraak gedaan en gezond den 23. Januarij 1320, bij de bevrediging tusfchen den Bifchop van Utrecht en den Graaf van Holland aan de eene, en REINALD zoon te Gelre en de *Lyndens* aan de andere zijde (93).

Hij trok toen eene lijn met den Hollandschen Graaf, en dit gaf aanleiding, dat deze zich negener voor de Amstels toonde; want den 28. April 1321 magtigde hij vier zijner Raden, ten einde met de ballingen om den dood van Graaf FLORIS, die in Amstelland waren te rug gekeerd, eene verzoening integraan: zulks was van goed gevolg, want twee dagen daarna werd JACOB *de Sriver* beleend, met zulke goederen bij Wefep en Muiden, als wegens de Amstelsche zaken, op hem waren verbeurd verklaard. Niets meer wordt hiervan gevonden, dus men gissen kan, deze gunst eerder de aanhan-

hangelingen van GYSBRECHT, dan zijne bloedverwanten betroffen te hebben (94).

Om alle bedenkelijkheid weg te nemen, dat deze JAN de zoon van Heer GYSBRECHT geweest is, hebben wij zeer gelukkig in de Archiven der stad Utrecht een' brief gevonden, die zulks ten duidelijke bewijst. Zaterdag na Paulus bekeering, of den 31. Januarij 1321, verklaarden de Commandeur en de broeders van het Duitsche huis buiten de muren van Utrecht, dat zij ten behoeve der stad afstand deden van alle rechten die zij hadden aan eene hoeve in de Utrechtsche weide buiten de stad, daar men tichers bakt, gelegen, die *Heer GYSBRECHT, welker Heer van Amstel*, goeder gedachtenisse, aan hun huis geschonken had; met belofte, dat, indien JAN van Amstel, zoon van gemelden Heer van Amstel, of iemand zijner erfgenamen, de stad daarover mogt lastig vallen, zij dezelve op hunne kosten zullen keeren, of vijftig ponden aan de stad betalen (95).

Sedert 1335 wordt JAN niet meer gemeld, en het is ons volkomen onbekend, waar en wanneer hij gestorven is. Ook weten wij niets van zijne vrouw, als de boven gewaagde gisfing. Behalve zijn zoon WILLEM liet hij nog eenen bastaardzoon na, GYSBRECHT genoemd, die in 1364 eenig geld aan den Graaf van Cleve leende. §. 33.

(94) MIERIS II. 255, 256.

(95) In de Bijlagen No. 4.

§. 33.

Indien men met aandacht beoordeelt het gene wij aangaande de lotgevallen van JAN *van Amstel* voorgesteld hebben, zal ons gevoelen over de onwaarschijnlijkheid van Heer GYSBRECHTS reize naar Pruissen volkomen gerechtvaardigd worden. Dewijl de oude Schrijvers verzekeren, dat hij door zijne vrienden, in zijnen ouderdom, buiten het Sticht is onderhouden, komt het natuurlijker voor te gelooven, dat hij zich bij eenige Heeren in Gelderland, of in het Cleeffche, zal begeven hebben, om in stilte en gerust het einde van zijn ongelukkig leven aftewachten. Hij kon aldaar des te eerder eene veilige schuilplaats vinden, doordien de verstandhouding van de Geldersche en Cleeffche met de Hollandsche Graven toen niet zeer groot was, en men in Gelderland geen streng onderzoek naar de moorders van Graaf FLORIS zal gedaan hebben. Ook was dit land nog onder verscheidene Heeren verdeeld, waarvan zeker de een of ander, zoo al niet de Graaf zelf, aan GYSBRECHT en zijne vrienden een verblijf zullen vergund hebben. Ten minste in 1304 heulden alle de Heeren in de Betuwe met JAN *van Renesse*, en wij hebben de mogelijkheid gezien, dat GYSBRECHT nog eenige goederen in die streken kan behouden hebben, die buiten het bereik der Hollandsche Graven waren; de Graven uit het huis van Henegouwen verslaauwden spoedig in
den

den ijver, den fchuldigen te vervolgen; en geen wonder, want zij hadden het meeste daarbij gewonnen, en het oogmerk, fommige magtige Edelen te onder te brengen, was bereikt. Is het niet gevoegelijker, dit te ftellen, dan aan Heer GYSBRECHT de verre reis naar Pruifen, die waarlijk in die tijden voor een bejaard man geene kleinigheid was, te doen ondernemen; wie zou hem aldaar, verre van bloedverwanten en vrienden, een onderhoud bezorgd hebben?

Was hij naar Pruifen gegaan zou zijn zoon JAN hem zeker vergezelschap hebben, of hem naderhand gevolgd zijn, om een ander Vaderland te vinden: het tegendeel is waar, als wij breedvoerig aangetoond hebben.

Het onderzoek van Wagenaar, waarbij hij het geftelde van Dompelaar wat uitbreidt, over zijne betrekking tot de Duitfche Orde, hoewel zeer geestrijk, kan den toets niet doorftaan, dewijl hij zelf bekend, zulks eene enkele overlevering te zijn; voor welke geen ouder gezag te vinden is dan bij Montanus (96). Alle oude Schrijvers houden deswegens een diep ftilzwijgen.

In onze waarlijk moeilijke oudheidkundige loopbaan, hebben wij geleerd, hoe weinig gewigt men aan vele overleveringen hechten moet. Gelijktijdige Schrijvers verdienen vertrouwen, nogtans met eenige om-

(96) WAGENAAR *l. c.* p. 64. COMMELIN *l.* 122.

omzichtigheid, over gebeurtenissen waarvan zij getuigen waren, of met zekerheid narichten bekomen konden. Maar wie kan zonder grimlagchen de oude Kronijken, die met de schepping beginnen, en vol ongerijmdheden zijn, doorlezen? Niettemin heeft ieder derzelven zijne bijzondere waarde. Wat moet men dan zeggen van eene overlevering die voor het midden der zeventiende eeuw onbekend was? Zij heeft veel overeenkomst met eene dichterlijke uitvinding, en wij vermeenen dat zij niet hooger dan Vondels treurspel opklimt. Waarschijnlijk gaf daartoe aanleiding het gene men gelezen had, van den aanleg en de droogmakerijen in eenige eilanden van Pruissen, tegenwoordig onder den naam van Werden bekend, door MEINHART *van Quersfurt*, die van 1294 tot 1299 Landcommandeur van Pruissen was, en waar, eenigen tijd daarna, de stad Nenteich gebouwd werd (97). Mogelijk zijn Hollanders daar naar toe getrokken; dit was niets ongewoons, en het gebeurde meermalen in vroegere en latere tijden (98). Het kan zijn dat eenige Nederlanders, die wegens de vervolgingen in den Godsdienst, ten tijde der Hervorming, naar Dantzig gevlugt waren, door den naam der stad Holland opmerkzaam gemaakt,

(97) *Histoire de l'Ordre Teutonique par le Baron de Wall* II. 354.

(98) HOCH *Historische Untersuchung über die Niederländischen Colonien in Niederdeutschland*, 1791.

maakt, den oorsprong onderzocht hebben, en eenige overeenkomst vindende in tijd en jaren, op die gedachten gevallen zijn, en dat Vondel daarvan heeft gebruik gemaakt. Maar dit alles bewijst niets ten opzichte van GYSBRECHT, en wij vleijen ons meer recht te hebben, om zijne reis te ontkennen, dan Montanus en Dompfelaer om die te gissen, doordien wij het geluk gehad hebben, hulpmiddelen, hun onbekend, aan te treffen, die ons gevoelen volkomen staven.

Wij kunnen niet ontkennen, dat de behoeftige staat van GYSBRECHT, eenigzins strijd met de bezitting van gerichten en goederen: maar zou die zwaarigheid niet uit den weg kunnen geruimd worden, door te veronderstellen, dat die goederen in het eerste oogenblik, even als Ysfelstein, door de Hollanders zijn aangerand? Ook kan de algemeene affchuw, die deze daad verwekte, GYSBRECHT genoodzaakt hebben zich schuil te houden en buiten zijne goederen te vertoeven? Na verloop van eenigen tijd, en toen de driften wat verkoeld waren, of bij toedoen der Gelderschen, zal JAN wederom in het genot daarvan hersteld zijn, en een gedeelte der bezittingen van JAN, *Heer van der Lede*, verworven hebben.

§. 34.

WILLEM van *Amstel* hebben wij reeds met zijn vader, ter gelegenheid van het verkoopen der goederen

deren van Nyerlede aan den Graaf van Gelre in 1328, genoemd. Sedert dien tijd vindt men geen gewag meer van hem in Gelderland gemaakt, en hij begaf zich met der woon naar 't land van Cleve. De bijzonderheden die nu staan te volgen, zijn uit echte stukken en bescheiden, in de Archiven van 't land van Cleve, en van adellijke huizen aldaar, berustende, getrokken, en wij kunnen vrijmoedig voor de waarheid daarvan instaan.

De Ridderlijke waardigheid, waarmede WILLEM pronkte, is een duidelijk bewijs, dat zijn grootvaders misdaad, hem in zijne eer niet gekrenkt had. Hij trad in den echt met MARGRIET, dochter van Heer ROELAND *Hagedoorn*, Ridder, Heer van Moyland en Isfum; haar moeder, uit het geslacht van Eggheren, was in haar eerste huwelijk getrouwd geweest met Heer JACOB *van Moyland*, Ridder. Zij had ook een' broeder, OTTO *Hagedoorn*, die in 1347 zijne toestemming gaf aan eene gifte van zijn' vader, maar die vóór denzelven moet overleden zijn, dewijl MARGRIET de Heerlijkheid Moyland erfde, en aan haren man, Heer WILLEM *van Amstel*, bragt. Deze Heerlijkheid ligt tusschen de steden Cleve en Kalkar: het slot werd omtrent het jaar 1670, door den Veldmaarschalk Vrijheer van Spaen, uit den grond opgebouwd; door zijnen zoon aan den Koning van Pruissen verkocht zijnde, is hetzelfde naderhand bij koop aan den Heer Steengragt, Heer van Oost- en West-Soubburg, gekomen,

wiens neef en erfgenaam, daarvan thans eigenaar is.

Hij, genoemd wordende Heer WILLEM van *Amstel*, Ridder, verdroeg zich nevens zijne vrouw, in 1364 met DIRK van *Moyland*, haren halven broeder, wegens de goederen die Heer ROELAND *Hagedoorn*, Vrouw MARGRIETS vader, naar zich genomen had, overmits doode van JOHAN en GERHARD van *Moyland*, DIRKS heele en MARGRIETS halve broeders

In dit verdrag geschied geene melding van *Moyland*, maar Heer WILLEM werd daarmede in 1365, door den Graaf van Cleve verleid; welke beleening in 1369 hernieuwd is. Met zijn' bastaardbroeder GYSBRECHT van *Amstel* leende hij in 1364 geld aan den Graaf van Cleve, en in een' brief van 1366, wordt van hem, van zijne vrouw en van zijnen zoon JAN gewag gemaakt; hij ontving ook de beleening door den Graaf van Cleve, van eene rente uit den tol van Heusden in 1379; maar hij leefde niet lang daarna, want in 1384 werd zijne dochter beleend, en MARGRIET komt daarbij als weduwe voor. Eenmaal hebben wij zijn zegel gevonden, vertoonende een enkel schild met het volle wapen van *Amstel*. Aanmerkelijk is het, dat MARGRIET, in een stuk van 1395, *de Vrouw van Amstel* genoemd wordt. Sedert hebben wij niets meer van haar vernomen.

Behalve den bovengenoemden JAN, die zeker jong

jong en vóór zijn' vader stierf, zijn uit dit huwelijk alleen twee dochters gesproten, ELISABETH en ALEID. Dus na Heer WILLEMS dood, de manstam van den oudsten tak van Amstel zeer waarschijnlijk uitgestorven is. Deze gebeurtenis heeft zeker de duisterheid over de lotgevallen van dit huis, en over GYSBRECHTS nakomelingen verspreid.

§. 35.

ELISABETH, de oudste dochter, was in 1379 reeds met Heer DIRK *van Wisch*, Ridder, jongsten zoon van Heer DIRK, *Heer van Wisch*, en van AGNES *van Appeltern*, getrouwd, die haar toen lijftogte. In 1384, bij toestemming van hare moeder, ontving zij van den Graaf van Cleve de beleening van Moyland, waarvan zij in 1404 den togt aan haren man gaf: in 1414 was zij overleden.

Het eenigste kind uit dit huwelijk was ANNA *van Wisch*: zij is in eerste huwelijk met JOHAN *de Cock van Opynen* getreden, van wien zij in 1404 weduwe was, en een magenscheid met zijne erfgenamen maakte, doordien hij geene kinderen nagelaten had. Het volgende jaar trouwde zij andermaal met PETER, *Broeder tot Cuilenburg*, zoon van Heer GERHARD, *Heer van Cuilenburg*, en van BERTA *van Egmond*. Volgens de huwelijksche voorwaarden die toen gesloten werden, zou zij na haar moeders dood Moyland bekomen; en dit geval in 1414 plaats gehad hebbende, stond haar va-

der af van alle zijne rechten op die Heerlijkheid, voorbehoudens den togt. Zij en haar man ruilden met haren neef DIRK, *Heer van Wisch*, hare goederen te Dotichem, Varseveld en Elten, heenkommende van haren oom Heer ROBRECHT *van Wisch*, tegens goederen die DIRK, in de Heerschap van Ackoy en in 't Kerspel van Leerdam, met zijne vrouw JUTTE *van Ackoy* ten huwelijk had bekomen. Dit geschiede in 1419. Zij bezaten ook eenige goederen op Veluwen, die zij in 1437, voor HENDRIK *van der Helle*, Richter van Veluwen, en AREND *Gruter*, Richter van Arnhem, verpacht hebben. PETER is kort daarna gestorven, want ANNA, weduwe zijnde, droeg op in 1439, voor het gericht van Veluwen, al het recht aan de gruit te Arnhem, als haar eerste man JOHAN *de Cock van Opynen* van EDOUARD, *Hertog van Gelre*, ontvangen had, aan ELBERT *van Alpen*, *Heer van Honnepel*: ook gaf zij in 1441 een huis te Hernen aan haren neef, den Heer van Wisch. Kort daarna deed zij afstand voor Schepenen van Wageningen, van alle aanspraak die zij op de Heerlijkheid Dorenweerd mogt hebben. In 1442 verkocht zij haar ouderlijk huis te Cleve aan den Hertog, en begaf zich met der woon naar Kalkar. Dit huis is dat zelfde jaar door den Hertog aan het Kapittel van Cleve tot inwoning van den Proost, bij het stichten der Proosdije, geschonken; in 't midden der zeventiende eeuw, werd hetzelfde door het Kapittel aan den Vrij-

Vrijheer van Spaen opgedragen, die het vertimmerd heeft: naderhand kwam het door koop aan den Geheimen Raad van Hynnen, en is kennelijk achter de groote kerk gelegen. Zeer waarschijnlijk verstrekte dit huis tot een verblijf aan de Heeren van Amstel, en wie weet of GYSBRECHT daar niet gestorven zij?

ANNA leefde korte jaren na hare verhuizing, en stierf in 't jaar 1445 binnen Kalkar, geene kinderen uit hare twee huwelijken nalatende: alle hare goederen kwamen aan hare tante ALEID van Amstel, die nog leefde.

§. 36.

Deze ALEID, *Heer WILLEMS jongste dochter*, nog ongetrouwd zijnde, schonk in 1395, bij toestemming van hare moeder en van haren zwager Heer DIRK van Wisch, Ridder, eenig goed aan de Abdij van Grevendaal of Nyklooster. Zij trouwde naderhand met LUDOLF van Schoneveld, genoemd *Graesdorp*, van wien zij in 1445 weduwe was. Eenen hoogen ouderdom bereikt hebbende, erfde zij toen Moyland van hare zusters dochter, de weduwe van Cuilenburg, en gaf dadelijk Moyland over aan haren oudsten zoon MATTHIAS van Schoneveld, genoemd *Graesdorp*, met uitkeering eener rente aan zijnen broeder LUDOLF. Zij overleefde deze schikking niet lang, maar stierf het volgende jaar 1446,

de laatste van den naam van Amstel in 't land van Cleve.

Nogtans de nakomelingen van Heer GYSBRECHT *van Amstel* zijn niet uitgestorven, en bloeijen nog ten huidigen dage. Om dit kortelijk te betoogen, en buiten tegenspraak aan den lezer te bewijzen, zullen wij de afstammelingen der beide broeders van *Schoneveld*, genoemd *Graesdorp*, hier doen volgen, echter alleen bij de hoofdtakken blijvende; anders moest het aantal van namen zeer groot worden, wij zouden ons werk te veel uitbreiden, en ons oogmerk werd daardoor niet bevorderd.

§. 37.

MATTHIAS, de oudste zoon, werd in 1445, bij opdragt van zijne moeder, met Moyland beleend, en vernieuwde zijnen eed in 1449; maar hij gaf naderhand in 1456 die Heerlijkheid over aan ZYFFART *van Zullenhart*, man van zijn broeders dochter. Hij woonde te Oding bij Borculo, en in de Ridderchap van Borculo zijnde, zegelde hij in 1469 met den Heer van Bronckhorst. Zijne vrouw was uit het geslacht van Sombref. Zijn zoon LUDOLF trouwde met eene dochter uit het huis van Hackfort, en die liet eene dochter na, MARGRIET genoemd, die Oding bragt aan haren man AMBROSIUS *van Virmond* tot Nordenbeck; hij stierf in 1539. Uit dit huwelijk is gesproten AMBROSIUS *van Virmond*, die bij zijne vrouw

VRE-

VREDE *van Morrien*, behalve verscheidene dochters, meest alle getrouwd geweest zijnde, eenen zoon DIRK naliët. Deze DIRK, *Heer tot Oding*, trouwde een burgermeisje van Zutphen, wiens doopnaam CECILIA was, en verwekte daarbij eene dochter, VREDE *van Virmondt*, die reeds in 1601 met LUDOLF COERT *van Keppel* in den echt was getreden. JOHAN *van Keppel* was hun zoon; die trouwde met WILHELMINA, *Erfdochter van Kamferbeek*. Zijn zoon DIRK LUDOLF *van Keppel* had tot vrouw zijne nicht ANNA *van Keppel*, wiens dochter ANNA WILHELMINA CECILIA *van Keppel* met ROBERT *van Heeckeren* tot Barham trouwde, en hem Kamferbeek en Molencaten ten huwelijk bragt. Hunne twee zoons, EVERT en LUDOLF HENDRIK BORCHARD SYLVIUS, hebben de takken van *Heeckeren tot Nettelhorst* en van *Heeckeren tot Kamferbeek* gevormd, waarvan thans EVERT CHRISTIAAN KAREL WILLEM *van Heeckeren* tot Nettelhorst en Botingen het hoofd is, en, als hier aangetoond, in het zestiende lid van Heer GYSBRECHT *van Amstel* afstamt.

Deze Heer, daar de Heerschap van Amstel een erfgoed of een Stichtsch leen was, en dus mede op een dochter verërven kon, zou tegenwoordig de rechtmatige bezitter van dit aanzienlijk goed geweest zijn, had alles den gewonen gang gegaan, en waren, door de gebeurtenissen meer dan zes eeuwen geleden, alle zaken niet buiten verband gebragt.

§. 38.

De tweede Hoofdtak stamt af van LUDOLF *van Schoneveld*, genoemd *Graesdorp*, jongsten broeder van MATTHIAS: bij GERBERICH *van Rodthuisen* liet hij eene dochter na, die, ELISABETH genoemd, met ZYFFART *van Zullenhart* trouwde. Zij werd na haar vaders dood in 1450, en naderhand bij opdracht van haren oom MATTHIAS in 1456, met Moyland door den Graaf van Cleve verleid. Hunne eenige dochter CLARA *van Zullenhart* trouwde in 1466 met Heer OTTO *van Wylick*, Ridder, Maarschalk van Cleve, en naderhand met Heer JOHAN *van Gimnich*, Ridder, die kinderloos stierf. Bij haren eersten man had zij eene dochter, die in 1497 met DIRK *van Wickedede* trouwde, en hem Moyland ten huwelijk bragt. Hare eenige dochter ANNA *van Wickedede*, Vrouw van Moyland, trad in den echt met DIEDERIK *van Bronckhorst en Batenburg*, Heer tot Anholt, zij stierf in 1551, en hare achter-kleinzoons erfdochter, MARIA ANNA *van Bronckhorst en Batenburg*, trouwde met LEOPOLD PHILIP KAREL, *Prins van Salm-Salm*, van wien de tegenwoordige Prins van Salm Anholt afstamt (98).

Aan dien Vorst, en aan den Heer van Nettelhorst, indien zij ooit het Treurspel van Gysbrecht
van

(98) Oordeelk. Inl. Tom. I. p. 390.

van Amstel, op het Amsterdamsche Schouwburg mogten bijwonen, zou men gevoegelijk eene onderscheidene plaats moeten aanwijzen; hunne tegenwoordigheid alleen zou toereikende zijn, den Engel Raphaël en zijne voorzeggingen te logenstraffen.

Hiermede eindigen wij het gene wij over het nakroost van Heer GYSBRECHT *van Amstel* te zeggen hadden, en wij vleijen ons eene nieuwe ontdekking gedaan te hebben, die, op bewijzen steunende, niet kan tegengesproken worden, en waarlijk de voorkeur verdient, boven de gisfingen en overleveringen, waarmede men zich tot nu toe heeft moeten behelpen.

§. 39.

Thans zouden wij tot Heer ARNOLD *van Amstel*, GYSBRECHTS broeder, moeten overgaan; maar hij de stamvader van 't huis van Ysfelstein zijnde, zal hij eene gevoegelijker plaats in het tweede gedeelte van dit werk vinden; derhalve wij nu tot EGBERT en EGIDIUS, broeders van GYSBRECHT den II., en oudöoms van den beroemden GYSBRECHT, weder moeten opklimmen.

EGBERT *van Amstel* was met zijne twee broeders bij de stichting van 't klooster Betlehem bij Dotichem in 1200. Sedert dien tijd weet men niets meer van hem, dan alleen dat hij Ridder is geworden, en dat hij in 1222 niet meer in leven was; want toen werd bepaald, dat de zoons van Heer

EGBERT *van Amstel* vijftig ponden ontvangen zouden, wegens de Pandfchap van Boskoop (100). Bij gebrek van bewijzen kan men met geene zekerheid beftemmen, wie deze zoons waren, maar zeer waarfchijnlijk moeten daaronder gerekend worden EGBERT en WILLEM *van Amstel*, beiden in 1235 getuigen van GYSBRECHT, *Heer van Amstel* (101). Voorts GYSBECHT *van Amstel*, Kanonnik van S. Marie te Utrecht, die in 1255 eene rente op den tol van Smithuifen bleef behouden, en die, volgens den inhoud des briefs, een bloedverwant van den Heer van de Leck fchijnt geweest te zijn. In 1278, was hij getuige van Heer ARNOLD *van Amstel* (102), en waarfchijnlijk is hij geweest die Proost van S. Marie, van wien op de jaren 1282 en 1284 melding gefchied (103). Het is ook mogelijk dat Heer GERHARD *van Amstel*, Ridder, die in 1252 en 1255 met de broeders UITENGOYE zegelde, een zoon van EGBERT was. Zijn naam wordt wel in de brieven gevonden; maar zijn zegel ontbreekt daaraan. Zeker is hij G. *de Amestelle, Miles*, die, volgens eenen brief van 1257, de zijde der Hollandfche Graven hield, als
bo-

(100) MIERIS I. p. 180.

(101) *Onder de Bijlagen No. 2.*

(102) *Geld. Charterb. p. 502. MATTH. M. S. No. 11.*

(103) DRAKENBURG p. 234.

boven gezien is. In 1274 zegelde hij met Graaf FLORIS de voorrechten van die van Aeckerflood (104).

EGBERT, hier voor op 1235 genoemd, werd naderhand Ridder, en was in 1268 overleden, dewijl zijn zoon OTTO *van Amstel*, genoemd wordende zoon van wijlen Heer EGBERT, *filius Domini Egberti bonae memoriae*, het gericht en de tienden van Waveren voor zijn leven in pacht van het Kapittel van S. Marie ontving: alzoo hij geen zegel had, zegelden voor hem de Abt van S. Paulus, en Heer GYSBRECHT en Heer ARNOUD *van Amstel*, Ridders. Dit is de eenigste keer dat hij in echte stukken genoemd wordt, hoewel hij in sommige geslachtlijsten, als broeder van GYSBRECHT en ARNOLD gesteld is. Echter wij bezitten de *genealogie* van een' tak van Amstel, die zich in Brabant heeft nedergezet, beginnende met OTTO *van Amstel*, uit het huis van den beroemden GYSBRECHT in Holland: hij werd in 1296 gebannen, wegens de zamenzwering der *Velfens*, en hij stierf te Antwerpen, alwaar hij bij de Predikheeren begraven ligt. Dezelve gaat voort tot het midden der zeventiende eeuw: hoewel zij door geene bewijzen gestaafd is, en wij derhalve voor de waarheid daarvan niet durven instaan, komt het ons echter niet

niet ongepast voor dezelve hier achter onder Tab. V. uittegeven.

§. 40.

Met meer zekerheid kunnen wij hier plaatsfen een tak van Amstel, die ons uit de Hollandsche Leenregisters, en uit de Archiven der Kapittelen te Utrecht, van het begin der veertiende tot het midden der vijftiende eeuw, bekend is; en die wegens den aanhoudenden naam van **EGBERT**, van bovenstaanden Heer **EGBERT van Amstel** schijnt afstammen.

EGBERT van Amstel was dood in 1342, toen ontving zijn zoon **EGBERT**, die genoemd wordt *wijlen Egbertszoon*, benevens zijne vrouw **ALVERADIS**, en zijn zoon **EGBERT**, van 't Kapittel van S. Jan zestien morgen te Vleuten, om veertien ponden 'sjaars in Erfpacht. Deze **EGBERT**, de zoon, die in 1342 met zijn vader genoemd wordt, en nog jong schijnt geweest te zijn, werd in 1385 met goed te Abcoude en te Bindelmeer beleend, dat hij in 1390 verkocht. In 1394 was hij overleden, twee zonen, **GERRIT** en **EGBERT**, nalatende. **GERRIT** werd na zijn vaders dood met zeven morgen op Themaat verleid, die, hij overleden zijnde, in 1402 aan zijne dochter **JACOB**A kwamen: zij stierf kinderloos in 1437, en die zeven morgen kwamen aan haren neef **GYSBRECHT van Amstel**.

EGBERT, **EGBERTS** jongste zoon, ontving in 1401 vergiffenis van Hertog **ALBRECHT**, om dat

dat hij met eenen *van Amstel* woonde, die een' man in Amstelland doodgeslagen had. Hij erfde in 1402 de Hollandsche leenen van zijnen broeder GERRIT, en in 1419 ontving hij uitstel van beleening. Na den dood van zijn' zoon WILLEM werd hij met deszelfs nagelatene goederen verleid. Drie zoons zijn van hem bekend. WILLEM, vóór zijn' vader gestorven; OTTO, die na zijn vaders dood in 1428 beleend werd, en die zijne Manschap in 1438 vernieuwde; GYSBRECHT, die balling was, en wiens verbeurd verklaarde goederen in 1427 werden verkocht. Naderhand erfde hij van zijne nicht JACOBA *van Amstel, Gerritsdochter*. Dit zijn alle de narichten die wij daarvan gevonden hebben, en het is ons onbewust, hoe lang deze *Amstels* nog voortgeduurd hebben.

Behalve dezen zijn mij nog eenige andere personen voorgekomen die wij niet weten te plaatsen: als, HUGO *van Amstel*, die in 1364 eenige goederen te Werkhoven van 't Kapittel van S. Pieter in pacht nam. GYSBERTA *van Amstel*, in 't begin der vijftiende eeuw Abdisse van S. Servaas te Utrecht. *Juffrouw* JANNE *van Amstel*, in 1427 te Overrietveld geërfd. HUGO *van Amstel*, in 1439 met goed te Woerden beleend. WOUTER *van Amstel*, in 1449 te Cuilenburg onthoofd; die allen tot het geslacht van *Mynden* niet behoorden.

§. 41.

De jongste broeder van GYSBRECHT den II. en van EGBERT, was Heer EGIDIUS, of GILLES *van Amstel*, uit wien de tak van Mynden gesproten is. Hij was met zijne broeders getuige der stichting van Berlehem in 1200. Men vindt hem getuige van Bisfchop OTTO, bij den brief van 1225, wegens het Sticht van Muiden (105). Dat zelfde jaar was hij nevens zijn' broeder GYSBRECHT getuige van EVERT *van Wilp*, gelijk zij beiden in 1227 als getuigen voorkomen van 't verdrag tusfchen het Kapittel van S. Marie en den Heer van Goye, over de tienden van Holten. Zeker was hij Heer van Mynden, en hij wordt als zoodanig in den brief van 1235 genoemd (106), hoewel daaruit niet blijkt, of hij toen reeds overleden was, het welk nogtans waarfchijnlijk is. Tusfchen zijne kinderen zijn EGIDIUS, GYSBRECHT, GOOSWYN en WILLEM bekend.

Volgens bovengemelden brief, waren Heer EGIDIUS *van Mynden* en Heer GYSBRECHT *van Amstel de jonge*, Ridders, zoons van Heer EGIDIUS *van Mynden*, Ridder, benevens WILLEM *van Mynden*, getuigen van Heer GYSBRECHT den III., *Heer van Amstel*. Het is twijfelachtig of

(105) MATTH. de J. Gl. p. 425.

(106) In de Bijlagen No. 2.

of door GISELBERTUS *de Amestelle junior*, die in 1240 getuige van Biscop OTTO was (107), de zoon van Heer EGIDIUS of de Heer van Amstel verstaan moet worden: wij zijn tot het eerste meer geneigd wegens de bijvoeging van 't woord *junior*, *de jonge*. Meer wordt van de twee eersten niet gevonden, maar indien zij nog leefden, zullen zij zeker de zijde van hunnen broeder GOOSWYN in 1249 gehouden hebben.

WILLEM *van Mynden* wordt algemeen erkend als stamvader van 't geslacht van Amstel van Mynden; hij was mede getuige in 1235, als boven gezegd, en de beste Schrijvers stellen hem zoon van Heer EGIDIUS *van Mynden*, Ridder, en vader van AMELIS *van Mynden* (108). Wij maken geene zwarigheid dit aantenemen, en het zelve zal nader ontwikkeld worden in het derde boek van dit werk, waar wij het geslacht van Mynden met opzet behandelen zullen.

§. 42.

De vierde zoon was GOOSWYN, van wien Buchelius vermeent, dat hij een zoon van EGIDIUS, broeder van GYSBRECHT den II., *Heer van Amstel*, was, en van welken EGIDIUS, Draken-

(107) MEERMAN *l. c.* Tom. V. p. 4.(108) BUCHELIUS *ad BEKAM* p. 83. not. a.

kenburg zegt, dat hij gesteld wordt de oudöom geweest te zijn van den beroemden GYSBRECHT *van Amstel*, die Graaf FLORIS den V. vermoorde. De Heer Meerman (109) begaat een kleinen misflag door het voorgeven aantenemen, dat GOOSWYN de zoon van WILLEM *van Amstel*, en de kleinzoon van GYSBRECHT den I. geweest is; want een WILLEM wordt in dien tijd nergens gevonden.

GOOSWYN was Proost van S. Jan te Utrecht, welke waardigheid hij reeds in 1225 bekleedde. Naderhand is hij Domdeken van Keulen geworden.

Het zou vervelend zijn alle brieven optenoemen waarin hij voorkomt; men zal 'er eenigen bij Drakenburg vinden (110), die wij nog met een groot aantal zouden kunnen vermeerderen. In 1249 werd hij tot Bisfchop van Utrecht verkoren, maar werd gedwongen eerlang daarvan afstand te doen, als wij reeds breedvoerig verhaald hebben. Eene vergissing van Buchelius (111) kunnen wij niet stilzwijgende voorbijgaan, die vermeent, dat GOOSWYN het Dekenschap van Keulen, door afstand van HENDRIK *van Vienne*, als schaêvergoeding wegens het Utrechtsche Bisdome ontvangen heeft. HENDRIK was geen Domdeken, maar Domproost van Keu-

(109) MEERMAN *l. c.* I. 338.

(110) DRAKENBURG *p.* 185.

(111) *Ad* HEDAM *p.* 214.

Keulen, welke waardigheid hij bij behouden heeft, niettegenstaande zijne verkiezing te Utrecht, als men uit een' brief van 28. Julij 1255 zien kan, waarbij, zich noemende *Bischof van Utrecht en Domproost van Keulen*, hij verklaart, van den Paus oorlof ontvangen te hebben, alle geestelijke Proeven, die hij voor zijne Bischoffelijke bevestiging bezeten had, nog voor een' tijd te behouden (112). Wat nog meer is, GOOSWYN bezat die Domdekenſchap veel vroeger, en reeds in 1232, want den 26. Februarij bezegelde hij met de overige Prelaten van 't Sticht, in hoedanigheid van Proost van S. Jan, eenen brief van WILBRAND, Bischof van Utrecht, aan de Abdij Camp gegeven, en om zijn zegel, dat eenen zittenden Geestelijken verbeeldt, staat volgend randschrift: *S. Goswini maioris col. decani et archid.* (113): het zelve is zonder tegenzegel. Hij heeft tot zijnen dood toe, deze aanzienlijke waardigheid bekleed, en zich met der woon naar Keulen begeven; immers zich noemende Domdeken en Archidiaken van Keulen en Proost van S. Jan te Utrecht, onderwierp hij, bij eenen brief den 28. October 1252 te Keulen gedagteekend, zijne verschillen als Proost van S. Jan, met den Roomschen Koning, over de gerichten en tienden van Overdrecht, Kudelstaart en Westvene, aan de uitspraak

(112) CROMBACH *Ursula Vind.* p. 801.

(113) *Arch. Camp. Capsa B. No. 18. Copia mihi.*

spraak van WILLEM, Abt van S. Truyen, en zulks in tegenwoordigheid van den Pausfelijken Le-
gaat HUGO, Cardinaal van S. Sabine (114).

Het jaartal van zijn' dood is onzeker, maar hij stierf zeker vóór 1267, wanneer zijn neef WILLEM van Amstel als Proost van S. Jan voorkomt: hij is te Keulen begraven, en zijne gedachtenis wordt daar nog gevierd.

Men ziet hieruit, dat Vondel een groot *Ana-chronismus* begaat, hem als levende in zijn Treur-
spel te doen handelen: weshalve wij gaarne de
woorden van Wagenaar herhalen: „dit zij echter
„niet gezeid, om de waarde van zijn schoon toneel-
„stuk te verkleinen; maar alleen om min opmer-
„kende te binnen te brengen, dat men de waarheid
„der geschiedenissen uit andere bronnen scheppen
„moet.”

In 1290 hebben wij nog aangetroffen eenen HER-
MAN van Amstel, die Kanonnik van S. Marie was;
maar wij weten niet waar hem te rangschikken.

§. 43.

Uit de bijgebragte bewijzen, en uit het beloop
van deze geschiedenis, kan men het gezegde van
Commelin en van Wagenaar beoordeelen: dat de
magen van Amstel, die in Holland bleven, of aldaar
te

(114) *Arch. van S. Jan. Copia mihi.*

te rug keerden, hun' naam veranderden, boeren werden, schot en lot betaalden, hun adeldom verloren, en in den burgerstaat gebleven zijn. Dit is niet overeenkomstig met de waarheid, want de nakomelingen van Heer GYSBRECHT behielden hun adeldom en Ridderlijke waardigheid in Gelderland en Cleefslant, al hadden zij, wel is waar, hun' Heerschap, en alzoo hun' hoogen Adel verloren. De Huizen van Ysfelstein en Mynden bleven, met behoudenis der stamwapens, in groot aanzien. GYSBRECHT, *Heer van Ysfelstein*, broeders-zoon van Heer GYSBRECHT, had, de naaste zijnde, het meeste in de schande moeten deelen, 't welk niet geschied is. Mogelijk waren OTTO *van Amstel* en nog andere eenlingen van dat geslacht, voor hunne personen schuldig aan den moord van Graaf FLORIS, en hebben deswegens het land moeten verlaten; sommigen zijn daarna wedergekeerd, en in eenen behoeftigen staat gebleven: dergelijke gebeurtenissen zijn niet ongewoon bij edele geslachten, wanneer ongelukkige omstandigheden, ongelijke huwelijken, verlies van goederen, personen tot den werkelijken boerenstand en de grootste armoede bragten. In Holland vooral, en meer dan elders, was het verlaten van den geslachtsnaam eene gewoonte. Hoe groot is het aantal der Welgeborenen niet, die alleen bij hunne doopnamen, gevoegd bij dien van hunnen vader, bekend staan, en die bewijzen moesten, van de zwaardzijde uit edele

geflachten gesproten te zijn? Gebrek aan vermogen verhinderde hen een eigen Hofstad te bewonen, en daarvan den naam te ontleenen.

Daarom zien wij niet in, dat de misdaad van GYSBRECHT *van Amstel* nadeelige gevolgen voor zijne bloedverwanten gehad heeft; ten ware voor zulken die hun eigen schuld droegen. Behalve ARNOUD *van Benskoop* worden 'er geene genoemd. Anderen zijn onbekend. Het gevolg dat men zou willen trekken, uit den brief van PHILIP, *Hertog van Bourgondien*, waardoor hij in 1446 aan MELIS, *Heer van Mynden*, vrijheid vergunde den naam van Amstel wederom te mogen aannemen, uit welk geslacht hij gesproten was, kan den toets niet doorstaan. De reden die de Hertog van deze toelating geeft: *dat op deze tijd niemand naerder is gebleven om die wapenen en name van Aemstel te dragen*, daar bijvoegende, dat wegens de misdaad aan den Graaf van Holland begaan, de Heeren van Amstel van goed en naam verdreven waren, en hun verboden was de stamme te voeren (115), bewijst niets, door te veel te bewijzen; want AMELYS *van Mynden* was niet de naaste van Heer GYSBRECHT en van zijne nakomelingen, maar wel de tak van Ysfelstein; de nakomelingen van GYSBRECHT hebben den naam en 't wapen van Amstel blijven voeren; een' anderen tak van dien naam hebben wij boven op-

(115) MATTH. *de Nob. ad Lectorem na p. 768.*

opgegeven, en de Heeren van Mynden droegen den naam van Mynden lang vóór den dood van Graaf FLORIS. Ook een algemeen verbod, den naam van Amstel te voeren, is nergens bekend, en men kan dit niet afleiden van eene uitdrukking die in verscheiden brieven van dien tijd gevonden wordt, te weten: GYSBRECHT *die men hiet Heer van Amstel*, dewijl zulks alleen tot zijne Heerlijkheid, die hem afgenomen was, betrekkelijk kan gemaakt worden.

Weshalve wij besluiten, dat alleen de zoon van GYSBRECHT en zijne nakomelingen het land verlaten hebben, maar dat zijne naaste en meest vermogende magen daarin gebleven zijn, en dat hunne eer en aanzien ongeschonden zijn gebleven; derhalve vergist zich de Heer Wagenaar, door te stellen, dat de zoons van ARNOUD *van Amstel*, GYSBRECHTS broeder, na eenigen tijd den naam van Ysfelstein gevoerd te hebben, naderhand den naam van Amstel wederom aannamen: zulks is alleen door den tak van Mynden gedaan, die niet van ARNOUD afstamde, als reeds aangetoond is, en als men uit de twee volgende Verhandelingen over Ysfelstein en Mynden, nader vernemen zal.

Echter moeten wij nog eene bijzonderheid, betreffende den voorgenoemden brief van Hertog PHILIP, opmerken; dat die gegeven is juist dat zelfde jaar van 1446, als wij hier boven gezien hebben, dat ALEID *van Amstel*, jongste dochter van Heer

WILLEM en weduwe van LUDOLF *van Schoneveld*, genoemd *Graesdorp*, gestorven is. Dit brengt natuurlijk op de gedachten, dat de Heer van Myn-den tijding bekomen heeft van 't uitsterven van den oudsten tak, die den naam van Amstel had blijven behouden, en dat hij die gelegenheid heeft waargenomen, zijn' geslachtsnaam wederom levendig te maken.

Hiermede ten einde gebragt hebbende, al het gene tot onze kennis gekomen is, betrekkelijk de lotgevallen van 't Huis van Amstel, gaan wij nu over tot het Geslacht van Ysfelstein.

B I J L A G E N.

B I J L A G E I.

... dei gratia traiectensis electus ...
scriptum intuentibus salutem in domino et cognoscere ueritatem. Nosse uolumus omnes pers ...
... ctiores quod comparentibus coram nobis Giselberto de Vechten et fratribus suis Fridherico uidelicet et Gerardo ut pro eorum uoluntate terra que Slachmat dicitur cum ... integritate quod eis omnibus uel singulis competebat uel competere poterat ... ferretur in ecclesiam beati Johannis in traiecto taliter est processum. Gerardus eandem ... fratri suo quam ab eo tenebat hoc modo resignauit. Giselbertus vero coniuncta manu fratris sui Fredherici Giselberto domino de Amestell eandem terram ... tam manu recepit ab eo quam in feudo tenuit liberaliter resignauit ... G. dominus de Amestell et eandem terram sepedictam quam a nobis tenuit ... modo in manus nostras libere resignauit ... omnibus rite pactis prefatam terram Slachmat vocatam cum iurisdictione, cum decima, cum censu ... ab aggerum repa-

*rationibus, ab omni exactione tam in fructibus
 quam in . . . . . predictae ecclesie beati Johan-
 nis contulimus perpetuo possidendam. Verum cum
 hec terra sic transferretur in hanc . . . . .
 prediximus uoluntate . . . . . fieret sine iuris
 alterius lesione quia terra illa feodalis fuit, idem
 Giselbertus de Vechten pro se et pro fratribus
 suis . . . . . ad decem . . . . . iugera in Vech-
 ten et duodecim iugera sita in Seister Ouer que
 a nobis tenuit in feodo Giselberto domino de Ame-
 stell . . . . . in recompensationem terre Slachmat
 assignatum cum eandem terram Slachmat ab ipso
 in feodo tenebatur. Nobis uero sufficientem cau-
 tionem . . . . . traiectum rite locaret in certis
 bonis que a nobis reciperet et teneret in feodo in
 recompensationem aree sue in Vechten . . . . .
 permissione nostra . . . . . teneret a nobis in
 feodo, Giselberto domino de Amestell eo modo
 quo supradiximus . . . . . nobis fideiusoribus
 Bernardo . . . . . de Vechten, Arnolde de Schal-
 wick, Hugone de Vlotene nostris ministerialibus
 quod hoc faceret infra annum. Adiectum quod
 bona comparanda . . . . . obligata erunt ad
 aggerum reparationem, si qua a predicta terra
 in Slachmat fuerit requisita et si quid . . . . .
 super premissis ecclesie S^{ti} Johannis . . . . .
 . . . . . omnibus impetitionibus bona fide in-
 dempnis promissimus conseruare. Ne uero posteris
 hoc . . . . . in dubium sed certa et firma . . . . .*

fi-

sigillo nostro et prelatorum ecclesie uidelicet maioris ecclesie, sancti Petri, Thilensis, sancte Marie Prepositorum, sancti Saluatoris, sancte Marie decanorum, insuper ecclesiarum traiedensium, nec non ministerialium nostrorum Giselberti domini de Amestell et Giselberti filii eius, Alberti de Wulvon, Bernardi de dholre, Wilhelmi de Muntfort presens scriptum fecimus sigillari. Testes tam Prelati predicti quam ministeriales et alii quam plures. Acta sunt hec anno domini M. CC. XXVI in crastino Lucie Virginis.

V E R T A L I N G.

. . . . . door gods genaden verkore Bisfchop van Utrecht . . . . . allen den genen die dit fchrift zien zullen faluyt in den Heere en kennisfe der waarheid. Wij willen dat een ieder wete . . . . . dat Gifelbertus van Vechte en zijne broeders, namelijk Frederik en Gerard, voor ons verfchienen zijn, ten einde volgens hunne wil, het land Slachmat genoemd, in zijn geheel, die hen allen, of ieder hunner toekwam of kan toekomen, aan de Kerk van S. Jan te Utrecht over te geven. Op volgende wijze is gehandelt. Gerhard heeft het gedeelte dat hij van zijnen broeder hield aan hem opgedragen. Maar Gyselbertus gezamenderhand met zijn' broeder Frederik, hebben dat Land aan Gysbrecht Heer van Amftel, zoo als zij het van hem ter leen hielden
vrij-

vrijwillig opgedragen. G. Heer van Amstel heeft meergenoemd land, dat hij van ons hield, in onze handen vrijwillig opgedragen . . . . . dit alles wettig gedaan zijnde, hebben wij voorgemeld land, Slachmat genoemd, met gericht, met tiende, met thinsen, vrij van dijklasten en van alle schatting, zoo in vruchten als in . . . . . aan de voornoemde Kerk van S. Jan gegeven, om het zelve eeuwig te bezitten. Maar dewijl dit land also opgedragen wordt, ... willen wij dat zulks zonder iemands nadeel geschiede, dewijl dat land leenroerig is. Dezelfde Gifelbertus van Vechte, voor zich en voor zijne broeders . . . . . tien morgen in Vechten en twaalf morgen in Seister Over, die hij van ons ter leen gehouden heeft . . . . . tot vergoeding van 't land Slachmat . . . . . aan Gysbert Heer van Amstel toegewezen, dewijl dat land Slachmat van hem ter leen gehouden wierd. Maar aan ons is eene toereikende borgtocht . . . . . te Utrecht, die hij van ons ter leen ontvangen en houden zal tot vergoeding van zijn Kamp in Vechten . . . . . bij onzen oorlof . . . . . van ons ter leen te houden . . . . . aan Gysbrecht Heer van Amstel op die wijze als boven gezegt . . . . . door de borgen aan ons . . . . . Bernardus . . . . . de Vechten, Arnoldus van Schalckwick, Hugo van Vlotene, onzen Dienstmannen, dat hij dat doen zal binnen een jaar. Hier is bij gevoegd, dat de goederen die hij verwerven zal,

zal, verbonden zullen zijn tot het maken der dijken, indien dit van voorzegt land in Slachmat wierd geëischt en indien iets . . . . . hieromtrent aan de Kerk van S. Jan . . . . . hebben beloofd van alle aanspraken schadeloos te zullen houden. En op dat dit aan de nakomelingen . . . . . in twijffel . . . . . maar zeker en vast . . . . . met onze zegelen en van de Prelaten der Kerk, te weten van den Domproost, en van de Proosten van S. Pieter, van Tiel, en van S. Marie, en van de Dekens van S. Salvator en van S. Marie, daar en boven van de Kerken van Utrecht, ook van onze dienstmannen, die hierover gestaan hebben *Gysbrecht Heer van Amstel* en *Gysbrecht zijn zoon* Albert van Wulven, Bernt van Dholre, Willem van Muntfort, hebben doen bezegelen. De getuigen zijn zoo wel de voornoemde Prelaten als Diestmannen, en vele anderen. Dit is geschied in 't jaar des Heeren 1226 daags na Lucia Maget.

Jammer is het dat deze brief, die zich bevindt in de Archiven van S. Jan te Utrecht, op vele plaatsen onleesbaar is, en dat alle de zegels die daaraan gehangen hebben afgevallen zijn; uitgenomen dat van Reimarus, Proost van S. Pieter.

B I J L A G E II.

*Notum sit omnibus presentium literarum inspecto-
ribus quod de consensu Capituli Beate Marie
Trajectensis, et domini Ghiselberti Militis de Ame-
stel, per justam limitationem terre factam, sepa-
rati sunt termini decimarum de Curtenhouen ejus-
dem Capituli a terminis decimarum de Durscin-
reueene predicti domini Ghiselberti de Amestel,
interposito jurejurando, ut supradictorum termi-
norum decimarum per limitationem discreta sepa-
ratio usque ad hominis vitam, et terre situm fir-
miter obseruetur, presentes autem huic limitationi
interfuerunt ex parte memorati Capituli, domini
Henricus de Nienburch, Christianus, Otto et
Theodericus de Zeist Canonici beate Marie Tra-
jectensis, ex altera parte, ipse dominus Ghisel-
bertus de Amestel, dominus Egidius de Minden,
dominus Ghiselbertus junior de Amestel, Milites
filii (a) predicti domini Egidii de Minden, Eg-
ber-*

(a) In het Kopijboek staat duidelijk *filii*, *zoons*, in
't meervoud; maar de bijvoeging *predicti*, *voornoemd*,
doet gissen, dat in 't oorspronkelijke stuk *filius*, *zoon*,
in 't enkelvoudig zal gestaan hebben. Dan is Heer GYS-
BRECHT de jonge van Amstel, zoon van den voornoem-
den

bertus de Amestel, Heino Scultetus dominorum de sancta Maria, et Scabini videlicet Wilhelmus de Amestel, Wilhelmus de Minden, Volricus, Albertus, Ulricus, Ghiselbertus, Lubertus, Bertholdus, Theodericus de Drecht, Hermannus, Wilhelmus, Lamkinus de Nese, et omnes ciues parochie illius, et alii quam plures. Acta sunt hec anno domini M ducentesimo tricesimo quinto, secundo Non. Maji ut autem ea que predicta sunt tam presentibus quam futuris rata et inuiolabilia permaneant, presens scriptum sigillorum Ecclesie beate Marie Traiectensis, domini Ghiselberti de Amestel, domini Egidii de Minden et domini Ernesti de Wlfin Militum appensione extitit communitum. datum predicto die et anno.

V E R T A L I N G.

Kennelijk zij allen den genen die deze brieven zullen zien, dat bij toestemming van 't Kapittel van S. Marie te Utrecht, en van Heer Ghiselbert, Ridder van Amestel, door eene billik gemaakte bepaling van 't land, gescheiden zijn de grenzen der tiendens van Curtenhoven, dat Kapittel toebehorende, van de grenzen der tiendens van Durscinreve, toebehorende voornoemden Heer Ghiselbert van Amestel,

den Heer EGIDIUS van Mynden. Anders waren zij beiden zoons van eenen anderen EGIDIUS.

stel, met gestaafden eed, dat de bepaalde scheiding der bovengenoemde grenzen van de tiendens, vast onderhouden zal worden, tot 's mans leven toe, of volgens gelegenheid van 't land. Bij deze bepaling zijn aanwezig geweest, aan zijde van 't Kapittel, Heeren Hendrik van Nienburch, Christiaan, Otto, en Dirk van Zeist, Kanonniken van S. Marie te Utrecht; aan de andere zijde, Heer Ghiselbert van Amestel in eigen persoon, Heer Egidius van Minden, Heer Ghiselbert de jonge van Amestel, Ridders, zoons van voornoemden Heer Egidius van Muiden, Egbert van Amestel, Heino, Schout der Heeren van S. Marie, en Schepens, te weten, Willem van Amestel, Willem van Minden, Volricus, Albert, Ulrik, Ghiselbert, Lubbert, Berthold, Dirk van Drecht, Herman, Willem, Lankinus van Nese, en alle de ingezetenen van dat Kerspel, en vele anderen. Dit is geschiet in 't jaar des Heeren M. twee honderd vijf en dertig, den II der Nonen van Meij. Maar op dat al het voorschreven, zoo voor het tegenwoordige als voor het toekomende, stede en onverbrekkelijk blijve, is dit tegenwoordig schrift, door de uithangende zegels, van de Kerk van S. Marie te Utrecht, van Heer Ghiselbert van Amestel, van Heer Egidius van Minden, en van Heer Ernst van Wlfin, Ridders, bekrachtigd. Gegeven op voornoemden dag en jaar.

*Uit het Liber Pilosus van 't Kapittel
van S. Marie te Utrecht. Bladz. 94.*

B I J.

B I J L A G E III.

Omnibus presentes literas inspecturis. Nos Wilhelmus Prepositus ecclesie beati Johannis traiectensis notum facimus, quod contulimus Gerardo de Veno famulo presentium conseruatori duas libras et decem solidos hollandensium denariorum pro tempore in traiecto in redditibus annuis recipiendis annuatim perpetuo de bonis de Everixdorpe tenendo a nobis et a nostris successoribus loco seu iure ministerialis de herede in heredem. Hoc adiecto si aliquod impedimentum dicto Gerardo vel suis heredibus in predictis redditibus oriatur, constituimus ipsi Gerardo fideiussores hereditarios videlicet Giselbertum dominum de Amestelle militem, Johannem filium eius, Arnoldum de Amestelle militem et Giselbertum filium eius, qui pre-nominati ad monitionem dicti Gerardi vel suorum heredum, dictos redditus, de dictis bonis, liberos reddent ei. Quod si efficere non poterunt, dabunt dicto Gerardo vel suis heredibus ipso mortuo triginta libros monete ante dicte. Si vero hoc non fecerint, extunc moniti a dicto Gerardo vel a suis heredibus, predicti fideiussores intrabunt hospitium unum in Traiecto ipsis a dicto Gerardo vel a suis heredibus eis assignandum in suis propriis

priis expensis, ibidem de die debitis horis comedendo et de nocte dormiendo, inde non recessuri aliquatenus, nisi dictis redditibus in dictis bonis liberis redditus eidem Gerardo vel suis heredibus, vel triginta libris predictis eidem seu eisdem persolutis cum refusione dampni si aliquem sustinuerit idem Gerardus vel sui heredes in redditibus et bonis antedictis. Hec omnia nos fideiussores predicti promittimus bona fide, manu coniuncta et sine fraude fideliter adimplere. In cuius rei testimonium nos Willelmus Prepositus predictus Giselbertus dominus de Amestelle et Arnoldus de Amestelle milites predicti, huic scripto apposuimus sigilla nostra, sub quibus sigillis nos Johannes filius domini Giselberti et Giselbertus filius domini Arnoldi de Amestelle predictorum premissa promittimus observare. Datum anno domini M. CC, nonagesimo in dominica die ante Purificationem beate Marie.

V E R T A L I N G.

Allen den genen die dezen brief zullen zien, Wij Willem Proost der Kerke van S. Jan te Utrecht doen kont, dat wij gegeven hebben aan gerard van Veen knape, houder des briefs; twee ponden en tien schellingen hollandsche denieren, nu ter tijd te Utrecht in jaarrenten gangbaar 'sjaars, eeuwig uit de goederen van Everixdorpe, te houden van ons

en

en van onze opvolgers ten dienstmans rechten, van erfgenaam tot erfgenaam. Met bijvoeging dat indien eenig hinder, aan gemelden gerard of aan zijne erfgenamen in voornoemde inkomsten gedaan mogt worden, wij hem stellen tot erfelijke borgen, te weten Gifelbert Heer van Amestelle Ridder, Johan zijn' zoon, Arnold van Amestelle Ridder en gifelbert zijn' zoon, die ter maninge van gemelden gerard, of van zijne erfgenamen, gemelde inkomsten, uit gemelde goederen, hem vrijen zullen; en indien zij dit niet kunnen doen, zullen zij geven aan gemelden gerard, of aan zijne erfgenamen na zijnen dood, dertig ponden van voornoemde munte. En indien zij dit niet mogten doen, wanneer zij gemaand worden van gemelden gerard of van zijne Erfgenamen, zullen gemelde Borgen inrijden in eene herberge te Utrecht, hen door gemelden gerard of door zijne erfgenamen aan te wijzen, daar op hunne eige kosten overdaags op de gewone uren te eten, en des nachts te slapen, en daar uit in eeniger wijze niet te vertrekken, ten zij de gemelde opkomsten uit gemelde goederen aan den zelven gerard of aan zijne Erfgenamen gevrijd zijn geworden, of de dertig ponden voornoemd, aan hem of aan hen betaald zullen zijn, met te ruggave der schade, indien dezelve gerard of zijne erfgenamen eenige mogten geleden hebben in voornoemde opkomsten en goederen. Alle deze zaken beloven wij borgen voornoemd ter goeder trouwe, gezamenderhand en

zonder argelist te zullen volbrengen. In waarheids oorkond, hebben wij Willem Proost voornoemd, Gifelbert Heer van Amestelle en Arnold van Amestelle Ridders voornoemd, onze zegelen aan dezen brief gehangen, onder welke zegelen wij Johan zoon van Heer Gifelbert, en Gifelbert zoon van Heer Arnold van Amestelle voornoemd beloven al het bovenstaande te zullen achtervolgen. Gegeven in 't jaar ons Heeren 1290 zondag voor Maria Reining.

De zegels hangen gaaf aan dezen Brief,
die berust in de Archiven van 't Kapittel van S. Jan te Utrecht.

B I J L A G E IV.

*Uniuersis presentia visuris vel audituris. Com-
mendator et fratres hospitalis sancte Marie Ihe-
rosolimitati domus teuthonice iuxta muros traiec-
tenses, salutem cum noticia veritatis, noueritis
quod omni iuri nobis seu nostre domui competenti
ad mansum vel in manso sito in pascuis traiecten-
sibus iuxta muros traiectenses predictos ubi lateres
decoquuntur ex donatione bone memorie domini
Giselberti quondam domini de Amestelle renun-
ciauimus et renunciamus per presentes ad opus
ciuitatis traiectensis predictae promittentes dicte ci-
uitati, quod si dictus mansus a Johanne de Am-
stelle filio quondam dicti domini de Amstelle eius
heredibus vel ex parte sua aliis quibuscunque ab
ea euincetur, vel super ipso molestaretur, huius-
modi euictionem seu molestationem ipsi ciuitati am-
mouebimus nostris sumptibus et expensis, vel eidem
ciuitati soluemus quinquaginta libras boni pagha-
menti infra mensem a die euictionis seu molesta-
tionis predictae. In cuius rei testimonium sigillum
dicte nostre domus hys litteris duximus apponen-
dum. Datum anno domini M. CCC vicesimo
primo, Sabbato post conuersionem beati Pauli
apostoli.*

V E R T A L I N G.

Allen den genen die dezen zullen zien of hooren, Commendeur en Broeders van 't gasthuis van S. Marie van Jerufalem des duitfche huis buiten de muren van Utrecht falut, en kennisfe der waarheid. Weet dat wij vertijd hebben en vertijen aan al het recht dat ons of ons huis toebehoord, aan eene hoeve of in eene hoeve gelegen in de Utrechtsche weide, bij de voornoemde muren van Utrecht, daar men tichels bakt, gegeven door Heer ghifelbert weleer Heer van Amftelle, goeder gedachtenisse, ten behoeve der ftad Utrecht voornoemd, belovende aan gemelde ftad, dat indien gemelde hoeve door Johan van Amftelle zoon van wijlen gemelden Heer van Amftelle, zijne erfgenamen, of alle anderen hoegenoemt in zijnen naam, van haar verwonnen werd, of dat zij deswegens bezwaard werd, wij dat verwin of dat bezwaar, van de ftad zullen afkeren op onze kosten, of dat wij aan de ftad zullen betalen vijftig ponden goed payement binnen eene maand na den dag van 't verwin of bezwaar voornoemd. In waarheids oorkond hebben wij het zegel van gemelde ons huis aan dezen brief doen hangen. Gegeven in 't jaar ons Heeren 1321. zaterdag na S. Paulus dag Bekeering.

Uit 't oorspronkelijke, berustende in
de Archiven der ftad Utrecht.

HISTORIE
VAN HET
HUIS VAN YSSELSTEIN.

LIST OF

THE

YESTERDAY

HISTORIE

VAN HET

HUIS VAN YSSELSTEIN.

---

§. I.

In de hier boven geplaatste Historie der Heeren van Amstel hebben wij reeds aangetoond, dat Heer **ARNOLD van Amstel** een broeder van Heer **GYSBRECHT** was, en daarbij zijne afstamming, zoo veel mogelijk, bewezen. Nu staat ons verder zijne lotgevallen te onderzoeken, en hem als hoofd van 't geslacht van Ysfelstein te doen kennen. Het eerste gewag dat van hem gemaakt wordt is op 't jaar 1267, dat hij, reeds Ridder zijnde van het Domkapittel, de goederen te Achtersloot in pacht nam; zijne twee broeders, **WILLEM**, Proost van S. Jan, en Heer **GYSBRECHT** waren daarbij zijne borgen, en zegelden met hem. Het zegel dat hij toen en vervolgens gebruikte, zijnde een balk en een S. Andries-kruis daar boven, is hier achter uitgegeven No. 4. Deze pacht werd in 1275 hernieuwd, en hij maakte tevens een verdrag met het Kapittel, over eene waterleiding, mede onder den borgtocht

zijner broederen (1). In 1273 zegelde hij met DIRK *van de Velde*, en hij was borge van HUBERT *Schenk van Bosinchem* (2). Ook zegelde hij met JAN, Bisschop van Utrecht, in 1277. Hij kocht in 1278 van de Abdij van Oostbroek, goederen in 't Geyn gelegen. Met zijn' broeder GYSBRECHT zegelde hij in dat zelfde jaar, de verzoening tusfchen den Bisschop en de stad Utrecht (3). Genoemd wordende Heer van Ysfelstein, nam hij dingsdag voor Allerheiligen-dag, 7. November 1279, gedurende vijf jaren in pacht van 't Kapittel van S. Marie, de tienden onder Ysfelstein, om honderd vier en vijftig ponden 's jaars. Deze pacht werd vrijdag na S. Victordag, 12. October 1285, voor zestien jaren niet alleen verlengd, maar merkelyk vergroot met het dagelijks gericht en de visfcherij; ook werden de pachtpenningen tot honderd vijf en tachtig ponden en vijf Zalmen verhoogd (4). De dagteekening van den eersten dier twee brieven, te weten van den 7. November 1279, is eene bevestiging voor ons gevoelen, bij de Heeren van Amstel geüit, dat het innemen van Vredeland en de gevangenis der Heeren van Amstel, niet vroeger dan 1280 kan gesteld worden, dewijl ARNOLD op dien dag nog zijne vrijheid genoot. Waarschijnlijk kunnen

(1) *Arch. van den Dom, Lade 41.*

(2) *S. Marie Lib. Pil. p. 94. MATTH. M. S. No. 10.*

(3) *MATTH. M. S. Arch. der stad Utrecht.*

(4) *S. Marie Lib. Pil. p. 307, 308.*

nen ook op dat jaar van 1280 gebragt worden, de twee brieven die ARNOLD *van Ysfelstein* aan de Prelaten van 't Sticht schreef, dat hij, uit hoofde der vijandelijkheden van den Bisschop, de leenen die hij van 't Sticht hield, opzegde. Hij was voor zijn broeder bevelhebber van Vredeland, maar werd gedwongen dat flot aan den Graaf van Holland overgeven; toen is hij met zijne broeders naar Zeeland in hechtenis gevoerd, en aldaar gebleven tot dat hij het vernederend verdrag van 1285, mede moest ingaan. In 1287 was hij een der borgen van HERMAN *van Woerden*, en op dat zelfde jaar, genoemd wordende ARNOLD *van Amstel*, Ridder, Richter van Eyteren, *Judex in Eyteren*, was hij tegenwoordig bij een opdracht die NICOLAS, gezegd *Weldige*, deed (5). Hij wordt met zijn zoon GYSBRECHT en met zijne bloedverwanten genoemd in eenen brief van 1290, waarvan wij reeds gebruik gemaakt hebben (6). In 1291 was hij reeds overleden, als men bij zijnen zoon zien zal, dus Vondel andermaal een *anacronismus*, in zijn Tooneelstuk van Gysbrecht van Amstel, begaat.

Hem wordt het bouwen van het flot te Eyteren aan den Yssel, doorgaans Ysfelstein genoemd, toegeschreven. Zijne vrouw droeg den naam van JOHANNA, zonder dat men weet uit welk huis zij

(5) *Arch. van den Dom, Lade 41.*

(6) *Bijlage achter Amstel No. 3.*

zij gesproken zij. Zij, weduwe zijnde, ontving van Graaf JAN, den 9. Februarij 1300, de bevestiging van den lijftogt, die haar man, Heer ARNOLD, aan haar gemaakt had, van de goederen van 't Geyn en Replicherweerde, en van landerijen te Polsbroek, te Benskoop en te Hoenkoop, maar beloofde daartegen, dat alle die goederen na haar' dood aan den Graaf zullen komen (7). Dit waren goederen van 't huis van Amstel, die toen in beslag waren genomen. Wij zullen zien dat haar zoon die wederom aan zich gebragt heeft.

§. 2.

Twee zoons zijn uit dit huwelijk gesproken, GYSBRECHT, die volgt, en ARNOUD *van Benskoop*; deze wordt door Simon van Leeuwen verkeerd een bastaard van Heer GYSBRECHT gesteld; hij was buiten twijfel een zoon van Heer ARNOLD, als uit een' brief van 1293 blijkt, want toen zegelde hij met HERBEREN *van Haestrecht*, en wordt daarbij genoemd, ARNOLD *van Benscoop*, Haren ARNOUDS *sone van Amestelle* (8). In de Jaarboeken wordt hij opgegeven als een der schuldigten aan den moord van Graaf FLORIS, en deswegens schijnt de haat groot tegen hem geweest te zijn. Door toedoen van LOEF, *Broeder te Cleve*, werd

(7) MIERIS II. 7.

(8) *Ibid.* I. 553.

werd hij bij 't innemen van 't slot Cronenburg gered, en in zekerheid naar Kervenheim, in 't land van Cleve, gebragt. Zijne goederen werden verbeurd verklaard, en Benskoop kwam eerst aan de vrouw van WOLPHERT *van Borselen*, en naderhand in 1300 aan GUY *van Henegouwen*, Bischof van Utrecht: niettemin is die Heerlijkheid later wederom in handen der Heeren van Ysselstein gekomen. Benskoop was met Heer JAN *van Renesse* te Utrecht, en deelde in zijn ongelukkig lot, bij het verdrinken in de Leck. Sommigen stellen dat het geslacht van Snellenburg van dezen ARNOUD zoude afstammen. Het wapen en verscheidene handelingen toonen wel eenige betrekking tot het geslacht van Ysselstein, nogtans zouden wij dit, immers uit echte geboorte, niet durven aannemen. Wij bezitten eene geslachtslijst van Snellenburg, beginnende met voornoemden ARNOLD en eindigende met MARGRIET, die getrouwd was met JOHAN *van der Vecht*. Zij stierf in 1587. Men kan daarbij aanmerken, dat ARNOUD *van Snellenburg*, die verondersteld wordt zoon van ARNOLD *van Benskoop* geweest te zijn, in 1320 borge van den Heer van Ysselstein was; dat zijn zoon WILLEM in 1352 met goed te Benskoop beleend werd bij opdracht van GERRIT *van Benskoop*; maar wie was deze GERRIT? Vervolgens is dit geslacht aanhoudend in de stads Regering van Utrecht geweest, en WILLEM *van Snellenburg* werd in 1536 boven de gewone

wone Ridderſchap beſchreven, om Keizer Karel te ontvangen. Het wapen dat zij voerden, was goud met een zwarten balk, en een dwarsbalk geruit van rood en wit daar boven, alzo het halve kruis van Amſtel, 't welk eerder baſtaardij als jonger zoon beteekent. In de onzekerheid van den waren afkomst van Snellenburg, vinden wij onnoodig, ons langer daarbij op te houden, en de geſlachtsſtafel uit te geven.

§. 3.

Alvorens tot GYSBRECHT, *Heer Arnolds zoon*, overtegaan, moeten wij bekennen ons geen bezef te kunnen maken, wie is GYSBRECHT van *Yſſelſtein*, Ridder, die tuſſchen de Raden van Graaf FLORIS in 1283 voorkomt (9)? Onze GYSBRECHT was toen nog veel te jong, en verſcheiden jaren later wordt hij nog als Knaap gemeld. De drie broeders van Amſtel zaten toen in Zeeland gevangen, dus is het niet te denken, dat iemand van hunne naaſte bloedverwanten in 's Graaven Raad zou zitten. Voor 't overige is die Heer GYSBRECHT volkomen onbekend; weshalve wij niet anders beſluiten kunnen, dan een van beiden: of de naam is verkeerd afgeſchreven, of Graaf FLORIS heeft Yſſelſtein, na de gevangenneming van ARNOLD, aan iemand anders gegeven; 't welk naderhand te niete gedaan is.

GYS-

(9) MIERIS I. 432.

GYSBRECHT gebruikte nog geen zegel, toen hij in 1290 met zijn vader en zijn oom GYSBRECHT borge van den Proost van S. Jan was (10); maar na zijns vaders dood, en genoemd wordende GISELBERTUS *senior filius quondam Arnoldi de Amestelle Militis*, bevestigde hij den brief te voren door zijn Vader gegeven, over de schouw van eene watering te Achterflood: het zegel, dat nog aan den brief hangt, en uit een enkel schild bestaat, vertoont niet het wapen van Ysselstein, te weten eenen balk, waar het volle wapen van Amstel met de vier balken, en het kruis daar boven (11). De eerste der Knapen staande, verbond hij zich den 25. October 1294, nevens verscheidene Stichtsche Edelen, aan den Graaf van Holland, om hem tegen een ieder, uitgenomen tegen den Bisschop, te dienen (12). Zeer waarschijnlijk is hij in de zamenzwering der Edelen getreden, maar hij nam geen dadelijk deel aan den moord van Graaf FLORIS; zelfs vervoegde hij zich, met den Heer van Zuilen en de Gemeente der Hollandsche steden, in het beleg van 't slot Cronenburg, alwaar de schuldigen, en onder anderen zijn broeder ARNOUD van Benskoop, gevlugt waren; hij zal zeker pogingen aangewend hebben, den Graaf van Cleve te bewerken den-

(10) Bijlagen No. 3.

(11) Arch. van den Dom, Lade 41.

(12) MIERIS I. 561.

denzelven te redden, en mogelijk was zijn oogmerk, alleen eene uiterlijke vertooning te maken: ten minste men vindt alom zweemsels, dat hij niet alleen verdacht gehouden, maar zelfs openlijk beschuldigd werd, door raadgeving, tot 's Graven dood mede gewerkt te hebben; hoewel zulks ook een voorwendfel kan zijn geweest om het geweld tegen hem gepleegd, te verbloemen. WOLPHERT *van Borselen*, die zich de voogdij over Graaf JAN aangematigd had, geraakte in 't jaar 1297 in onmin met den Bisfchop van Utrecht, en toen eischte hij van den Heer van Ysfelstein, hem zijn slot interuimen; deze weigerde zulks uit hoofde dat hij Maarschalk van 't Sticht was, en toen werd tot het beleg besloten. Al wat de krijgskonst dier tijden had kunnen uitvinden, werd in 't werk gesteld om 't slot te dwingen; de muren werden gebeukt door geweldig ware steenen, die de blijden uitwierpen; de Borchzaten, die zich op de tranfen vertoonden, werden, door de boogschutters van de Katten en Evenhoogen, welken men voor 't slot geplant had, geveld. GYSBRECHT zelf was niet op 't slot; doch zijn echtgenoote, Vrouw BERTA, of BERTRUDIS *van Heukelom*, stond de felste stormen door, zonder van opgeven te willen hooren. Het vangen van GYSBRECHT, die, door HUBERT *van Cuilenburg*, verrast was, benam haar den moed niet. Zij gaf voor, dat zij, buiten goedvinden van haren man, 't slot niet durfde opgeven. Omtrent

een

een jaar had dit beleg geduurd, toen de dappere Vrouw aanbod, 't slot te willen ruimen, mits men haar en den haren 't lijf en de vrijheid behouden liet. Doch zij kon dit slechts voor zich zelve en voor de helft der Borchzaten bedingen. Toen de poort geopend, en men, langs horden, want de brug was reeds vernield, over de graft in 't slot gekomen was, werden 'er niet meer dan zestien weerbare mannen binnen gevonden. Deze geringe bezetting werd naar Dordrecht gebragt, alwaar men hen, ten overstaan van den Baljuw van Zuidholland, loten deed om 't leven. Men had een' Hollandschen penning, gelloten in een rond bolletje, en een' Leuvenschen, in een ander van gelijke verw en gedaante. Die 't laatste bolletje trokken verbeurden 't lijf, en werden terstond onthalsd. De anderen behoorden, volgens 't verdrag, op vrije voeten gesteld te zijn, doch de Baljuw hield hen, tegen recht, gevangen. 't Slot te Ysselstein den Grave in handen gevallen zijnde, werd aan de Vrouw van WOLPHERD *van Borselen* geschonken (13), welke gifte echter na WOLPHERTS ombrengen vernietigd werd. Toen ontving GUY *van Henegouwen*, den 21. Meij 1300, van zijnen broeder Graaf JAN, alle de goederen in 't Sticht gelegen van GYSBRECHT *van Ysselstein*, en van alle de genen die

(13) *Vad. Hist.* III. p. 113.

die handdadig waren, bij rade of bij dade, of in 't veld, toen Graaf FLORIS vermoord werd (14).

§. 4.

Op welke wijze GYSBRECHT weder losgelaten zij, hebben wij niet gevonden, maar hij benuttigde de gelegenheid welke de voordeelen der Vlamingen en de komst van Graaf GUY in 't begin van 1304 hem aanbood, om wederom tot het bezit van zijn goed en van 't slot Ysfelstein te geraken (15); en kort daarop, den 23. Junij, zich Heer van Ysfelstein noemende, nam hij voor zich en voor zijne drie zonen, ARNOUD, OTTO en JAN, bij BERTHE verwekt, in pacht voor twee jaren van 't Kapittel van S. Marie, om honderd zes en twintig ponden 's jaars, de dagelijksche gerichten van Ysfelstein, van Merlo en van Mernedijk, met tienden en visfcherijen (16). Wij hebben gezien dat die goederen door zijnen vader reeds in pacht waren bezeten. Die pachten zijn federt meermalen vernieuwd, en de verschillen deswegens tusfchen de Heeren van Ysfelstein en de Kapittelen hebben tot het begin der zestiende eeuw, en mogelijk nog later, geduurd. GYSBRECHT moet zich kort daarna met

(14) MIERIS II. II.

(15) STROKE p. 216.

(16) S. Marie Lib. Pil. p. 308. MIERIS II. p. 41.

met Graaf WILLEM, die zijn' vader JAN den II. opgevolgd was, verzoend hebben, en waarschijnlijk van hem den Ridderflag ontvangen, dewijl hij, met die waardigheid voor het eerst pronkende, den 11. Augustus 1305 in den Haag, op een dagvaart van Ridders en Knapen, Leenmannen van Holland, tegenwoordig was (17). Die verzoening schijnt in eene naauwe vriendschap en onbegrenst vertrouwen overgegaan te zijn, na dat GYSBRECHTS oudste zoon ARNOLD, met MARIA, bastaard-dochter van GUY van Henegouwen, Bisshop van Utrecht, getrouwd was. Dit huwelijk was buiten twijfel de voorwaarde, waarop hij de bezitting zijner goederen te rug ontving; ten minste den 7. Januarij 1308, werd hij ten regte leene door den Graaf van Holland verleid met het Huis te Ysselstein, met goederen te Geyn, Riepikerwaard, Benskoop, Polsbroek, Hoenkoop, Blokland, juist de meesten der genen die zijne moeder in togt bezat, en die na haren dood aan den Graaf moesten te rug vallen. Deze leenen zouden komen aan de kinderen van ARNOUD, bij MARIA, 's Graven nicht, verwekt, indien hij voor zijnen vader mogt komen te sterven; welke vergunning nader door den Graaf in 1330 is bevestigd (18). Dit huwelijk kan op dat oogenblik voordeelig aan GYSBRECHT toe-ge-

(17) MIERIS II. 48.

(18) *Ibid.* II. 71, 497.

geschenen hebben, maar de eer van zijne nakomelingen schijnt daardoor eenigzins bezwakt te zijn geworden: ten minsten toen GERRIT van Cuilenburg met BERTA van Egmond, kleindochter van ARNOUD en MARIA, trouwde, was zijn broeder JOHAN, *Heer van Cuilenburg*, daarover zoo toornig, dat hij hem zoude ontërfd hebben, en zijn goed aan zijnen jongsten broeder PIETER gelaten; maar hij stierf te vroeg. De reden van zijn ongenoegen was, dat MARIA een bastaard zijnde, de Heeren van Cuilenburg daar af komen zouden. De Schrijver die dat meldt, voegt daarbij:

Danck hebben onse Papen

Dat sij Hertoch ende graven connen maken.

en zegt nog verder:

*Dat gedwongen vierdeel senden die Heren van Culen-
borch weder te Hooff (19).*

§. 5.

Verdere melding van Heer GYSBRECHT geschied, dat hij, met toestemming van den Bisschop, de Kerspel-kerk van Eyteren of Heteren naar Ysselstein, alwaar hij een slot gebouwd had en was gaan wonen, in 1310 verplaatst heeft, niettemin het recht van 't Kapittel van S. Marie tot de Kerkgifte
er-

(19) Orig. Cuilenb. p. 621.

erkennende (20). In 1312 zegelde hij met Heer JAN *van Arkel*, Ridder (21). In 1313 en 1314 was hij met zijn' zoon, Heer ARNOLD, getuige van den Bisfchop van Utrecht (22). Insgelijks in 1314 van GOOSWYN, *Heer van Gemen*. Hij werd nader door den Graaf, op verzoek van den Bisfchop, met alle de leenen die zijn vader bezeten had, en zijn zoon na hem, verleid; hij wordt bij die gelegenheid in 1313, door den Graaf zijn *trouwe man en Ridder* genoemd; en dat zelfde jaar stond hij over een verdrag, tusfchen den Graaf van Gelre en den Heer van Cuylenburg gesloten (23). Hij ontving in 1314 eene nadere gunst van den Graaf van Holland, die hem erfelijk met een Hert'sjaars uit het Haarlemsche bosch, beleende. In 1315 en vervolgens komt hij meermalen voor als Raad, zoo wel van den Graaf van Holland, als van den Bisfchop van Utrecht. In 1315 en 1316 zegelde hij met EVERT *van Stoutenburg*, en gebruikte daarbij een Ruiter te paard, met het wapen van Ysselstein op Schild en Paerdendeken; derhalve had hij sedert 1291 zijns vaders wapen aangenomen, en het volle van Amstel verlaten: men vindt dat zelfde

ze-

(20) *S. Marie Lib. Pil. p. 79.*

(21) KEMP *l. c. p. 60.*

(22) *Arch. van den Dom, Lade 43 en 118.*

(23) MIERIS II. 134, 142. VOET VAN OUD-HEUSDEN *p. 22.*

zegel nog aan eenen brief van 1325, dien hij met HUBERT *van Bosinchem* bezegelde; maar in 1330 zegelde hij, nevens zijn' zoon, Heer ARNOLD, met den Bisfchop van Utrecht, en op beider zegel in rood was, staat alleen een fchild met het wapen. Op dien tijd droeg hij ook eenig goed te Lopik, op aan 't Kapittel van S. Marie (24).

Hij verkreeg den 21. Maart 1317 van den Graaf wederom te rug ten rechte leene, eenige goederen die van het Huis van Amftel heen kwamen; als het gericht, tienden, kerkgifte en verfcheiden landerijen te Benskoop; het gericht en tienden van Polsbroek; het halve gericht en de halve visfcherij van Opburen, welke goederen, wordt daar bijgevoegd, roerende waren van de Heerschap van Amftel. Bij die gelegenheid wordt Heer GYSBRECHT een *edel man, nobilis vir*, genoemd. Korte maanden daarna was hij borge met zijn' oudften zoon, Heer ARNOUD, van WOUTER *van Mynden*. Met zijne vijf zonen, ARNOLD, OTTO, JAN, WILLEM en HERBEREN, wordt hij in een ftuk van 1318 genoemd. In 1319 was hij mede borge van den Bisfchop van Utrecht en van den Graaf van Holland, bij de onderwerping van hunne gefchillen met REYNOLD, *zoon van den Graaf van Gelre* en

(24) *Arch. de ftad Utrecht, Lade 7. Arch. van S. Jan, Lade P. No. 11. S. Marie Lib. Pil. p. 121. Arch. van den Dom, Lade 53.*

en de *Lyndens*, aan de uitspraak van den Heer van Beaumont en van den Graaf van Lode (25).

§. 6.

Het is bekend, dat van ouds de Heeren van Kuik zeer aanzienlijke goederen en leenmannen in het Sticht van Utrecht bezaten, daaronder was mede een gedeelte van Ysselstein begrepen, want OTTO, Heer van Kuik, beleende den 7. November 1319 den Heer van Ysselstein met de goederen die zijne ouders van de Heeren van Kuik ter leen hielden, namelijk van Opburen tot Snodelhoet aan de eene zijde des Ysfels, en van 't Gein tot Fellenoirde aan de andere zijde; voorts met het hoog en laag gericht in den Yssel, putten en palen, visfcherijen en weerden, en alle opkomsten aldaar, en met al wat tot eene Vrije Heerlijkheid behoort, als de Heeren van Kuyk het van 't Sticht ontvangen hebben, die het van 't Rijk houdt (26). De oorsprong van het hooge Rechtsgebied van Ysselstein is baarblijkelyk in dezen brief, en bevestigt de rechten van vrije Heerschappije. Echter die Heeren verzuimden ook niet hunne bezittingen elders te vergrooten. Kort ten tijd daarna, en wel den 28. Januarij 1326, verkocht de Heer van Kuik alle manschappen en leenen die hij had, of die men van hem hield in het Sticht van

(25) MIERIS II. p. 181, 189, 221.

(26) *Ibid.* II. 226.

van Utrecht en in de Heerschappen van Amstel en Woerden, aan den Graaf van Holland, en ingevolge van dit verdrag, is GYSBRECHT den 25. April 1327 door Graaf WILLEM verleid met al het goed, dat hij dus verre van den Heer van Kuik ter leen hield (27). Te voren waren het huis en eenige goederen rondom Ysfelstein gelegen reeds Hollandsche leenen, thans werd de hooge Heerlijkheid mede daaronder gebragt.

§. 7.

Wij zullen hier eenige handelingen van GYSBRECHT laten volgen, die uit verscheidene stukken getrokken zijn, en waarvan de aanhaling in 't bijzonder vervelende zou worden. In 1320 was hij borge van zijn' zoon Heer ARNOLD. In 1321 was hij huwlijks-vriend van HENDRIK van Brederode. In 1322 werd hij door den Graaf van Holland schadeloos gesteld, wegens verschoten gelden tot het bedijken van de Nieuwervaart. In 1323, schoonvader zijnde van HENDRIK van Montfoort, zegelde hij met hem; en dat zelfde jaar zegelde hij ook met Heer SWEDER, *Heer van Abcoude*, en kort daarna, den dijkbrief van den Lekkerdijk met Bischoep JOHAN. In 1325 ontving hij bevel van den Graaf van Holland naar Utrecht te gaan om den Bischoep tot Raadsman te dienen; dat zelfde jaar

(27) MATTH. *Anal.* III. 616. MIERIS II. 425.

jaar deed hij nevens zijn' zoon, Heer ARNOLD, uitspraak over het stapelrecht te Dordrecht. In 1328 was hij huwelijks-vriend van JAN *van Cuylenburg*, en hij zegelde ook met den Heer van Voorn. In 1329 bezegelde hij mede de huwlijksche voorwaarden van WILLEM, zoon van den Graaf van Holland, en van JOHANNA *van Brabant*. In 1330 was hij zegsman tusschen 't Sticht en Holland. In 1331 was hij borge van den Bisschop van Utrecht. In 1333 gaf hij aan 't Kapittel van S. Marie de oude Hoffstede te Merloe, en in 1336 had hij verschil over de voogdij der kinderen van Montfoort. Nogtans eene gebeurtenis moet naauwkeuriger verhaald worden. Een gevecht had plaats gehad tusschen Heer HERBEREN *van Ysfelstein*, Heer GYSBRECHTS jongsten zoon, en JAN *van den Zande*; beiden waren gedood, zulks veroorzaakte vijandschap tusschen de twee geslachten. De uitspraak werd van wederzijden aan REYCOUT *van Heeswijk*, Proost van S. Pieter, opgedragen, die den 31. October eene Zoene floot tusschen den Heer van Ysfelstein en zijne magen aan eene, en de magen van JOHAN *van den Zande* aan de andere zijde, waarbij bepaald werd: dat de laatsten een Altaar zouden stichten in de kerk van Ysfelstein, waarvan de begeving zal staan aan GYSBRECHT, zoon van HERBEREN, en na zijn' dood aan zijne erfgenamen uit het geslacht van Ysfelstein. Daarenboven moesten zij eene Rente van veertig grooten

Tournoisen 'sjaars, aan de Kerk van S. Marie te Utrecht bewijzen, om de gedachtenisse van Heer HERBEREN te vieren (28).

§. 8.

De laatste maal dat hij gemeld wordt was in 1341, wanneer hij met zijn' zoon, Heer OTTO, zegelde; in 1344 was hij overleden, dewijl zijn zoon ARNOUD toen als Heer van Ysfelstein voorkomt. Zijne vrouw, als reeds gezegd is, was BERTA, of BERTRUDIS *van Heukelom*, dochter van OTTO *van Arkel*; haar moeder was uit het geslacht van Hornes. Uit dit huwelijk zijn vijf zoons gesproten, waarvan de drie oudsten met hunnen vader in 1304, en alle vijf in 1318 gemeld worden. Wij zullen ARNOUD, OTTO en HERBEREN, die getrouwd zijn en kinderen nagelaten hebben, in het bijzonder behandelen onder §. 9, 14 en 17, terwijl de twee anderen Geestelijk waren. Heer JOHAN wordt met zijn' vader in 1304 en 1318 genoemd. Hij was in 1318 Domheer te Utrecht; hij ontving ook in 1319 schadelooshouding van JAN en DIRK *van Lynden*. Men vindt hem later als Kanonnik van S. Marie en Thesaurier van den Dom, en hij was des Bisschops Borge in 1330 en 1333. Hij liet twee bastaarden na, OTTO en JAN, die in 1344 door den Graaf van Holland met eenige goe-

(28) *Copia mihi.*

goederen beleend werden; de eerste bezat in 1366 een huis te Utrecht, en liet een' zoon na, JOHAN genoemd, die in 1416 met land te Benskoop, heenkommende van zijne moeder, is verleid; welk land hij in 1417 aan EVERT *van der Berge* verkocht.

Heer WILLEM *van Ysselstein*, de vijfde zoon, wordt in den brief van 1304 niet genoemd, maar wel in 1318, en toen was hij Kanonnik ten Dom. In 1324 komt hij voor als Proost van S. Marie, welke waardigheid hij in 1328 niet meer bezat, maar hij was Scholaster te Utrecht in 1331, Kanonnik ten Dom en Proost van Odilienberg in 1337. In 1349 gaf hij goed te Bunnik aan JAN, Bisfchop van Utrecht (29).

Behalve deze zoons, had Heer GYSBRECHT twee dochters, AGNES, getrouwd met HENDRIK *de Rover*, Heer *van Montfoort*, en CATHARINA, VROUW VAN DANIEL, Heer *van Goor*. Ech.

(29) Wij vinden het overtollig de bewijzen, die wij zoo uit de gedrukte werken van Mieris, Matthaeus en anderen, als uit Archiven en handschriftelijke aantekeningen getrokken hebben, stuk voor stuk onder aan de bladzijden op te geven: de Lezer zal ons wel op ons woord voor deze kleine omftandigheden willen gelooven; terwijl wij zullen voortgaan, onze bronnen, voor hiftorifche daadzaken en bewijzen van afftamming, naauwkeurig te melden.

Echter de geslachtlijsten van Goor stellen deze laatste een graad lager en dochter van Heer ARNOUD, het welk ook met de jaren beter overeenkomt; in 1378 was zij weduwe. Het huwelijk van AGNES schijnt niet tot genoegen der wederzijdsche magen geweest te zijn, dewijl HENDRIK *de Rover* zijnen vader dwingen moest, om hem een behoorlijk onderhoud te verschaffen, doordien het huwelijk tegen zijn' zin geweest was; ook volgens de Hollandsche leenregisters, werd de Baljuw van Zuidholland in 1322 gelast, de handen te slaan aan de goederen van den Heer van Ysselstein, indien het huwelijk van zijne dochter met den zoon van ZWEDER, *Heer van Montfoort*, geen voortgang gewon. HENDRIK stierf in 1333, en zij overleefde hem nog lang als weduwe.

§. 9.

De oudste zoon van Heer GYSBRECHT *van Ysselstein* was ARNOLD genoemd, als wij gezien hebben; hij wordt met zijn' vader in 1304 gemeld, en wij hebben te voren het geen wegens zijn huwelijk plaats had, reeds verhaald; toen was hij nog Knaap, maar hij moet kort daarna den Ridderflag ontvangen hebben, want volgens de Hollandsche Leenregisters, gaf WILLEM, Graaf van Holland, zondag voor S. Jacob 1310, ten huwelijk aan zijne nicht MARIA, vrouw van Heer ARNOUD *van Ysselstein*, Ridder, zulk goed, als Heer HENDRIK

van

van Heremale toebehoorde, en haar man werd daarmede beleend. Insgelijks Ridder zijnde, was hij met zijn' vader getuige in 1312 van *DIRK van Herlaar*, Heer van Ameyde; en in 1313 werd hij met zijn vader door den Graaf verleid. In 1313 en 1314 vindt men hem meermalen getuige van den Bisschop; en nevens zijne vrouw ontving hij van denzelven in 1316 al het goed dat het Sticht aanbestorven was van *EGGERT van den Bosche*. Bisschop *GUIDO* stierf in 1317, en in den nacht van zijn overlijden bedacht hij zijn' schoonzoon nog, door hem het slot Goye in bewaring te geven. Dat zelfde jaar was *ARNOLD* met zijn vader borge van *WOUTER van Mynden*. In 1318 werd hij met zijn' vader en zijne broeders gemeld. Hij pachte in 1320 voor zijn leven, de gerichten van Kamerijk en Zegveld van 't Kapittel van S. Maria, en zijn vader was daarbij zijn borge. Ook weet men dat hij van zijnen vader vier honderd ponden 'sjaars, uit de tienden van Benskoop ten huwelijk ontvangen had; waaraan hij den 16. April 1322 zijne vrouw *MARIA* togte (30). In 1323 zegelde hij met zijn' zwager *HENDRIK van Montfoort*. In 1324 was hij borge van *JOHAN van Arkel*, en zegelde met het gewone wapen van Ysselstein, maar een *lambel* daarbij, welk wapen hij in 1330, met den Bisschop zegelende, nog gebruikte. In 1325 en

(30) *MIERIS* II. 279.

en volgende jaren komt hij vaak voor als Raad van den Bisschop, ook als zijn borge en Leengetuige. Dat jaar deed hij mede uitspraak over het stapelrecht van Dordrecht. In 1328 ontving hij in pandschap van den Bisschop, het huis Stoutenburg en eenige Schoutambten, waaraan hij nogtans in 't jaar 1340 gelost werd. Insgelijks ontving hij in 1330 het Schoutambt van Amersfoort en van den Eem. Zijn huwelijksverdrag en de opvolging zijner dochteren, bij gebrek van zonen, werd door den Graaf in 1330 bevestigd (31). Nevens zijn vader had hij verschil in 1336, over de voogdij der kinderen van Montfoort. In 1341 was hij borge van den Heer van Asperen. Kort daarop is zijn vader gestorven, en hij heeft de Heerschappij van Ysfelstein geërfd.

§. 10.

ARNOUD, voor het eerst Heer van Ysfelstein genoemd, en zijne vrouw MARIA, bij toestemming van hunne dochter GUYOTTE en van haren man JAN, *Heer van Egmond*, vergunde den 1. September 1344 aan het Domkapittel, een brug over een watergang te Achtersloot te leggen: Aan dezen brief zijn alle zegels gaaf. Dat van ARNOUD is een schild met Ysfelstein ten vollen; dat van MARIA is insgelijks Ysfelstein, en rondom vier kleine ronde
schil-

(31) MIERIS II. 497.

schilden , op ieder van welke een leeuw staat. GUYOTTE voert *parti* Egmond en Ysselstein (32). Dat zelfde jaar bevestigde hij met zijne vrouw aan het Domkapittel , den brief die het zelve van zijnen grootvader , Heer ARNOLD *van Ysselstein* , aangaande eene dijkschouw had.

In 1344 stond hij ook over de *contumacieele sententie* tegen Dordrecht , en het volgende jaar diende hij Holland tegen het Sticht (33). Niet vroeger als den 11. Meij 1346 werd hij door Keizerin MARGRIET , als Gravin van Holland , verleid met het hoog en lage gericht , met de Borch en de stad van Ysselstein , en met al het goed dat zijn grootvader Heer ARNOUD *van Amstel* gehouden had ; voorts met het gericht en tienden van Benskoop , van Polsbroek ten noorden van 't dorp , met het halve gericht en halve visfcherije van Opburen ; met het hooge en lage gericht aan de eene zijde van den Yfel , van Opburen tot Snodelhoek , en aan de andere zijde van den Yfel , van den ouden Geyn neder tot Fellenöort ; laatftelijk met putten , palen , visfcherij en waerden , en alle opkomsten te water en te lande , vallende binnen dezelve palen. Tot vermeerdering van die beleening , vergunde dezelve Keizerin , den 26. Augustus daaraan

(32) *Arch. van 't Dom Kap. Lade 41.* MIERIS II. 684.

(33) KEMP *l. c. p. 70.*

aan volgende, dat alle goederen, die ARNOUD en zijne gemalinne van haar hielden, niet zouden verfterven, zoo lange 'er wettige geboorte van hun lijf is (34). Het fchijnt dat ARNOLD, zich met de Hollandsche beleening niet genoeg verzekerd hield, en dat de oude rechten van 't Sticht hem niet verjaard voorkwamen; ten minfte den 1. September van dat zelfde jaar verwierf hij van Bifchop JAN van *Arkel* twee brieven; bij den eenen werd hij beleend met de Borch en poorte van Ysfelstein. Voorts met alle goederen die hij plag te houden van den Heer van Kuyk, in dezelfde rechten als de Heeren van Kuyk die van het Sticht hielden, eer hij de manfchap daarvan, aan de Graaflijkheid van Holland verkocht had. Eindelijk met de gericht en goederen van Benskoop en van Polsbroek, in alle de rechten, als ARNOUDS voorouders die van het Sticht hadden gehouden, bevorens die aan Holland kwamen na den dood van Bifchop GUY. Alles nogtans voor zoo verre de Bifchop die goederen wederom zal kunnen verkrijgen. Bij den tweeden brief vergunde de Bifchop aan Heer ARNOLD voor zijn leven, het gericht hoog en laag binnen het Kerspel van Ysfelstein, dat geen Kuiks leen was, om alle de voordeelen daarvan te genieten, zonder eenige rekening te doen. ARNOLD moest deze gunfte erkennen, door de verpligting die hij op

(34) *Holl. Leen-Regist. tot Ysfelstein.*

op zich nam, het huwelijk van des Bisschops broeder, Heer ROBRECHT *van Arkel* met ALEYD, *Erfdochter van Asperen*, te bevorderen. Zelfs hij moest beloven van de twee bovenstaande brieven geen gebruik te zullen maken, indien deze echt mogt achter blijven, zullende dan deze brieven vernietigd zijn. Heer OTTO, ALEYDS vader, was in 1345 tegen de Friezen gesneuveld, en hare moeder was ook eene bastaard-dochter van Bisschop GUIDO *van Henegouwen*, dus ARNOLD haar oom en waarschijnlijk haar voogd zijnde, zal hare hand, als een middel om zich vrienden te verwerven, gebruikt hebben (35). Hij zocht zijn voordeel van de oneenigheden tuschen het Sticht en Holland te trekken, want in 't begin van December verwierf hij van Hertog WILLEM *van Beijeren* de oorlof, de ballingen uit Utrecht te Ysselstein tot burgers te mogen aannemen.

§. II.

Zijne dochter en schoonzoon beloofden hem in 1346, na zijnen dood alle zijne schulden en beloften te zullen betalen en kwijten. In 1347 ontving hij eene belofte van Hertog WILLEM, door hem schadeloos te zullen worden gehouden, wegens eene Leisting te Heukelom, op maning van Heer HEN-

DRIK

(35) MATTH. *de Nob. ad Lectorem na p. 768.*

K

DRIK *van Malsen*, Ridder, en kort daarop verbond zich die Hertog hem in alles te zullen beschermen, en geen vrede met het Sticht te zullen ingaan zonder hem daarmede in te begrijpen. Ook vernieuwde hij de pacht der tienden van Opburen, Eiteren en Maarne, met het Kapittel van S. Marie. Getuige van Keizerin MARGRIET in 1348 zijnde, wordt hij door haar *onzen zwager* genoemd; hij was ook bondgenoot van Holland tegen het Sticht. Hij ontving in 1350 honderd schilden 'sjaars van zijnen zwager JAN, *Graaf van Blois*, en werd zijn leenman daar voor.

Hoewel ARNOLD tot de Stichtfche Edelen eigenlijk gerekend werd, had hij zich echter met Hertog WILLEM en de Kabbeljaauws-gezinden in Holland verbonden, en in alles verzettede hij zich tegen den Bifchop van Utrecht: hiervan was het gevolg, dat hij door denzelfen in zijn flot Ysfelflein belegerd werd, en dat, na eene verdediging van vijf weken, hij zich genoodzaakt zag, de poorten te openen, en getrouwheid aan den Bifchop te zweren: maar hij verbrak spoedig zijn woord.

Hij werd door Hertog WILLEM in 1354 beloond, die hem met Aarlanderveen en Oudshoorn beleende, en hem *zwager* noemde. Ingelijks verkreeg hij goederen in Noordbeveland. Ook vergunde hem de Hertog, boven de vernieuwing zijner leenbrieven, dat hij veertig grooten daags voor zijn mondkost genieten zou, wanneer hij bij hem of in zij-

zijnen dienst mogt zijn. Met den eertitel van Vrijheer of Bannerheer, *Baro*, versierd, wordt hij toen als Raad van Hertog WILLEM gemeld. Ook was hem de Wijnroede te Dordrecht aanbestedorven, maar hij gaf die over aan JAN van Nordelois in 1356, na wiens dood dezelve aan de stad moest wederkeeren.

§. 12.

De oorlog tusfchen 't Sticht en Holland op nieuws in 1355 ontstoken zijnde, bleef ARNOLD den Hertog getrouw, waarover Bifschop JAN dusdanig verbitterd was, dat hij hem in den zoen, het volgende jaar gefloten, niet wilde begrepen hebben; 't welk echter moet bijgelegd zijn geworden, dewijl hij kort daarna door den Hertog naar Utrecht gezonden werd, om geld van de stad te ontvangen. Zijn aanzien was zoo groot, dat, in 1358, hij nevens Heer JAN van Drongelen en de stad Dordrecht gemagtigd werd tot 's lands regering, gedurende de afwezendheid van Hertog ALBRECHT. Zijn ouderdom en lange ondervinding van zaken, moeten een groot vertrouwen in hem hebben doen stellen, want veelmaal werd hij tot zegsman van verschillen verkoren, als in 1359 tusfchen EDUARD, broeder van den Hertog van Gelre, en Hertog ALBRECHT; tusfchen Hertog ALBRECHT en JAN, Heer van Arkel; tusfchen den Heer van Arkel en JAN, Heer van Polanen en van de Leck. Hij

verzuimde ook niet voor het welwezen zijner ziel te zorgen, want in 1359 stichtte hij zes Vicarijen in de Kerk van Ysfelstein, om aanhoudend voor hem te bidden, en het volgende jaar gaf hij eenige goederen aan die Kerk, het welk door Bisfchop JAN bevestigd werd, die hem Bannerheer en Bloedverwant, *Baro et consanguineus noster*, noemt. Ook in 1360 zegelde hij met MARGRIET, *Vrouw van Heemskerk*.

In 1362 gaf hij den eigendom van eenige goederen te Benskoop, die BERTOUT *Nachtegaal* en zijn zoon GYSBERT ter leen gehad hadden, aan het Domkapittel; hij gebruikte een Ridderlijk zegel bij het bezegelen van dien brief, het eenigste dat wij van hem gevonden hebben. Kort daarna pachtte hij een huis te Utrecht van 't Kapittel van S. Jan, en hij werd in den brief oom genoemd van ZWEDER, *Borchgraaf van Montfoort*, en van Heer GYSBRECHT *van Ysfelstein*, Ridder, die met hem zegelden. Dit is de laatste maal dat men hem gemeld vindt, en hij is kort daarna gestorven, dewijl zijn schoonzoon en dochter in 1363 als Heer en Vrouw van Ysfelstein in brieven voorkomen. Hij moet den ouderdom van over de zeventig jaren bereikt hebben, indien men overweegt dat hij in 1308 reeds getrouwd was, en in 1310 de Ridderlijke waardigheid ontvangen had.

§. 13.

Bij zijne vrouw MARIA, bastaard-dochter van GUY van Henegouwen, Bisfchop van Utrecht, liet hij waarschijnlijk twee dochters na, GUYOTTE en CATHARINA. De laatste wordt ook zijne zuster gesteld, als boven gezegd is; zij was Vrouw van Mierlo, en trouwde met DANIEL, *Heer van Goor*. Wij vermoeden dat zij hier moet geplaatst worden. GUYOTTE trouwde met Heer JAN, *Heer van Egmond*, en ingevolge de verdragen en de Grafelijke vergunningen, erfde zij de Heerschap van Ysfelstein en alle ouderlijke goederen. Zij is in 1330 getrouwd, en in 1331 werd zij door haren man in vele goederen getogt. Na haar vaders dood ontving zij in 1363 de tienden van Opburen, Eyteren en Maarne in pacht van 't Kapittel van S. Marie, maar het duurde tot 1366 eer zij en haar gemaal door den Graaf van Holland met de goederen van Ysfelstein beleend werden. De Heer van Egmond stierf den 27. December 1369, en men weet niet hoe lang zij daarna nog geleefd hebbe. Zeker was zij in 1377 overleden, dewijl haar zoon, de Heer van Egmond, toen ook Heer van Ysfelstein genoemd wordt,

De Heerschap van Ysfelstein is lang in het huis van Egmond gebleven.

Bij de deeling tusfchen ARNOUD, *Hertog van Gelre*, en zijn' broeder WILLEM, is het, nevens

alle de goederen van Egmond, aan den laatsten gekomen. Eene zijner nakomelingen, ANNA van *Egmond*, Gravin van Buren en Leerdam en Vrouw van Ysfelstein, trouwde in 1551 met WILLEM, *Graaf van Nassau*, Prins van Orange, en bragt hem alle hare goederen. De Prinzen van Orange hebben dezelve erfelijk bezeten, tot dat na doode van Koning WILLEM, bij deeling met den Koning van Pruissen, de Prinzen van Nassau-Dietz, volgens erfrecht, daarvan eigenaars zijn geworden. Ysfelstein is de rechtmatige bezitting van dat doorluchtig huis gebleven tot dat . . . . Hier verkiezen wij de veder neder te leggen, en alleen eenige algemeene aanmerkingen over Ysfelstein te maken.

Uit het hier voren gezegde is gebleken, dat eigenlijk dit land uit verscheidene gedeelten is te zamengesteld, waaruit een Heerschap gevormd is. Het hoog gericht was een leen der Heeren van Kuik, die hetzelfde van het Sticht hielden. Andere gerichten waren Stichtsche leenen, andere behoorden onder de manschap van Amstel. Sommige goederen hadden de Heeren van Ysfelstein van de Kapittelen van den Dom en S. Marie in pacht ontvangen. Laatste-lijk werd alles aan Holland leenroerig, die door overmagt en verdragen aan die Leenheerschap is gekomen. Echter bleef dit land onafhankelijk op zich zelven, en de Heer genoot de eigenlijke Territoriale Hoogheid, hoewel Holland meer dan eens getracht heeft, hem in de Provintiale lasten te doen dra-

dragen, het welk mislukte. Alleen, volgens een overeenkomst van den 5. October 1585 met den Raad van Staten gesloten, bragt Ysfelstein drie duizend gulden 's jaars, bij vorm van afkoop, aan de kas der Unie. Over den staat dezer Heerlijkheid kan men nazien het gene wij elders van Buren, Cuilenburg en Vianen gezegd hebben, en zulks op Ysfelstein toepassen (36).

§. 14.

Hoewel ARNOUD, *Heer van Ysfelstein*, zonder zoons, dan alleen een bastaard, DIRK, die in 1361 Kapellaan in den Haag was, overleden is, moet men echter het geslacht van Ysfelstein niet als uitgestorven beschouwen, dewijl hij nog twee broeders had die getrouwd zijn en kinderen nagelaten hebben. Zie §. 8. OTTO van Ysfelstein werd met zijn vader en zijne broeders in 1304 en 1318 gemeld; Heer GYSBRECHTS zoon genoemd, werd hij door den Graaf van Holland den 31. December 1315 met het huis te Ysfelstein en andere goederen verleid, na zijns vaders dood, en indien zijn broeder, Heer ARNOLD, zonder wettige kinderen mogt komen te overlijden. Voor deze gunst beloofde hij den Graaf tegen een ieder te zullen dienen, of hem het huis weder te geven. Dewijl hij nog geen zegel had, hebben de Bisschop van Utrecht en

(36) *Onze Oordeelk. Inleid. T. III. p. 239.*

en zijn vader voor hem gezegeld (37). In 1323 zegelde hij met zijn' zwager HENDRIK *van Montfoort*. In 1330 werd hij met goederen te Heykoop, te Juthpaas en te Maarfen door den Graaf van Holland beleend. In 1333 was hij getuige van den Bifchop bij het verleenen der ftads rechten aan Grafhorst.

Kort daarna moet hij de Ridderlijke waardigheid erlangd hebben, want Heer en Ridder betiteld, werd hij 1337 door Holland met landerijen te Benskoop verleid. Hij verklaarde in 1341 dat hij met zijne kinderen GYSBRECHT, BAARTE, AGNES en KERSTINE, die hij had bij Vrouw BAARTE, zijn wijf, voor het gericht van zijn Heer Vader te Benskoop enz. Hij bezegelde dien brief, en zijn vader Heer GYSBRECHT, *Heer van Ysfelstein*, zegelde met hem (38). Hij zelf zegelde met zijn' broeder Heer ARNOLD, en gebruikte het volle wapen, zonder *brisure*.

Zijne eerste vrouw overleden zijnde was hij met de Erfdochter van Beverweerd hertrouwd, en toen beloofde hij in 1345 aan den Bifchop, hem wegens fchuldbrieven van Bifchop JAN *van Diest* niet te zullen manen, en hem uit het huis Beverweerd, dat zijn wijf van MACHTELD, *Vrouw van Beverweerd*, van 't Sticht ter leen hield, te zullen dienen.

(37) MIERIS II. 163.

(38) MATTH. de J. Gl. p. 431.

nen (39). De Hertog van Gelre verklaarde in 1346 hem, ingevolge het verdrag met 't Sticht, twee duizend ponden schuldig te zijn. In 1347 was hij borge van zijn' broeder ARNOLD. Hij werd door den Bisschop in 1351 genoodzaakt hem Beverweerd tot een open huis te maken, en zelfs het volgende jaar nam de Bisschop het zelve in, en vestigde aldaar zijn verblijf. OTTO stierf kort daarna, want zijne vrouw was in 1354 hertrouwd.

§. 15.

Wij hebben reeds gezegd, dat hij tweemaal is getrouwd geweest. Zijne eerste vrouw was BAARTE *Grauwert* PIETERS dochter, weduwe van GYSBRECHT, *Heer van Ruwiel*, bij dewelke hij de vier bovengenoemde kinderen verwekte, GYSBRECHT, die volgt, BAARTE getrouwd met Heer JAN *van Egmond*, Ridder, door wien zij in 1360 getogtigd is. AGNES, geestelijk in S. Servaas te Utrecht, en KERSTINE, vrouw van Heer WILLEM *van Tuyll*, Ridder. Zij ontving afgoeding en medegave van haar' broeder in 1361, en toen werd zij met goederen te Benskoop beleend. Zij, weduwe zijnde, genoemd dochter van Heer OTTO *van Ysselstein*, en weduwe van Heer WILLEM *van Tuyll*, droeg op alle de goederen haar van haren broeder GYSBRECHT aanbestorven, aan den zoon van hare

ZUS.

(39) MIERIS II. 698.

ZUSTER BERTA, Heer ALBRECHT *van Egmond*. Zij leefde nog in 1407, maar stierf kinderloos.

De tweede vrouw van OTTO was MACHTELD *van Zuilen*, Vrouw van Beverweerd, die in 1354 met Heer ZWEDER *van Vianen*, Ridder, hertrouwde. Dewijl hare kinderen, uit dat huwelijk verwekt, Beverweerd erfdien, heeft zij zeker geene kinderen bij Heer OTTO ter wereld gebragt.

§. 16.

GYSBRECHT *van Tsfelstein*, Heer OTTO's zoon, was nog zeer jong toen hij door zijnen vader in een brief van 1341 genoemd werd. In 1359 is hij met goed te Benskoop beleend; en de eerste der Knapen staande, zegelde hij in 1360 met Bisschop JAN, en gebruikte toen en vervolgens het volle wapen zonder *brisure*. In 1361 deed hij afgoeding met zijne zuster, Vrouw van Heer WILLEM *van Tuyll*. Heer OTTO's zoon genoemd, was hij leengetuige van den Bisschop in 1363. Hij erfde het Huis Ruwiel van zijnen halven broeder, Heer GYSBRECHT *van Ruwiel*, en werd in 1371 door Holland daarmede verleid, ook wordt hij broeder genoemd van GEERTRUID *van Ruwiel*, die geestelijk was. In 1384 zegelde hij met ELIAS *van Woudenberg*, en komt nog voor in brieven van 1385. In 1397 was hij overleden, want toen rees een verschil tuschen den Heer van Egmond en Heer HERBEREN *van Tsfelstein*, Ridder, over
de

de Momboirschap van zijnen minderjarigen zoon GYSBRECHT. Men weet niet wie zijne vrouw is geweest.

Uit de bovengemelde opdracht van de weduwe van Tuyll, der goederen die zij van haren broeder GYSBRECHT geërfd had, in 1399 gedaan, zou men kunnen besluiten, dat de jonge GYSBRECHT toen ook reeds overleden was; men vindt echter in het Friesch Charterboek dat GYSBRECHT *van Ysselstein* GYSBRECHTS zoon tegen de Friezen moest dienen, en in de Hollandsche Leenregisters, dat hij in 1410 met goederen te Hermelen beleend werd. Hoe het zij, hij stierf zeker jong en kinderloos.

§. 17.

Nu keeren wij te rug tot den jongsten broeder van Heer ARNOLD, te weten tot Heer HERBEREN *van Ysselstein*, Ridder. Hoewel in den brief van 1304 geen gewag van hem geschied, wordt hij evenwel met zijnen vader in 1318 en 1330 genoemd. Men weet alleen van hem, dat hij Heer van den Bosche, een goed bij Uitermeer en Muiden gelegen, was; 't welk men vermeent hem ten huwelijk te zijn aangekomen. Zijne vrouw was ELISABETH genoemd, maar haar geslacht wordt verscheidenlijk opgegeven: Bosche, Heukelom en Beesde. Hij was Ridder, en wij hebben reeds hier boven aangeetekend, dat hij in een gevecht door JOHAN *van den*

den Zande gedood is, en dat tot zoening daarvan eene Vicarij in de Kerk van Ysfelstein gesticht werd, waarvan de begeving aan zijnen Zoon GYSBRECHT zou toebehooren.

Behalve deze zoon, zijn nog drie dochters van hem bekend, BERTA, getrouwd met HERMAN *van Lockhorst*; AGNES, vrouw van Heer DIRK *van Houweninghe*, Ridder, en MECHTILD, geestelijk van Mariendaal te Utrecht. Zij wordt in het Doodboek genoemd MECHTILD *van den Bosche*, zuster van Heer GYSBRECHT *van Ysfelstein*, en dochter van HERBEREN.

§. 18.

Heer GYSBRECHT *van Ysfelstein*, Heer van den Bosche, Ridder, wordt veeltijds enkel *van den Bosche* genoemd. In 1355 hield hij de zijde van zijnen oom Heer ARNOLD tegen den Bisfchop, en veroverde de sterke toren van Oudengein, dien hij ten gronde toe liet omverwerpen. In 1358 was hij Baljuw van Amstelland en Waterland, en hij vergunde in 1360 eene waterleiding aan die van Amstelland. In 1362 zegelde hij met zijn' oom Heer ARNOLD, *Heer van Ysfelstein*, en hij was borge van den Heer van Egmond in 1363. Hij werd in 1383 en 1389 met de sluizen aan den Uitermeer en met goederen te Maarfen verleid. In 1397 was hij overleden, want toen ontving zijn zoon de beleening. Zijne vrouw was JOHANNA, dochter van Heer

GER

GERRIT *van Heemstede*. Zij had in 1363 van haren vader een rente te Hazaerswoude bekomen, waarmede zij beleend werd, en genoemd de vrouw van Heer GYSBRECHT *van den Bosche*. Dat GYSBRECHT *van Tsfelstein* en GYSBRECHT *van den Bosche* dezelfde persoon is, blijkt daaruit, dat HERBEREN, JAN en WALRAVEN *van Tsfelstein*, dan eens zoons van Heer GYSBRECHT *van den Bosche*, als in 1393, en dan eens zoons van Heer GYSBRECHT *van Tsfelstein*, als bij de beleeningen van 1397, genoemd worden.

Behalve deze drie voornoemde zoons, die met zekerheid bekend zijn, wordt door sommigen daar nog bijgevoegd GERRIT *van Tsfelstein*, wiens dochter ALEYD in Gelderland met CHRISTIAAN *van Voorst* getrouwd is. Ook waren 'er twee dochters, HENRICA, met Heer PHILIP *van Spangen* getrouwd, die in 1424 stierf, en MECHTILD, Abdisse van S. Servaas te Utrecht, van wien men brieven van 1400 en 1406 bezit; zij stierf in 1409.

§. 19.

Deze gezamenlijke broeders, HERBEREN, JAN en WALRAVEN, bekwamen in 1389 remisfie van Hertog ALBRECHT, wegens den dood van TIEDMAN *Ghiesen zoon*; en in 1393 ontvingen zij geleide van denzelven, en werden genoemd, kinderen van Heer GYSBRECHT *van den Bosche*. Wij
zul-

zullen HERBEREN in 't vervolg nader behandel-
len, en hier alleen de twee jongsten, JAN en WAL-
RAVEN.

JAN was geen Ridder, hij gaf in 1400 goed aan
zijn' zwager DIRK *Tsbrants van Alkemade*. Ne-
vens zijn' broeder Heer HERBEREN moest hij met
twee mannen in 1405 Holland tegen den Heer van
Arkel dienen. Insgelijks in 1407 met twee mannen
voor Woudrichem verschijnen. In 1411 kocht hij
een schors in Zeeland, en in 1412 van JAN *van*
Beyeren, Heer van Voorn, het Ambacht van Bom-
menede. Met HELMICH *van Doornick* verkreeg
hij in 1412 een schors, genoemd Nattirs, van den
Graaf. Hij was Raad van Holland in 1421, en in
1422 was hij borge van Heer JAN *van Arkel*, met
wien hij zegelde. Bij zijne vrouw SOPHIA, doch-
ter van KERSTAND *van Alkemade* liet hij eenen
zoon na, die in 1416 Schout van Ysfelstein ge-
worden is, en na zijns vaders dood met Bomme-
nede in 1433 beleend werd. Hij stierf kinderloos
in 1436.

Heer WALRAVEN *van Ysfelstein*, Ridder, was
de jongste broeder. Bevelhebber te Staveren zijnde
kocht hij een huis te Haarlem in 1407. Hij werd
Schout van Hoorn in 1408. Hij was kinderloos
overleden in 1412, en in 1414 bekwam zijne we-
duwe, ELISABETH *van Woestwijk*, een bewijs
van Hertog WILLEM. Echter hij liet drie bastard-
kinders na, WILLEM, JAKOB en JOHANNA,
aan

aan wien hunne ooms, HERBEREN en JAN, oorlof van den Hertog in 1412 ontvingen, zoo veel van hun vaders goed te geven als zij mogten goedvinden.

§. 20.

Heer HERBEREN *van Ysselstein*, Ridder, Heer van den Bosche, was de oudste zoon. In 1397 werd hij, als zijn vader Heer GYSBRECHT *van Ysselstein*, door Hertog ALBRECHT beleend, en kort daarop ontving hij geleide van denzelven. In 1398 werd hij opöntboden om met tien mannen tegen de Friezen te dienen. Na zijne moeders dood in 1400 ontving hij de beleening van de voornoemde rente te Hazaerswoude, het welk in 1405 hernieuwd werd. Nevens zijn' broeder JAN, moest hij in 1405, met zes mannen tegen den Heer van Arkel, in het beleg van Hagenstein verschijnen; insgelijks met vier mannen voor Woudrichem in 1407. Hij werd in 1405 met goed te Heemstede verleid, dat hij in 1410 vrijdde. In 1409 beloofde hij aan den Hertog geld voor de Klerken in den Haag te zullen leveren. Hij werd in 1411 tot Baljuw van Medenblik aangesteld. Hij, met de weduwe van zijn' broeder, Heer WALRAVEN, ontvingen in 1414 een bewijs van Hertog WILLEM. Hij, met vele andere Edelen, beloofde in 1416 Vrouw JACOBA *van Beyeren*, na haar vaders dood als Gravinne van Holland te zullen erkennen. Hij was in 1419 op een dagvaart te Woudrichem.

drichem, en, Heer van Uitermeer zijnde, verzette hij zich tegen den Hertog van Bourgondien, waarom zijne goederen in 1426 werden verbeurd verklaard. Hij was in 1432 overleden.

Bij zijne vrouw, die eene dochter was van Heer FLORIS, *Heer van Haemstede*, liet hij verscheidene kinderen na. GYSBRECHT, AREND en VRANK, die na elkanderen volgen zullen. JOHANNA, getrouwd met AMELIS, *Heer van Mynden*; zij werd door haren broeder GYSBRECHT in 1434 met eene rente beleend. AGNES, vrouw van GYSBERT *van Vianen*, Heer van Ryfenburg; en CORNELIA, Geestelijk te Leeuwenhorst.

§. 21.

GYSBRECHT was de oudste zoon; hij nam in 1415 eenige tienden in pacht van 't Kapittel van S. Marie, en na zijn vaders dood, werd hij met Bosfche, met goed te Maarsfen en met de rente te Hazaerswoude in 1432 verleid, welke laatste bezitting hij aan zijne zuster JOHANNA in 1434 opdroeg. Hij werd weder in 1439 beleend. Wij weten niet wanneer hij gestorven is. Hij was met ADRIANA, dochter van Heer GYSBRECHT *van Zwieten*, getrouwd. Na zijnen dood kwamen Bosfche en zijne overige goederen aan zijn' zoon ANTON, die, kinderloos overleden zijnde, tot erfgenaam zijne zuster MARGRIET had, waardoor Bosfche en

U-

Uitermeer aan haren man, Heer AREND van Dui-
venvoorde, Ridder, gekomen zijn.

§. 22.

AREND, de tweede zoon, was in 1459, 1460, 1462, 1465 Raad en Maarschalk van Bisfchop DAVID van Bourgondien; bij zijne vrouw, uit het geslacht van Zuilen, die hem Werdenstein ten huwelijk bragt, liet hij een' zoon CORNELIS na, die als Leengetuige van den Bisfchop in 1510 voorkomt, en Weerdenstein in 1516 aan ROELOF Grauwers verkocht. Zijne Quartieren worden dusdanig gesteld:

Ysfelstein.

Zuylen.

Haemstede.

Bouckhout.

Heemstede.

Valkendael.

Borfelen.

Pallaes.

Zijne vrouw was MARGRIET, dochter van DIRK Oem van Wyngaarden, en zijne kinderen waren 1. ARENT, die in 1526 geboren, in 1602 te Utrecht, de laatste mansfam van dit aanzienlijk geslacht, overleden is. Hij liet geene kinderen na bij zijne vrouw MARIA, dochter van HUBERT van Vliet, Heer tot Bergambacht en Hoenkoop. Zij stierf in 1607. 2. ADRIANA, getrouwd met JAN Bolle. 3. ALEID, getrouwd met PAULUS van Eisteren.

§. 23.

VRANK was de jongste zoon; hij bekleedde eene plaats in de Schepensbank van Utrecht in 1455, en hij was in 1472 dood. Zijne vrouw is geweest ALEJD, dochter van HUBERT *van Sondenbalch*, die als weduwe in de huwelijksche voorwaarden van hare dochter HADEWIG, wanneer die in 1472 met ADRIAAN *Freys van Cuyne* trouwde, gemeld wordt. Hun zoon HERBEREN *van Tsfelstein*, was Leengetuige in 1481 zoo wel van den Bisschop als van Heer JACOB *van Zuilen van Nyeveld*, Ridder. Hij was ook Momboir en Hulder van zijn' neef Heer GERRIT *Sondenbalch*, Kanonnik te Utrecht in 1486. Wij hebben niet kunnen vernemen of hij getrouwd zij geweest, maar wij twijfelen zeer daaraan.

§. 24.

Dit zijn alle de personen van het geslacht van Ysfelstein, die wij in orde hebben kunnen rangschikken; sommige anderen zijn ons bij name alleen bekend, als: HENDRIK *van Tsfelstein* HENDRIKS zoon, die in 1419 geleide van Hertog JAN *van Beyeren* ontving; ALBERT *van Tsfelstein*, die uit wederwraak in 1420 te Utrecht onthoofd werd, dewijl het zelfde lot aan eenige Utrechtsche Knapen te Leyden te beurt was gevallen; Heer YSBRANT *van Tsfelstein*, in 1422 Vicaris te Ryswyk. Waarschijn-

schijnlijk zijn zij niet uit den echten stam gesproten.

Voor al moet men zich hoeden, dit huis van Ysfelstein, uit de Heeren van Amstel gesproten, met een ander geslacht, dat ook den naam van Ysfelstein voert, te vermengen. Dit laatste had zijn' oorsprong uit bastaardije van de Graven van Egmond, Heeren van Ysfelstein; tot het zelve gehoorde CHRISTOFFEL van Ysfelstein, Overste in Staten dienst, en een der verbondene Edelen (40), zoo als ook verscheidene zijner nakomelingen.

(40) TE WATER *Hist. van 't Ver. der Ed. T. III. p. 400. Tom. IV. p. 459.*

HEEREN VAN MYNDEN

kenlijk zijn zij niet uit den echten stam gespro-

ten.

Vooral moet men zich hoeden, dit huis van Ya-
 lstein, uit de Herten van Amstel gesproten, met
 een ander geslacht, dat ook den naam van Yselstein
 voert, te vermenigen. Dit laatste had zijn oors-
 prong uit bastaardij van de Gerven van Lijndonk,
 Herten van Yselstein; tot het zeive geslachte
 christotker van Yselstein, Overste in Staten
 dienst, en een der verbondene Edelen (40), zoo
 als ook vercheidene zijner nakomelingen.

(40) TE WATER HUIS VAN YSELSTEIN. Ed. A. III.
 4. 400. T. III. IV. p. 440.

HISTORIE
DER
HEEREN VAN MYNDEN.

HISTORIE

DE

HEEREN VAN MYNDEN.

HISTORIE

D E R

HEEREN VAN MYNDEN.

---

§. I.

Leveren de opvolging en de geschiedenissen der Heeren van Amstel en Ysfelstein eenige belangrijke trekken, niet alleen voor den onvermoeiden Oudheidkenner, maar ook voor den weetgierigen Lezer, die daarin daadzaken, de algemeene Historie van 't land en van 't staatsgestel betreffende, ontwikkeld vindt die men elders vruchteloos zou zoeken; kan men het zelfde van de geslachtlijsten der Heeren van Mynden niet zeggen, die niet verder de aandacht des Geschiedschrijvers verdienen, dan dat die Edele uit het geslacht van Amstel gesproten zijn, en onder 's Lands Ridders en Knapen gerekend werden: derhalve neemt ons werk thans een lager aanzien, en wij moeten ons met de rol van *Genealogist* vergenoegen. Nogtans is het zeker, dat iedere tichel hare plaats in een gebouw verdient al is zij geen hoeksteen. De edele geslachten behooren tot de bijzondere Historie van een land, en het huis van Am-

stel behandelende, was het ons onmogelijk, van den daaruit gesproten tak van Mynden te zwijgen.

Hier te voren bij de Heeren van Amstel, hebben wij aangetoond, dat Heer EGIDIUS *van Amstel*, een broeder was van GYSBRECHT den II. en van EGBERT; dat hij, Heer van Mynden zijnde, den naam daarvan had aangenomen, als uit een brief van 1235 blijkbaar is (1), en dat vier zijner zonen bekend zijn; Heer EGIDIUS, Heer GYSBRECHT,
WIL-

(1) *De Bijlagen No. 2. achter Amstel.* Dit stuk, getrokken uit het *Liber Pilosus* in de *Archiven van 't Kapittel van S. Marie*, brengt ons eenigzins in verlegenheid, of Heer GYSBRECHT *van Amstel de jonge*, Ridder, een zoon van Heer EGIDIUS *van Mynden den ouden*, en een broeder van EGIDIUS *den jongen* zij geweest: dat is, of 'er twee, dan maar een EGIDIUS aanwezig was. De brief zegt duidelijk *D. Egidius de Minden*, *D. Giselbertus junior de Amstel Milites FILII predicti D. Egidii de Minden*; zou 'er in plaats van FILII in den oorspronkelijken brief ook FILIUS gestaan hebben? want het *Liber Pilosus* is alleen eene verzameling van oude copijen, en een fout kan in het afschrijven begaan zijn: de bijvoeging van het woord PREDICTI, dat op Heer EGIDIUS ziet, schijnt zulks aan te toonen. In dat geval leefde de oude EGIDIUS nog, en de jonge EGIDIUS behoort uitgestreken te worden, als nimmer geleefd hebbende. Hoe zeer wij de oorspronkelijke Charters in dat Archief doorloopen hebben, is deze brief ons niet in handen gekomen.

WILLEM en GOOSWYN, Proost van S. Jan, in 1249 tot Bisschop van Utrecht verkoren. Door- gaans wordt WILLEM door de Historieschrijvers tot stamvader van het geslacht van Mynden aange- nomen, en dat AMELIS *van Mynden* zijn zoon is geweest. Wij betuigen geen reden gevonden te heb- ben, dit gevoelen tegen te spreken, echter bij ge- brek aan bewijzen kunnen wij het niet als ontwijfel- baar aannemen, dewijl het even mogelijk is, dat AMELIS uit EGIDIUS den zoon, of uit GYS- BRECHT, dan wel uit WILLEM gesproten zij. Van 1235 tot 1285, wordt niemand uit het geslacht van Mynden gemeld; dus kan AMELIS zoo wel kleinzoon als zoon geweest zijn. Buiten twijfel, uit de bezitting en den naam van Mynden, en uit de aanhoudende overlevering, kan men besluiten, dat die Edelen van Heer EGIDIUS *van Mynden*, een broeder van Amstel, afstammen.

Om deze reden vergist zich Commelin zeer (2), als ook vele andere Schrijvers, die dit gevoelen aan- genomen hebben, door te stellen, dat de tak van Mynden, van Heer ARNOUD *van Amstel*, Heer GYSBRECHTS broeder, afstamt; want de naam van Mynden wordt vroeger en gelijktijdig met Heer ARNOUD gevonden, als wij reeds te voren aan- gemerkt hebben, en als wij nu nader zullen be- wijzen.

§. 2.

(2) COMMELIN p. 123, 125.

§. 2.

Uit de gelegenheid is duidelijk af te nemen, dat Mynden eene afdeeling der Heerlijkheid Amstel is; en het is niet onwaarschijnlijk dat dezelve gehoorde onder die goederen, welke de Heeren van Amstel ter leen of in erfpacht van de Abdij van Elten hielden. Heer EGIDIUS zal dezelve bij broeder-deeling ontvangen hebben, en wij vermeenen zeker te zijn, dat Mynden weleer eene bijzondere vrije heerschap, even als Amstel was, hoewel zij tegenwoordig, gelijk de Loosdrechten en Tekoop, maar Ambachtsheerlijkheden zijn. De reden die ons hiertoe beweegt, is, dat de Heeren van Mynden onder de Stichtsche Edelen in 1285 en 1287 gerekend werden; dat zij vrijgeleide in 1299 gaven; dat van hun Rechtsgebied te Tersippe in 1300 gewag wordt gemaakt. Nog in 1326 waren die Heeren in 't bezit van 't hooge Rechtsgebied, want in het verdrag van den Graaf met DIRK *van der Does*, over de voogdij-schap der kinderen van WOUTER *van Mynden*, behield de Graaf aan zich, gedurende de minder-jarigheid, *alle hooge boeten van doetslaghe, van leemte ende desghelike*, terwijl DIRK alleen de lage boeten zou genieten.

Uit den brief van 1317, hier onder nader te behandelen, blijkt, dat WOUTER *van Amstel* door geweld onder de Leenbaarheid van Holland gebragt is; waarschijnlijk had de Graaf zich vroeger van de

Heer.

Heerschap meester gemaakt, en tot voorwendfel gebruikt, dat AMELIS borge der Heeren van Amstel en Mynden was geweest. De bijzonderheid dat Mynden en de Loosdrechten, tot den huidige dag toe, één Baljuwschap uitmaken, waar het hooge Rechtsgebied door den Baljuw, namens de Graaflijkheid aangesteld, geoefend wordt, bevestigt ons vermoeden, dewijl zulks het duidelijk kenmerk draagt van het overschot eener vrije Heerlijkheid, door den Graaf aan zich gebragt. Ook is het aantal van omtrent honderd leenen, die daarvan afhangen, een bewijs van den ouden luister. De plaats waar het huis Mynden gelegen heeft, is nog kenbaar, maar men weet niet wanneer en door wien, het zelve tot een puinhoop is geworden (3).

Het geslacht van Lynden, die deze Ambachts-Heerlijkheden erfde, heeft dezelve naderhand verkocht, en tegenwoordig behooren die aan Mevrouw de weduwe van den Heer Z. H. Alewyn, Schepen en Raad van Amsterdam.

§. 3.

Behalve de boven genoemde personen, is de eerste Heer van Mynden, met wien men de onafgebroken geslachtslijst beginnen kan, AMELIS genoemd, die men doorgaans stelt een zoon van WILLEM van Myn-

(3) *Teg. staat van Holland* VIII. 47. SMIDS *Schatkamer* p. 232.

Mynden geweest te zijn. Tusschen de Utrechtsche Knapen staande, was hij in 1285 borge der Heeren van Amstel, en in 1287 van HERMAN *van Woerden*, en men weet dat hij de goederen van *Mynden* aan de Vecht bezat. In 1299 gaf hij vrijgeleide aan 't Kapittel van S. Marie om hun koorn ongehinderd naar Utrecht te mogen brengen. In een koopbrief van goederen in de Loosdrecht, wordt op 't jaar 1300 gewag gemaakt van het gericht *Terfippe*, hem toebehoorende. *Amelius de Minden famulus in jurisdictione sua Terfippe* (4). Van hem wordt geen woord gerept, ter gelegenheid der zamenzwering tegen Graaf FLORIS, en men weet niet of die moord eenige nadeelige gevolgen voor hem gehad hebbe. Echter hij en zijn zoon schijnen niet diep in 's Graven gunst gestaan te hebben, want de goederen van Heer AMELIS *van Mynden*, genoemd Heer Amelis Nesfe, bij Vredeland gelegen, kwamen na zijn dood niet aan zijn zoon, maar werden door den Graaf in 1319, volgens de Hollandsche Leenregisters, aan HAPPAERT *van Steenkerken* en DIEDEWYN *van Egmond* gegeven. Hieruit, en dat zijn zoon steeds Heer AMELIS zoon genoemd is, mag men besluiten, dat hij de Ridderlijke waardigheid erlangd had.

§. 4.

(4) S. Marie Lib. Pil. p. 127. Arch. van 't Dom Cap. Lade 52.

§. 4.

Drie kinderen zijn van hem bekend, zonder dat men weet bij wie hij die verwekt heeft. 1. WOLTER, die volgt: 2. GYSBRECHT, die, genoemd wordende Heer AMELIS zoon, bij opdracht van ARNOUD *Gysbrechts zoon van den Anxster*, met vier morgen aan den Anxster te Loenen, genoemd de Kyfkamp, in 1331 beleend werd. Hij was in 1355 overleden, want toen ontving zijn zoon AMELIS de beleening van gemelde goederen, die hij in 1385 opdroeg aan TYMEN *Hasaert*, zoon van zijne zuster (5). GYSBRECHT had nog een' anderen zoon, HERMAN, die Kanonnik te Zanten was, alwaar zijne gedachtenis, volgens de Doodboeken, op den 6. November gevierd werd. Wij zijn niet ongenegen te stellen, dat WILLEM *van Amstel*, die in 1396 en 1397 geleide van Hertog ALBRECHT ontving; die met eene hofstede te Woude in 1399 verleid werd; die te Waerder woonde, en in 1400 aan den Hertog beloofde zijne breuken te beteren, wegens het houden van vergaderingen aan zijn huis, een zoon van dezen AMELIS was. Men vindt hem Schepen der stad Utrecht in 1402, 1404, 1406, en AMELIS, zeer waarschijnlijk zijn zoon, wordt in de Regering derzelfde stad in 1412, 1414 en 1417 genoemd. Schepen van Utrecht zijnde en geen Ridder,

(5) *Holl. Leenregis. Tit. Anxster.*

der, dus een ander persoon als Heer AMELIS, zegelde hij met het volle wapen van Amstel en een lambel (6). Het is niet onmogelijk dat het geslacht van PLOOS *van Amstel*, dat uit dat van Mynden sproot, van dezen AMELIS afstamt.

3. Eene dochter van Heer AMELIS was getrouwd met MAURYN *van der Does*, hun zoon, DIRK *van der Does*, was voogd der kinderen van WOUTER *van Mynden*, die zijn oom was, zijnde hij de oudste en naaste afstammeling van Heer AMELIS *van Mynden* (7). Zeker komt het wonder voor, dat daarbij de rechten van GYSBRECHT *van Mynden*, die ook der kinderen oom was, over het hoofd gezien werden: zou dan de gissing ook ongepast kunnen zijn, dat GYSBRECHT een onwettige zoon was? of was hij nog minderjarig?

§. 5.

WOUTER, Heer AMELIS zoon, verklaarde den 17. October 1317 alle zijne goederen van den Graaf van Holland ter leen te houden, belovende denzelven tegen eenen iederen te zullen dienen, en dat wanneer hij een huis mogt bouwen, het zelve den Graaf altoos open zou staan, alles onder ver-

beurte

(6) BURMAN *Jaarb.* p. 1, 42, 63, 110, 149, 200.
Arch. van S. Marie.

(7) MIERIS II.

beurte van alle zijne goederen. Hij stelt daarbij verscheidene borgen, onder anderen Heer GYSBRECHT, *Heer van Tsfelstein*, en zijn oudste ZOON ARNOLD (8). Korte jaren daarna, en wel in 1321, is hij met de Jonkvrouw van der Horst getrouwd, en ontving van den Graaf de verzekering, dat indien zijn huwelijk mogt voortgaan, haar in de goederen te zullen togten (9). Dit huwelijk was niet van langen duur, want den 13 Maart 1326 was hij reeds overleden, dewijl van zijne kinderen, in een verdrag wegens een dijk en de schouw aan de Vecht, gewag geschied. Ook verpachte de Graaf den 15. December 1376 aan DIRK *van der Does*, de voogdij over de kinderen van WOUTER *van Mynden*, om honderd en dertig ponden 's jaars, tot hunne meerderjarigheid toe. DIRK verbond zich, die kinderen behoorlijk te zullen opbrengen, buiten 's Graven onkosten, de goederen wel te zullen beheeren, waarvoor hij de lage boeten zou genieten, terwijl de hoog boeten aan den Graaf kwamen; laatstelijk, de kinderen buiten 's Graven bewilliging niet te zullen uittrouwen (10).

§. 6.

(8) MIERIS II. 189.

(9) *Holl. Leenregisters.*

(10) MIERIS II. 381, 407.

§. 6.

Hoewel van kinderen in 't meervoud gewag geschied, is echter alleen den naam van eenen zoon tot ons gekomen, en wel van *AMELIS van Myn-den*, wiens gericht van Loosdrecht in 1330 gemeld wordt. Zeker nog jong zijnde, trouwde hij in 1338 met *BEATRIX*, wier toenaam onbekend is; volgens de Hollandfche Leenregisters werd zij toen in zeventig ponden 's jaars uit de tienden van Loosdrecht getogt. Zij moet niet lang geleefd hebben, want *WOUTER*, zoon van *AMELIS*, bij zijne tweede vrouw *LUDGART*, dochter van *DANIEL van der Merwede*, verwekt, was in 1363 volwasfen, ten ware men zou willen veronderstellen, dat die Jonkvrouw van der Merwede, *BEATRIX*, en niet *LUDGART* genoemd was. Kort daarna moet hij den Ridderflag ontvangen hebben, want met die waardigheid bekleed, werd hij door den Graaf in 1341 erfelijk met alle leenen die hij bezat, verleid, en in 1347 was hij getuige van Heer *ARNT van Tsfelstein* (11). In 1348 werd hij met goederen te Loosdrecht en in de Nesfe beleend, en dat zelfde jaar ontving hij van Holland, gezamenderhand met *GYSBRECHT van Ruwiel*, de beleening van *Ruwiel*, onder voorwaarde, dat *GYSBRECHT* dat huis voor zijn leven gebruiken zou, maar indien hij

zon-

(11) *MATTH. de Jur. Gl. p. 431.*

zonder kinders kwam te sterven, dat het dan vererven zal aan Heer AMELIS of aan zijne erfgenamen. Hij was op de Hollandsche zijde in den slag tegen den Bisschop van Utrecht bij Emmenes op den 19. Julij, en geraakte in gevangenis, waarvoor hij een groot losgeld betalen moest (12). Deze nederlaag overleefde hij niet lang, want den 3. Maart 1351 was hij overleden, en toen werd de bewaring zijner goederen door den Graaf van Holland aan JOHAN *Ruterborch* toevertrouwd.

§. 7.

Uit deze voorziening kan men gerust besluiten, dat WOLTER, zoon van Heer AMELIS, want andere kinders zijn ons onbekend, toen nog minderjarig was. In wiens handen het slot van Ruwiel zich op dien tijd bevond, wordt niet aangeteekend; maar onder voorwendsel, dat de Borchzaten aldaar, de ingezetenen van 't Sticht beschadigden, werd het zelve door den Maarschalk van den Bisschop in 1352 belegerd, en, na een redelijk lang beleg, ingenomen. Drie jaren daarna, dus in 1355, kocht WOUTER *van Mynden* dat huis van den Bisschop (13), maar hij werd eenigen tijd daarna, uit het zelve gezet, waarover verschil met den Bisschop ontstond, als men uit eene oude Kronijk, hoewel zeer duister, ver-

(12) GOUTHOEVEN p. 383.

(13) *Ibid.* p. 390.

vernemen kan. Voort feyt Wouter van Mynden, dat myn Heer van Utrecht in der tydt, doemen voor Woudenberch lach, om dienst-maende van huysse ende goede van Ruwiel, op Wouter van Mynden ofte op den ghenen die 't van rechte doen soude, des hem daer over niemant te dienen en quam, ende het myn Heer van Utrecht alsoo vervolchde, dat het hem met rechte ane ghewiset werdt, ende mit rechte in dat huys, ende in den goede ende in al zynen toebehoren sat voor syn eyghen goet, ende het Wouter gecocht heeft teghens myn Heer van Utrecht, alse syne brieven houden etc. (14). De zaak schijnt evenwel tot voordeel van WOUTER uitgewezen te zijn, want hij en zijne nakomelingen bezaten niet alleen dat huis, maar hebben zelfs met het wapen daarvan het hunne geëquarteleerd. Nog Knape zijnde zegelde hij in 1363 eenen brief met de Ridderchap van Utrecht; hij stond de laatste in rang, en gebruikte het volle wapen van Amstel (15); maar in 1375 was hij Ridder, en hij nam in pacht de tienden van Broeklede, van 't Kapittel van S. Pieter. Aan dezen brief hangt zijn zegel, geëquarteleerd Amstel en Ruwiel, zijnde dit laatste wapen een balk, *fâce* (16). Heer WOUTER moet eenig misnoegen aan Hertog ALBRECHT gegeven hebben, want in

1377

(14) HEDA p. 253. not. ee.

(15) Arch. van 't Dom Cap. Lade 102.

(16) Arch. van S. Pieter.

1377 werd hij genoodzaakt een verdrag, wegens de begane breuken, met deszelfs Baljuw, Heer JAN *van de Poel*, integraan. In 1381 had hij verschil met Naarden over de grenscheiding van een veer, en het volgende jaar verkocht hij goederen te Ouder Amstel. Hij komt in 1384 voor als Heer van Loosdrecht, toen hij verschil met zijne onderzaten aldaar had, en ook een verdrag van vrede met Heer GYSBRECHT *van Nienrode* sloot. In 1386 was hij met eenige Ridders getuige, als Heer HENDRIK, *Borchgraaf van Montfoort*, eene verklaring deed, wegens het geweld hem aangedaan; en het volgende jaar, zijn maag en bloedverwant genoemd, was hij getuige, toen hij de belofte, waartoe de Bisschop hem gedwongen had, wederriep (17). Hij bezegelde in 1388 met Hertog ALBRECHT de voorrechten aan Amsterdam, en kort daarop beleende hij zijn' zoon met eene rente. In 1398 trok hij met twintig mannen naar Friesland in dienst van Hertog ALBRECHT. Hertog WILLEM magtigde hem in 1406 tot de taxatie der morgentalen te Mynden en Loosdrecht, en die Vorst gaf hem eene schuldbekentenis in 1407; toen diende hij ook denzelven met vier mannen te Woudrichem.

Vervolgens werd hij tot Baljuw van Loosdrecht, Mynden en Tekoop den 28 Meij 1412 aangesteld. Hij had andermaal in 1416 verschil met de stad Naar-

(17) MATTH. *de Jur. Gl. p.* 130.

Naarden, en men vindt hem in 1419 op de dagvaard te Woudrichem. In 1421 ontving hij met zes personen geleide van Hertog JAN *van Beijeren*. Hij is in den ouderdom van meer dan tachtig jaren in 1423 overleden.

§. 8.

Heer WOUTER was getrouwd met JUDITH, dochter van HUBRECHT, *Heer van Cuilenburg*, en van JUTTE *van der Leck*, bij wie hij drie kinderen verwekte, AMELIA, die volgt; MARGRIET, in 1392 getrouwd met JOHAN *van Nyenrode van Persyn*; en JOHAN, die Kanonnik ten Dom was, en die in 1419 zijne Prebende voor de schulden van zijn' vader, Heer WOUTER, verbond: hij leefde nog in 1426. Of Heer NICOLAS *van Mynden*, die in 1408 geleide van Hertog WILLEM ontving, en CATHARINA *van Mynden*, die in 1410 als vrouw van JAKOB *van Lockhorst* voorkomt, hier of elders gehooren, kunnen wij, bij gebrek van narigten, niet beslissen.

§. 9.

AMELIS *van Mynden* werd in 1390 door zijn' vader met eene rente beleend, en het volgende jaar gaf hij de lijftogt van eenige goederen aan zijne vrouw MARGRIET, WILLEMS *dochter van Cronenburg* (18). Hij ontving in 1394 van Hertog ALBRECHT de beleening van het dobbel-
school

(18) *Holl. Leenregister.*

school en quakbord in de Loosdrecht en binnen het ambacht van Mynden, en kort daarop ten vrij eigen, het land dat GEERTRUID, VROUW VAN DIRK *Boterman*, bij vonnis afgewonnen was. Ridder zijnde, moet hij aanzienlijke goederen, behalve die van zijn' vader, bezeten hebben, want voor zijn persoon moest hij ALBRECHT met vijftien mannen in 1398 tegen de Friesen dienen, en vervolgens in 1405 met zes glaven voor Hagenstein verschijnen. Wij hebben reeds gezien dat zijn vader op eenen nog hooger dienst in 't bijzonder geschat werd. In 1403 stelde de Hertog hem aan tot Baljuw van Amsteland en Waterland, en wegens geleende penningen gaf hij hem in 1405 een bewijs op Rhyn- en Delfland; ook magtigde hij hem in 1406 tot het ontvangen van het morgengeld te Mynden. Kort daarop moet hij eenig verschil met Hertog WILLEM gehad hebben, want 1408, 1409 en 1410 bekwam hij geleide door Holland; dit was zeker in 1414 bijgelegd, want toen werden hem voor zekere penningen, die Hertog WILLEM hem schuldig was, de hoge Heerlijkheden van Loosdrecht, Mynden en Tekoop, met haar toebehooren in handen gesteld. Dit is niet tegenstrijdig met het gevoelen dat wij hier boven geuit hebben, om Mynden een oude onmiddellbare Heerschap te veronderstellen; dezelve was, op welke wijze het ook zij, aan de Hollandsche Graven gekomen; zij oefenden daar het hoge Rechtsgebied; maar nu werd Heer AMELIS daarmede beleend, of

ontving die in pandſchap; dus was het een beleende of Onder-heerlijkheid geworden, ſtaande onder de oppermagt van Holland. Men bemerkt hoe groot het onderſcheid tuſſchen beiden is. Het is zeker opmerkelijk dat hij, en niet zijn vader, die toen nog leefde, de hooge Heerlijkheid aan zich bragt; derhalve waren 'er te gelijk twee Heeren van Mynden, een Halsheer, en een dagelijksch Heer.

AMELIS was een der genen, die zich beijverden trouw aan Vrouw JACOB A *van Beyer*en in 1416 te beloven, en uit de verbitterdheid van Hertog JAN *van Beyer*en en van den Hertog van Bourgondien tegen hem, blijkt, dat hij haar partij tot het einde toe ſtandvastig bijgebleven is. Zijne goederen werden in beſlag genomen, en men vindt HENDRIK *van Nyenrode* in 1423 en SPLINTER *van Nyenrode* in 1427 aangeſteld tot bewaarders der goederen en renten van 't huis van Mynden. Hertog PHILIP ging nog verder, want den 9. Januarij 1428, ſchonk hij aan PHILIP *Heynkaert* de Hofſtede van Mynden met allen toebehoor, welke Heer AMELIS als zijn vijand verbeurd had. Echter hij zal begrepen geweest zijn in de kort daarop gevolgde bevrediging met de onvoorzichtige, maar ongelukkige JACOB A, en de vruchten genoten hebben der verklaring door den Hertog den 6. October gegeven (19), waardoor hij wederom in het bezit zij-

(19) MIERIS IV. 937.

zijner goederen zal geraakt zijn. Het is evenwel te denken, dat bij die gelegenheid, het hooge Rechtsgebied hem zal ontnomen zijn, dewijl geen verder gewag daarvan wordt gemaakt. Hij kocht naderhand het Huis Cronenburg van zijn' zwager Heer HENDRIK *van Cronenburg*, en in 1436 was hij overleden, dewijl zijn zoon toen beleend werd.

§. 10.

Zijne vrouw was MARGRIET, dochter van WILLEM *van Cronenburg* en van ELISABETH *van Heemskerk*, met welke hij in 1391 reeds getrouwd was. Twee zonen liet hij na, AMELIS, die volgen zal, en JAN, die in 1423 zich in een gevecht te Hoorn bevond, en die, Heer AMELIS-zoon genoemd wordende, in dat jaar, en nog later in 1428, met tien personen vrijgeleide van den Hertog van Bourgondien ontving. In 1436 werd hij met de helft der goederen, nevens zijn' broeder AMELIS, door Hertog PHILIPS beleend. Men weet dat hij getrouwd was met ALVERADE, dochter van Heer BARTOLOMEUS *van Assendelft* en van IDA *van Zwieten*, en wij vinden aangeteekend, dat uit dit huwelijk kinderen gesproten zijn; deze zijn echter niet tot onze kennis gekomen. Mogelijk zou men onder dezelve kunnen tellen, JOOST *van Mynden*, wiens weduwe, PHILIPPA *Uiteneng*, in 1478 uitvoerster was der uiterste wil van haren oom, CORNELIS *Uiteneng*, Scholaster van S. Pie-

ter; ten ware men hem liever zou willen brengen tot den tak hier boven §. 4. behandeld, en die binnen de stad Utrecht woonachtig was.

§. 11.

De oudste zoon van Heer AMELIS, droeg denzelfden naam van AMELIS, maar hij verwierf niet de Ridderlijke waardigheid. In 1434 droeg hij op eene rente aan zijn' zwager GYSBRECHT van *Tsfelstein*, en dat zelfde jaar werd hij door Hertog PHILIP tot Baljuw van Loosdrecht aangesteld, waaruit men besluiten kan, dat de hooge Heerlijkheid reeds was vernietigd. Evenwel was hij bezitter van vele Heerlijkheden, als van Loosdrecht, Mynden, Ruwel, Engelen en Vlymen. In 1436, werd hij door Holland beleend met de helft van alle de goederen, waarvan zijn broeder JAN de andere helft houdende is; te Mynden, Loenresloot, en bij de Vecht, met de huizen, Heerlijkheden, tienden en alle toebehooren; insgelijks met goederen te Loosdrecht en in de Nesfe. Dat zelfde jaar zegelde hij met de Ridderfchap van Utrecht, en *equarteleerde* als zijn grootvader met Ruwel (20).

Hier voren hebben wij reeds breedvoerig gebruik gemaakt van den brief, waarbij Hertog PHILIP den 7. Meij 1446 aan AMELIS, *Heer van Mynden*,

(20) *Arch. van den Dom.*

den, die hij zijnen Raad noemt, vergunde den naam van Amstel te mogen aannemen, dragen en voeren, doordien hij de naaste daartoe uit dat huis overgebleven is. Uit de beschrijving, die wij van de zegels der Heeren van Mynden gegeven hebben, blijkt dat AMELIS de waarheid zeide, dat zijne voorvaders altijd het wapen van Amstel gedragen hebben, maar wij kunnen zoo ruimschoots de overlevering, wegens de verandering des naams, wegens den moord van Graaf FLORIS, niet aannemen. Niettegenstaande deze vergunning hebben wij niet gevonden, dat hij, noch zijn zoons, den naam van Amstel aanhoudend gedragen hebben. Eerst de zoons van zijn' oudsten zoon ANTON, gaven daaraan bestendigheid, en noemden zich niet anders dan Amstel van Mynden; terwijl de nakomelingen van zijn' jongsten zoon WOUTER, altijd Mynden alleen, zonder bijvoeging van Amstel, geschreven hebben. AMELIS had eenige oneenigheden met JAN van Renesse, waarover Bisschop RUDOLF van Diepholt in 1447 een verdrag sloot. In 1450, 1453 en 1457 was hij leengetuige van den Bisschop. Hij zegelde met GYSBRECHT van Zwieten in 1454, en wordt genoemd *Melis van Amstel, Heer van Mynden en Cronenburg* (21). Alleen den naam van Mynden voerende werd hij in 1456 met

ve-

(21) *Arch. der stad Utrecht, Lade P.*

vele anderen uit de stad Utrecht gebannen, en in 1458 was hij Raad van Bisfchop DAVID (22).

§. 12.

Het sterfjaar van AMELIS hebben wij niet gevonden, maar zijne vrouw was JOHANNA, dochter van Heer HERBEREN *van Ysfelstein van den Bosche* en van N. *van Heemstede*. Zij werden 1439 door haren broeder GYSBRECHT *van Ysfelstein* met eene rente beleend. Verscheidene kinderen zijn uit dit huwelijk gesproten; ANTON, die volgt, en WOUTER, *Heer van Ruwel*, die na de afstammelingen van zijnen broeder §. 22. zal behandeld worden. Behalve deze twee zijn, AMELIS, die jong gestorven is; HERBEREN, Kanonnik ten Dom te Utrecht en in 1488 en 1490 Proost van Westfriesland: hij leefde nog in 1500. Zijne quartieren hebben wij in een handschrift der zestiende eeuw gevonden:

Amstel.	Ysfelstein.
Cronenburg.	Haemstede.
Cuylenburg.	Heemstede.
Heemskerk.	Borselen.
Merwede.	Bosche.
Bokhorst.	Cruiningen.
Leck.	Polanen.
Persyn.	Delfsdyk.

HU-

HUBERT was Duitsch Ordens Ridder te Utrecht; CHRISTOFFEL stond in dienst bij de Vrouw van Gruithuizen en stierf kinderloos. ELISABETH, getrouwd met EGBERT *Haeck van Ruitenborg*. Zij stierf 1506, en hare quartieren worden als bij haren broeder gesteld. MECHTELD en MARGRIET, Nonnen van S. Servaes te Utrecht; nog twee dochters, Nonnen te Wyck bij Duurstede; eene te Soest, en eene te Amsterdam.

§. 13.

De oudste zoon was ANTON, *Heer van Mynden, Loosdrecht en Cronenburg*. Geene andere bijzonderheid van hem is ons bekend, dan dat hij in 1490 Loendersloot van Heer BOUDEWYN van *Zwieten* kocht. Hij was getrouwd met ELISABETH, dochter van JACOB van *Zuilen van Nyveld*, en van OEDA van *Montfoort*, bij dewelke hij verwekte AMELIS, die volgt, JACOB, die na zijns broeders nakomelingen §. 17. volgen zal, Heer WOLTER, Ridder der Duitsche Orde en Landcommandeur der Balye van Utrecht 1526. Hij was tweemaal met zijn' broeder JACOB huwelijksvriend van zijner zusters dochter CATHARINA van *Tsendoorn*, in 1530 en 1536. Hij voerde op zijn zegel in rood was, *la croix Teutonique parti de Amstel en chef et Zuilen en pointe*. ODA, getrouwd met ERNST van *Tsendoorn*, en ELISABETH, in

1520

1520 tot Abdisse van S. Servaas bij Utrecht verkoren, en die in 1549 stierf.

§. 14.

AMELIS, *Heer van Mynden, Cronenburg en Loenen*, hernieuwde zijns vaders koop van Loenrefloot in 1500, en hij verzocht deswegens verbodsbrieven aan de drie Staten van 't Sticht in 1515. De Bisschop daarover aan de Staten schrijvende, noemt hem alleen *Melys van Mynden*. Hij heeft dat goed aan zijn' broeder JACOB afgestaan, die daarvan het volgende jaar in bezit was. De dorpen van Mynden, Loosdrecht en Erckoop, hem toebehoorende, werden in 1504 in bescherming door KAREL, *Hertog van Gelre*, genomen. In 1525 is hij door partijfchap uit de stad Utrecht verdreven, maar kwam kort daarna, bij toedoen van zijn' broeder, te rug. In 1530 en 1531 bevond hij zich in de Ridderfchap van 't Sticht. In 1530 was hij huwelijksvriend van zijne nicht CATHARINA van *Tfendoorn*, toen zij trouwde met JOHAN *Bastaard van Cleve*, Heer van Gronstein, en nog nader in 1535, toen zij hertrouwde met HERBEREN *de Cock van Neerynen*: Hij zegelde toen met het volle wapen van Amstel. Tweemaal is hij getrouwd geweest; eerst met CLEMENTIA, dochter van ADRIAAN van *Mathenesse* en van N. van *Tuyl*; bij wie hij, behalve een' zoon ANTON, die volgt, verwekt heeft OEDA, getrouwd met AREND van *Hon*.

Honnepel van Impel, en CUNEGONDE, *Chanoinesse van Bedbur* in 't land van Cleve: ten tweedemaal trouwde hij met ELBURG, dochter van WESSEL *van den Boetzelaer*, Heer van Asperen, en van JUDITH *Mol*. Hieruit werden geboren CHRISTOFFEL, Kanonnik van S. Pieter te Utrecht, in 1549 gestorven; en JAN, die in 1578 huwelijksvriend was van zijns broeders kleindochter CLEMENTIA, en in 1587 stierf, zonder kinderen bij zijne twee vrouwen MARIA *Taets van Amerongen* en CLARA *Torck* natelaten.

§. 15.

AMELIS moet in 1538 reeds overleden zijn, dewijl zijn zoon ANTON, genoemd *Heer van Cronenburg, Loenen en Loosdrecht*, op dat jaar eerst magenscheidsvriend was van zijne neven *van Tsendoorn*, en kort daarop Huwelijksvriend van ANTONY *van Tsendoorn*. Zijne vrouw was CATHARINA, dochter van STEVEN *van Ruitenborch*, Heer van Cabbauw, en van HADEWICH *van Landscroon*. Zijne kinderen waren ANTON, die volgt, eene dochter, getrouwd met NICOLAS *van Oostrum*, en AMELIS, in 1531 geboren, die in 1574 Raad van Gelderland, en in 1582 Raad in den hoo-gen Raad van Holland bij deszelfs oprigting werd. Naderhand was hij, namens het Gewest van Utrecht, een der gezanten die in 1584 naar Frankrijk afgevaardigd zijn. Hij stierf in 1593. Bij zijne eer-

eerste vrouw, uit Leuven in Brabant geboren, maar wier naam onbekend is, liet hij een' zoon na, ANTON, Kanonnik ten Dom van Utrecht; en bij zijne tweede vrouw, ODILIA, dochter van WILLEM *van Scherpenfeel* en van HAERE *van Zuilen van Nyveld*, een' zoon, AMELIS, in 1597 gestorven, MARIA in 1603 overleden, en HADEWICH, die in 1600 trouwde met RUTGER *van Esen* tot Zwanenburg.

§. 16.

ANTON, *Heer van Cronenburg en Loenen*, nevens zijne zwagers *van Ysendoorn*, maakte in 1562 een verdrag met de stad Elburg over de gruit aldaar. Hij verscheen in 1570 als beschreven lid der Ridderchap van Holland, en hij was in 1578 bij het huwelijk van zijne dochter CLEMENTIA. Hij is getrouwd geweest met ANNA, dochter van JAN *van Ysendoorn* tot Kannenburg, en van MARGRIET *van Rossem*, bij wie hij niets als dochters, uitgenomen een' zoon AMELIS, jong gestorven, naliet. CLEMENTIA, die Cronenburg erfde en eerst trouwde met JOHAN *van Holtzweiler*, Drost van Hattem, en naderhand in 1578 met FRANS *van Lynden van Hemmen*. Zij stierf 1584. ANTONIA, vrouw van STEVEN *van Lynden* tot Sinderen. WILHELMINA, vrouw van FREDERIK *van Zuilen van Nyveld* tot Gerenstein. JOHANNA, vrouw van HENDRIK *van Metternich*, Heer van

van Mullenark. MARGRIET, vrouw van AL-
LARD *van Ysendoorn*, en nog eene dochter, met
OTTO *van de Poll* tot Wamel getrouwd.

§. 17.

Nu keeren wij te rug tot JACOB *van Amstel van Mynden*, op §. 13. als zoon van ANTON en van ELISABETH *van Zuilen van Nyveld* opgegeven. Hij was Heer van Loenresflood, waarmede hij in 1576 verleid werd, na dat hij de beloften aan de drie Staten gedaan had wegens de verbandsbrieven. Hij werd daarbij alleen Mynden genoemd, en Hortensius geeft hem geenen anderen naam. In 1523 was hij Bevelhebber op het flot te Leeuwarden. Als Hofmeester en vertrouwd Raad van HENDRIK *van Beyeren*, Bisschop van Utrecht, werd hij door hem tot de Regering van 't Sticht gemagtigd, en hij had in 1525, en gedurende de drie volgende jaren, het grootste gezag in handen. Een Geschiedschrijver maakt het volgend tafereel van zijn karakter: Hij was begaafd met een doordringend verstand, en scheen tot groote zaken geboren te zijn, had hij van zijne vermogens een deugdelijker gebruik gemaakt. Zijn invloed was groot, zoo wel op 't volk als op den Bisschop; dapper zijnde, begon hij niet ligtvaardig eene handeling, die hem telkens gelukte, dewijl hij snel in raad en ras in de uitvoering was. Zijne welsprekendheid, daar men hem t'eenemale ongeletterd kende, kwam een ieder onbegrijpelijk voor:

voor: hij verstond de kunst het gemoed van 't gemeen te bewegen. Zijn ligchaam was groot en sterk, zijn gezicht donker bruin met groote wenkbrauwen, zijne stem klaar en mannelijk. Zijne vijanden vonden aan hem eenen onverzoenlijken tegenstrever, en hij zou een volmaakt man geweest zijn, had hij niet uit partijzucht zich te ver laten wegslepen (23). Zijne verrichtingen binnen de stad Utrecht en vervolgens, kan men in de Historie geboekt vinden: Hij verliet naderhand het Sticht, en verkreeg de bediening van Ambtman der stad Grave en lande van Kuyk, die hij in 1538 en in volgende jaren bekleedde. Niettemin bevond hij zich nog in 1549 tusfchen de beschreven Edelen van 't Sticht. In 1537 was hij huwelijksvriend van ANTON van *Tsendoorn*.

§. 18.

Zijne vrouw was JOHANNA, dochter van JOHAN, *Heer van Nyenrode*, en van ELISABETH van *Zuylen van de Haer*, weduwe van FREDERIK van *Drakenburg*, die hem twee zonen baarde. JACOB, die in 1531 en 1537 in de Ridderfchap van 't Sticht verfcheen, maar dat zelfde jaar overleed. Zijne vrouw PHILIPPOTTE, dochter van AMELIS *Uiteneng* en van WILHELMA van *Doornik*, kraamde, na haar mans dood, van eenen

zoon,

(23) LAMB. HORTENSIVS p. 26.

zoon, JOOST, die volgt. Zij zelfs bereikte den ouderdom van bijna honderd jaren, en stierf eerst in 1616. De tweede zoon, ANTON, woonde te Montfoort, en was in de Ridderfchap van 't Sticht 1531, 1537. Hij werd in 1549 boven de gewone Ridderfchap beschreven, om Keizer KAREL te verwelkomen. Hij stierf in 1566, Kanonnik ten Dom zijnde.

§. 19.

JOOST *van Amstel* is, als gezegd, na zijns vaders dood in 1537 geboren. Hij erfde Loenresflood, ter Aa en Oudekoop van zijn' grootvader. Hij was Lid der Ridderfchap, en stierf in 1615. Bij zijne VROUW WILHELMINA, dochter van SWEDER *van Voorst* en van JOSINA *van Gendt*, die hem het huis Dorenburg in Overbetuwe ten huwelijk bragt, liet hij na JACOB, die volgt; SWEDER, *Heer tot Dorenburg*, die in 1630 Zegsman was tusfchen de geflachten van Lynden en Stepraed; JOSINA, in 1598 getrouwd met NICOLAS *van Bronckharst*, Heer van de Stad; WILHELMINA, die in 1608 trouwde met GERRIT *de Wael van Vronenstein*, en JOHANNA, VROUW van REINIER *van Voorst* tot Heteren,

§. 20.

Van JACOB weten wij niet anders te zeggen, dan dat hij Heer van Loenresflood was, en dat hij

in 1615 trouwde met MARIA, dochter van GER-
 RIT *van Sparenwoude* en van CUNEGONDE *van*
Wees. Hij liet na 1. JOOST, die volgt. 2. GER-
 RIT, *Heer van Dorenborg en Zuylenburg*, met
 ANNA *van Brakell* getrouwd, bij wie hij twee kinde-
 ren, JACOB en CORNELIA, verwekte. 3. PHI-
 LIPPINA, in 1638 getrouwd met BEREND *van*
Rysenburg. 4. CUNEGONDE, vrouw van ELBERT
van Voorst tot Schoonderbeek, en 5. MARIA, die
 ongetrouwd stierf. Een van deze Heeren van Doren-
 burg, uit het geslacht van Amstel van Mynden,
 heeft aldaar de voornaamste daden van Heer GYS-
 BRECHT *van Amstel*, bijzonderlijk zijne vlugt uit
 Amstelland, meer naar konst dan naar waarheid
 in schiiderij doen afmalen.

§. 21.

JOOST, *Heer van Loenresloot, ter Aa en Oude-*
koop, was getrouwd met ODILIA, dochter van
 JACOB *van Wassenaer tot Warmond* en van JA-
 COBA *van Mathenesse*. Hij stierf in 1651, en
 zijne eenigste dochter, MARIA JOHANNA, terwijl
 de twee andere, JACOB en JOSINA, jong stier-
 ven, bragt alle deze Heerlijkheden aan haren man,
 PIETER REINIER *van Stepradt tot Doddendael*
 en Duistervoorde, wiens nakomelingen dezelve na-
 derhand bij koop vervreemd hebben.

§. 22.

§. 22.

Wij hebben hier voren §. 12. gezegd, dat AMELIS *van Amstel* van Mynden bij JOHANNA *van Ysfelstein* eenen tweeden zoon, WOUTER, nagelaten heeft. Deze was Heer van Ruwiel, en hij en zijne nakomelingen hebben den naam van Mynden, zonder bijvoeging van dien van Amstel, blijven voeren. Hij was getrouwd met eene Jonkvrouw *van Merenborg* te Utrecht, waarbij hij twee zonen naliet, CORNELIS, die volgt, en HERBEREN, die te Utrecht woonde en in de Ridderſchap van 't Sticht in 1537 en 1549 voorkomt. Deze was getrouwd met eene Jonkvrouw uit het geſlacht van *Schroyenstein*, bij wie hij naliet WOUTER, getrouwd met ANTONIA *van Winsen* Gerrits dochter, en die kinderloos in groote armoede te Ysfelstein in 1612 overleden is; PHILIP, ANNA en PETRONELLA, Nonne te Koningsveld, in 1598 geſtorven.

§. 23.

CORNELIS *van Mynden*, Heer van Ruwiel, woonde te Utrecht, en was Lid der Ridderſchap van 't Sticht in 1521 en volgende jaren; hij ſtierf in 1548, nalatende bij zijne vrouw, JOHANNA *van Scherpenſeel*, eenen zoon, WOUTER genoemd, die na zijns vaders dood ook CORNELIS genoemd werd; men beſchreef hem boven de gewone Ridderſchap, om Keizer KAREL in 1549 bin-

nen Utrecht te ontvangen. Hij maakte zijn testament in 1564, waarbij alle zijne kinderen genoemd worden. Zijne vrouw was *JOSINA van Sparenwoude*, die na haar mans dood ook een testament maakte, en in 1600 stierf. Bij de quartieren van 't geslacht van Wael van Vronenstein, wordt zij verkeerd *Heemskerk*, en hare moeder *Baer* gesteld. Hunne kinderen, in het testament van 1564 gemeld, waren *GERRIT*, jong gestorven; *JOHANNA*, die in 1582 met *FREDERIK de Wael van Vronenstein* trouwde; *GERRITJE*, die, in het Klooster van S. Servaas opgevoed, bestemd was om aldaar geestelijk te worden, en nog eene kleine dochter, wier naam niet uitgedrukt staat.

§. 24.

Behalve alle de bovengenoemde personen, die in orde opgegeven zijn, vinden wij nog bij Commelin gewag gemaakt van *MARIA van Amstel van Mynden*, die in 1580 getrouwd was met *JACOB van der Molen*; en van *WILLEM van Amstel van Mynden*, te Utrecht in 1597 overleden, wiens vrouw *WENDELMOET van Lichtenberg* is geweest. Wij weten niet waar die te rangschikken. Of *HENDRIK van Amstel*, die in 1523 een der Hofslieden van *KAREL, Hertog van Gelre*, was, en *WILLEM van Amstel*, in 1542 Magenscheidsvriend van *JURRIEN van Wullen* en van *ANNA van Hoeckelum* weduwe van *HERMAN van Wyhe*.

ke, tot den tak van Mynden, dan wel tot eenen anderen tak van Amstel behoord hebben, is ons onbewust.

Wij moeten nog met een woord spreken van den tak van *Ploos van Amstel*, die, volgens de verklaringen van FREDERIK HENDRIK, *Prins van Orange*, van den 6. Junij 1634 en 30. Januarij 1641, uit het geslacht van Amstel van Mynden afstamt, en dienvolgens tot 'slands adel gerekend is (24). De wijze van deze afstamming is ons nergens voorgekomen, dus wij alleen kunnen melden, dat GERARD *Ploos*, wiens moeder uit het geslacht van Brien en was, getrouwd is met CATHARINA van *Leeuwen*, en vader was van ADRIAAN *Ploos van Amstel*, Heer van Tienhoven en Oudegeyn. Deze werd in 1605 Kanonnik ten Dom, en Prins MAURITZ stelde hem aan in 1610 tot geëligeerde Raad in het eerste Lid van Staat des lands van Utrecht, naderhand werd hij Proost van S. Marie, President van Staat en Ridder van de Fransche Orde van S. Michiel, welk eerteeken hij verkreeg ter gelegenheid van zijne gezantschap naar Parijs in 1621. Langen tijd was hij een der Afgevaardigden ter Vergadering van Hun Hoog Mogende, en in 1618 zat hij tusschen de vier en twintig Rechters, die het vonnis over den Hollandschen Advocaat JAN van Oldenbarneveld velden. Wij gissen dat PIETER *Ploos*, die

(24) COMMELIN p. 133.

die toen ter tijd door de Staten van Utrecht mede naar den Haag gezonden werd, zijn broeder was. Ten zijnen behoeve gaf FREDERIK HENDRIK de bewuste verklaringen, maar te voren hebben wij hem altijd met den enkelen naam van Ploos genoemd gevonden, zelfs bij de Huwelijksche voorwaarden van SUNDER *van Tengnagell* met GEERTUID ERMGARD *van den Boetzelaer* in 1629, die hij mede bezegelde. Hij stierf den 12. Maart 1639. Hij was getrouwd met AGNES *van Bylar*, Hendriks dochter, die hem in 1617 den togt van het Wildforster goed te Garderen op Veluwen gaf. Zij hertrouwde met GERRIT *Feyt* en stierf in 1661. Zijne kinderen waren WILLEM, Raadsheer van 't Hof van Utrecht; GERARD, Houtvester van 't Sticht, die daarvan in 1677 afstand deed, en JOHAN, de derde zoon, die, na zijn moeders dood, in 1662 met Wencum beleend werd, en wiens boedel in 1688 aan de schuldenaren werd overgelaten.

Het doet ons leed van dezen tak den Lezer niets meer te kunnen mededeelen; maar verdere narigten hebben ons ontbroken.

§. 25.

Wij durven geenszins verzekeren de Historie der Huizen van Amstel, van Ysfelstein en van Mynden, in een staat van volmaaktheid hier uittegeven; maar wij vleijen ons, daarop meer licht en orde, uit echte bronnen geschept, dan onze voorgangers verspreid

spread en gebragt te hebben. Bij de latere *genera-
tien* hebben wij meestal de werken van Commelin en
van Simon van Leeuwen, benevens eenige hand-
schriftelijke geslachtregisters, gevolgd; wij zijn bui-
ten staat geweest, die uit bewijzen te bewaarden;
echter hebben wij die meer of min kunnen verbete-
ren en vermeerderen. Het zou ons leed doen,
iemand in iets te verongelijken, en ons stilzwijgen
over sommige zaken, moet alleen als een gevolg
van onze onkunde beschouwd worden. Bij voor-
beeld: Commelin zegt, dat de geslachten van Sasfe,
van Loenen en anderen, door jonger zonen uit het
huis van Amstel gesproten zijn; dewijl ons niets
daarvan bekend is, mogen wij niet meer doen dan
dien Schrijver aan te halen (25). Hebben wij ons
in iets vergist, zulks is ter goeder trouw geschied,
en gaarne zullen wij, door bewijzen overtuigd, ten
allen tijde hulde aan de waarheid doen.

E I N D E.

(25) COMMELIN p. 133.

spied en gebast te hebben. Bij de latere gewone-
 men hebben wij meestal de werken van Gommelin en
 van Simon van Leeuwen, benevens eenige hand-
 schriftelijke geslachtsregisters, gevolgd; wij zijn dus
 ten staat geweest, die nu bewijzen te bewaarden;
 echter hebben wij die meer of min kunnen verbe-
 ten en vermeerderen. Het zou ons leed doen,
 indien in iets te verongelijken, en ons miswijzen
 over sommige zaken, maar alleen als een gevolg
 van onze onkunde beschouwd worden. Bij voor-
 beeld: Gommelin zegt, dat de geslachten van Gasc,
 van Loozen en anderen, door jonger zonen uit het
 huis van Amstel gesproken zijn; dewil ons niets
 daarvan bekend is, mogen wij niet meer doen dan
 een schijver aan te halen (25). Hebben wij ons
 in iets vergist, zult gij het goedertieren gelachen,
 en ganne zullen wij, door bewaard over bly, ten
 allen tijde hulde aan de waarheid doen.

E I N D E.

(25) Gommelin p. 133.

koop, † 1304. men zegt
stein te zijn gesproten.

Herberen, Heer van den Bosche,
†. 1333. Ux. Elifabeth.

1397.
a van

Mechtild, Geestelijk.

Agnes, M. Dirk van
Houweninghe.

12 Kin-
Elifabeth

Henrica, M. Philip van
Spangen.

Mechtild, Abdisfe van .
S. Servaas, † 1409.

MAAR T 32 E 2

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

U. S. District Court, District of Columbia
Filed for record, 1894.

, M. Pieter Soetaert,
Martyns Zoon.

Willem, Ux. . . . .

Catharina.

Isabella.

Adriana, M. Michiel
Vyt.

ina, M.
gidius van
gaerden,
2. Joost
Terode.

Albert, Ux. 1.
Catharina Ry-
maes, Ux. 2.
Catharina van
Gavere.

Jakob.

Isbrant,
Ux. . . . .

Wyna, M. Lau-
rens van Sta-
pele.

arina, M. Willem
n Zwieten tot Her-
n.

Paulus,
Ux. . . . .

Catharina, M.
Adriaan Hert-
zen.

Gysbrecht,
Ux. . . . .

st.

Margriet.

Aleid, M. Adriaan
Vledinx

ob.

10

114

Ordo. von Adel
Bergg.

Quo. begannen mit der Fir-
-, kühnen in Aussehen.

1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325
 2326
 2327
 2328
 2329
 2330
 2331
 2332
 2333
 2334
 2335
 2336
 2337
 2338
 2339
 2340
 2341
 2342
 2343
 2344

.030

1471, Jacob

Győröczki f. orgonaweb.

Clinton, N.Y. March 1864

Hoboken, N.J. . . . .
Gyfford, Robert Jan, Jr. N.J. . . . .

1800

Albrecht, Wilhelm, K. Oberst, 1840

Gysbrecht 1331 † 1355.

Herman, Kanonnik
te Zanten.

N. M. N. Hafaert.

Johan, Ux. Alverada van Asfendelft.
Men zegt dat zij kinderen hadden.

Wouter, Heer van Ru-
wiel, Ux. N. van Me-
renborg.

n Loen,
Johanna

Cornelis, Ux. Johan-
na van Scherpen-
feel.

Herberen, Ux. N. van
Schroijenstein.

eer van
ot, Ux.
iteneng.

Anton, Kanonnik
ten Dom.

Wouter, Heer van
Ruwiel, Ux. Jo-
fina van Spare-
woude.

Wouter † 1612.
Ux. Antonia
van Winsen.

Heer van Loen-
ot, Ux. Wilhel-
van Voorst.

Gerrit
† jong.

Johanna, M. Frede-
rik de Wael van
Vronenstein.

Twee
Dochters.

2.
adewig,
M. Rut-
er van
szen.

Jacob, Heer
van Loenre-
flood, Ux.
Maria van
Sparenwoude.

Sweder.

Josine, M. Nico-
las van Bronck-
horst.

Wilhelmine,
M. Gerrit de
Wael van Vro-
nenstein.

nna

Johanna, M. Rei-
nier van Voorst.

nelia.

TABLE

1875

1. The first of these is the fact that the

Chlorine

Comptroller

Yale

Stellen von New York.

von den Botschaftern

Amoy, 100 van Cronenburg, 100 Ca-

APR 21 1964

1897. VI. 2. 1897.

Philippe, M. J. et al.

N° 1.

1252.

N° 2.

1275.

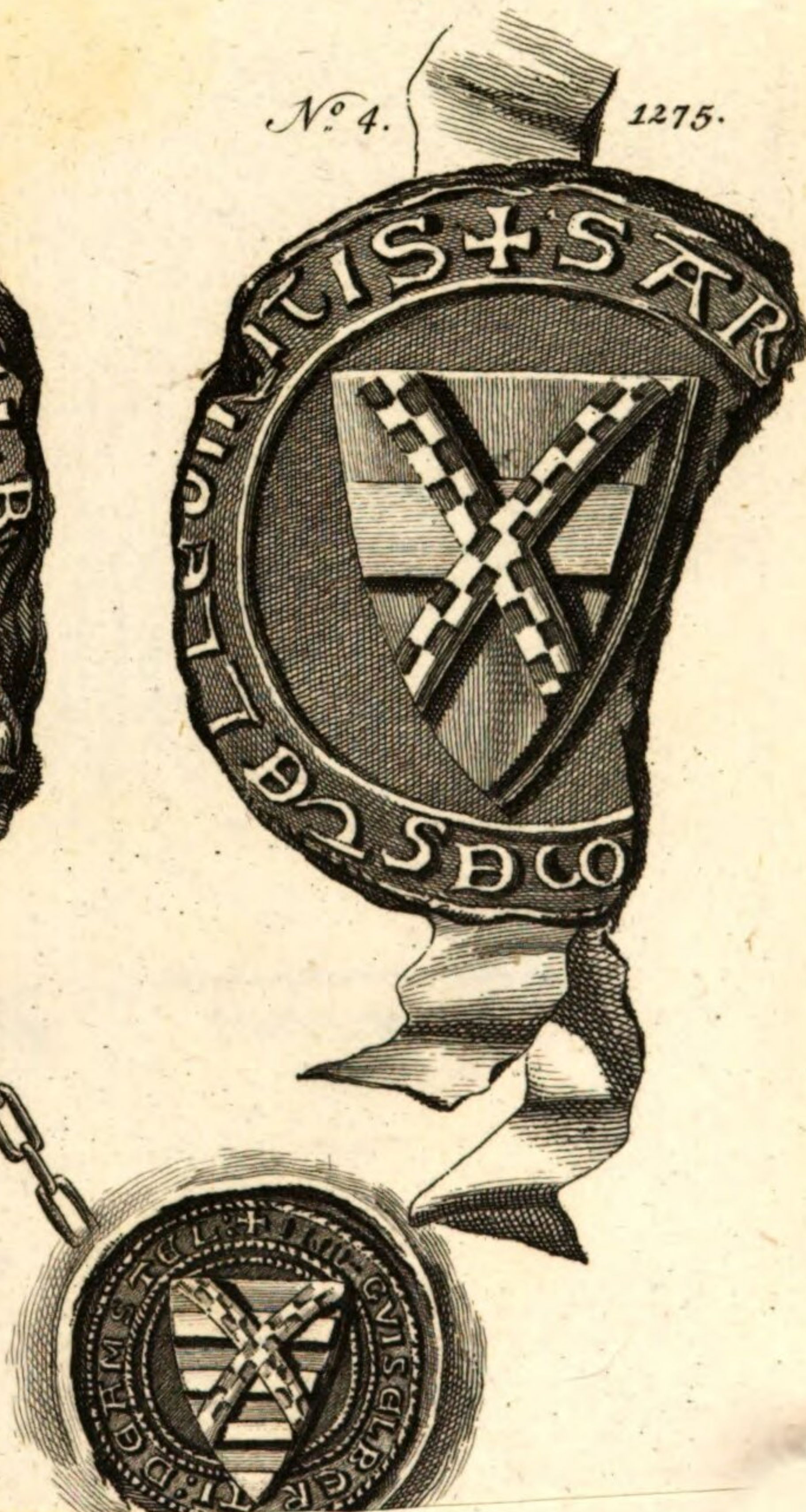
N° 3.

1275.

N° 4.

1275.

M S T E L.

Efridus 1131.

Egidius 1200 — 1227.
Heer van Mynden.

Gysbrecht 1235.

Willem 1235. van
hem stamt af het
geslacht van Myn-
den. *Zie Tab.*
VI. Lit. E.

Gooswyn, Proost
van St. Jan 1275.
verkoren Biscshop
1249.

---

erschijs
st.

Egbert 1394. 1424.

Willem † 1424.

Otto 1428
1438.

Gysbrecht 1427
1437.

TABELLE I

IIUIS EN

Regent 1757 - 1758

Gysbrecht I. 1750 - 1758

Gysbrecht II. 1758 - 1768

Willem 1768 - 1770

Gysbrecht III. 1770 - 1775

Gysbrecht IV. 1775 - 1780
 Arend, heer van Ysselstein, Nic. van St. Jan, Proost
 Tab. W. de C. 1780 - 1785
 Hendrich M. 1785 - 1790
 Hendrich M. 1790 - 1795

Jan 1790 - 1795
 Elmhout, geestelijk

Willem 1795 - 1798
 Ux. Margriet, hnd
 gedoopt

Jan 1798 - 1799
 f. oogen
 Dirk van
 Wsch
 Elmhout, M.
 Arend, M. 1799 - 1800
 hnd, gedoopt 1799
 hnd, M. 1799 - 1800

Afgeen van Wsch, Vrouw van
 Maynard, M. 1. Johan de
 Coen van Ouyten, M. 1. Pe-
 ter van Ouyten, M. 1.
 1799 - 1800
 1799 - 1800

Ludolf, Ux. N. van Hecstere

Margriet, M. 1. Ambrosius van
 Vinnond, M. 1. 1799
 M. 1. 1799

---

ara, M. Hendrik
van Linteloe.

Isabella, M. Arend
van Linteloe.

. Wolter van Morrien
ot Kalbeek.

Ludolf Hendrik Borchard Sylvius tot
Kamferbeek en Walien, Ux. 1. Su-
fanna Johanna Everdina Falck, Ux.
2. Wilhelmina Friderica van Wyhe.

lecaten,

De Heer van de
Wierfe.

De Heer van
Walien.

e Broe.

De Heer van de
Wierfe en zijn
Broeder.

De Heer van
Walien en zijn
Broeder.

TAK VAN AMSTER

Otto van Amstel
Beige op

Otto, begraafden bij de Pro-
testanten te Antwerpen

Gysbrecht, begraafden door
Lut. Herv. Kerk, Antwerpen,
Jacobs Dochter

Otto

Gysbrecht f ongehuwd
Jacob, 1470

Gysbrecht, Ux. Maria van
Hilbert, f. 1470
Gysbrecht

Gysbrecht, begraafden van
Hoboken, Ux. . . . .
Hilbert

Gysbrecht, begraafden van
Hoboken, f. 1470
Hilbert

Gysbrecht, begraafden van
Hilbert, f. 1470

Hilbert, begraafden van
Hilbert, f. 1470

Gysbrecht 1331 † 1355.

Herman, Kanonnik
te Zanten.

N. M. N. Hafaert.

Johan, Ux. Alverada van Asfendelft.
Men zegt dat zij kinderen hadden.

Wouter, Heer van Ru-
wiel, Ux. N. van Me-
renborg.

n Loen,
Johanna

Cornelis, Ux. Johan-
na van Scherpen-
feel.

Herberen, Ux. N. van
Schroijenstein.

Heer van
ot, Ux.
iteneng.

Anton, Kanonnik
ten Dom.

Wouter, Heer van
Ruwiel, Ux. Jo-
fina van Spare-
woude.

Wouter † 1612.
Ux. Antonia
van Winsen.

Heer van Loen-
ot, Ux. Wilhel-
van Voorst.

Gerrit
† jong.

Johanna, M. Frede-
rik de Wael van
Vronenstein.

Twee
Dochters.

2.
adewig,
M. Rut-
er van
sfeen.

Jacob, Heer
van Loenre-
flood, Ux.
Maria van
Sparenwoude.

Sweder.

Josine, M. Nico-
las van Bronck-
horst.

Wilhelmine,
M. Gerrit de
Wael van Vro-
nenstein.

nna

Johanna, M. Rei-
nier van Voorst.

nelia.

N° 1.

1252.

N° 2.

1275.

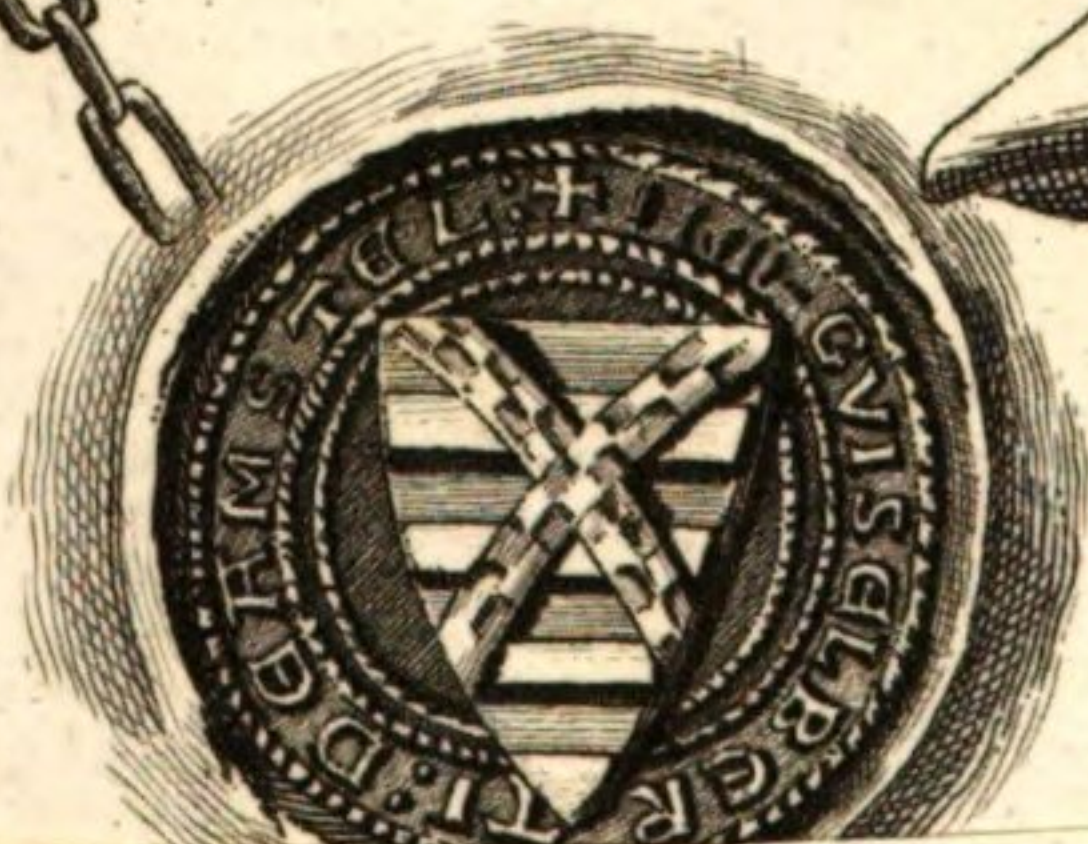
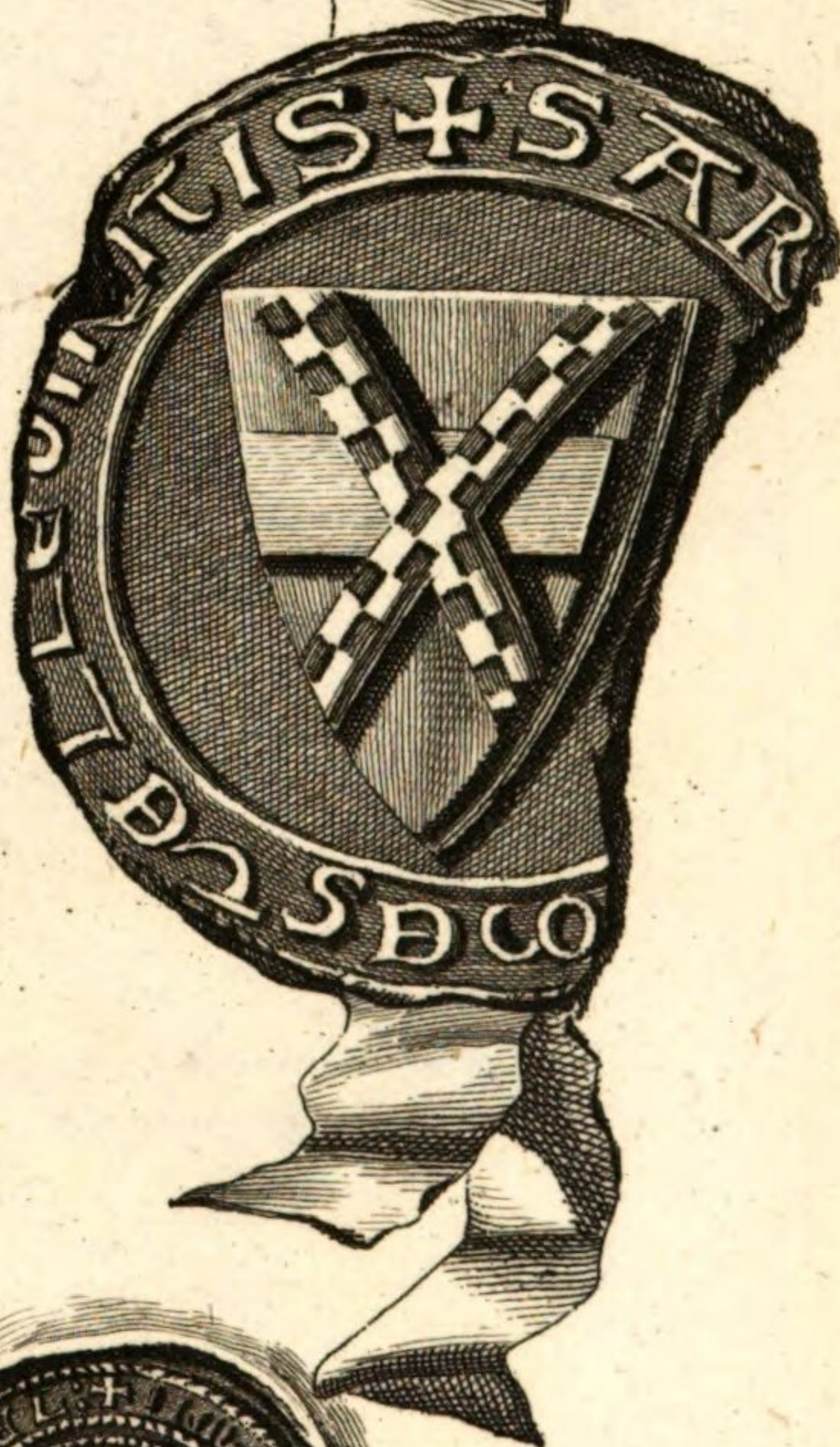
N° 3.

127.5.

N° 4.

1275.

M S T E L.

Efridus 1131.

Egidius 1200 — 1227.
Heer van Mynden.

Gysbrecht 1235.

Willem 1235. van
hem stamt af het
geslacht van Myn-
den. *Zie Tab.*
VI. Lit. E.

Gooswyn, Proost
van St. Jan 1275.
verkoren Bisschop
1249.

erschijs
at.

Egbert 1394. 1424.

Willem † 1424.

Otto 1428
1438.

Gysbrecht 1427
1437.

TABELLE I

II

Gysbrecht I. 1170 - 1178.

Gysbrecht II. 1200 - 1228.

Gysbrecht III. 1230 - 1251.

Willem 1252.

Gysbrecht IV. 1252 - 1299.

Arend, Heer van

Willem, Proost

Bartholomaeus, M. Heer

Yschelien, Nis

van St. Jan

men van Wier

Jab. W. A.M.C. 1267 - 1292.

Gen.

Emilbach, Geestlijk.

Jan 1290 - 1332.

Willem 1332 - 1384.

Ux. Margriet, Ma-

gedoorn

Jan 1384.

Emilbach, M.

Dik van

Wisch.

Alid, M. Daboll van St.

neerd, Genoot van

doop. N. 1442.

Agnes van Wisch, Vrouw van

Maynard, M. J. Johan de

Coek van Opijnen, M. J. Pe-

ter van Constance. N. 1

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

Margriet, M. Andrius van

Vlissingen, N. 1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

Ludolf, Ux. M. van Ickfey

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

1442.

---

ara, M. Hendrik
van Linteloe.

Isabella, M. Arend
van Linteloe.

Wolter van Morrien
ot Kalbeek.

Ludolf Hendrik Borchard Sylvius tot
Kamferbeek en Walien, Ux. 1. Su-
fanna Johanna Everdina Falck, Ux.
2. Wilhelmina Friderica van Wyhe.

---

lecaten,

De Heer van de
Wierse.

De Heer van
Walien.

---

e Broe.

De Heer van de
Wierse en zijn
Broeder.

De Heer van
Walien en zijn
Broeder.

TABELLE II

5

A

Dit is de eerste en eenigste versie van de tekst.

Vrede van Wijnand, M. Lindell
Coert van Hessel.

Arbeiders & ondernemers.

Eerste van Heeckeren tot Nieuwpoort,
Lk. Jacobus Jansz. Jansz. Gravin-
ne van Heeckeren.

Adolf Jacob Hendrik tot Nieuwpoort,
Lk. Petrusella Keesen van Lintelo.

Eerste van Heeckeren, Carl Willem tot
Nieuwpoort, Lk. Hendrick Jansz van
Westmaer.

Margriet, M. Jan van der
Hoevelick.

Elifabeth, M. Wesfel van
den Boetzelaer.

Jacob, Heer van Mylendonck en Moyland, Ux. Maria
Cleophe, Gravin van Hohenzollern Siegmaringen.

---

h, Vrouw van Mylendonck en Moyland, M. Philip,
Prins van Croy.

De Prinzen van Croy en Hertogen
van Havré.

De Hertogin^{2.} van Ursel.

De Prinses van Hessen Rhynfeltz.

De Hertogin van
Infantado.

Carel Alexander, Ux. Jo-
hanna van Leers.

Frans Lodewyk.

Spaen la Lecq, Willem A. van

Historie der Heeren van Amstel, van Ysselstein en van Mynden, tot
opheldering van Wagenaar

Haag 1807

Geneal. 106 r

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10428584-7